

سه شنبه ۱۶ تیر ماه ۱۳۴۹
۳ جمادی الاول ۱۳۹۰
۷ ژوئیه ۱۹۷۰

مذاکرات مجلس شورای ملی

صورت مشروح مذاکرات مجلس روز سه شنبه (۱۶) تیر ماه ۱۳۴۹

ایران .

فهرست مطالب :

۱۰ - اخذ رای نهانی و تصویب لایحه قانونی

واصله از مجلس سنا راجع به توسعه شبکه های تلویزیونی در شهرستانها و ابلاغ بدولت .

۱۱ - تقدیم يك فقره لایحه و يك فقره آئین نامه بوسیله آقای قوام صدري معاون وزارت دارائی .

۱۲ - طرح گزارش شور اول کمیسیون دادگستری راجع به لایحه اصلاح بعضی از مواد قانون آئین دادرسی مدنی .

۱۳ - تقدیم يك فقره لایحه بوسیله آقای کشاورزبان معاون وزارت پست و تلگراف و تلفن .

۱۴ - تقدیم يك فقره لایحه بوسیله آقای دکتر معتمدوزیری معاون وزارت اقتصاد .

۱۵ - طرح گزارش شور اول کمیسیون کشور راجع به لایحه خدمت و وظیفه عمومی .

۱۶ - تقدیم يك فقره لایحه بوسیله آقای قوام صدري معاون وزارت دارائی .

۱۷ - ادامه مذاکره در گزارش شور اول کمیسیون کشور راجع به لایحه خدمت و وظیفه عمومی .

۱۸ - بیانات بعد از دستور آقای عباس میرزائی .

۱۹ - اعلام وصول و قرانت دو نامه رسیده از دولت در اجرای قانون نحوه خرید ماشین آلات .

۲۰ - اعلام شروع تعطیلات تابستانی - ختم جلسه .

۱ - قرانت اسامی غائبین جلسه قبل .

۲ - بیانات قبل از دستور آقایان : سعیدوزیری

دکتر وفا - اهري - محمد اسدی .

۳ - تصویب صورت جلسه .

۴ - طرح و تصویب گزارش کمیسیون علوم

و آموزش عالی دانه به تأیید اصلاحات مجلس سنا در لایحه قانونی تعیین ارزش فارغ التحصیلان مدرسه

عالی سپهسالار و ابلاغ بدولت .

۵ - تقدیم يك فقره لایحه بوسیله خانم صوفی

معاون وزارت کشور .

۶ - اخذ رای و تصویب ارجاع لایحه نظام

صنفي بکمیسیون خاص منتخب از شعب ششگانه .

۷ - تقدیم يك فقره سؤال بوسیله آقای موقر .

۸ - طرح و تصویب گزارش شور دوم کمیسیون

دارائی راجع به لایحه بخشودگی خسارت دیرکرد

بدهی سنواتی قبل از سال ۱۳۳۶ بدهکاران سازمان

غله و ارسال بمجلس سنا .

۹ - طرح گزارش شور اول کمیسیون تولیدات

کشاورزی و مواد مصرفی راجع به لایحه اجرای

مقررات قانون بازنشسته کردن کارگران سازمانهای

غله و قند و شکر در مورد کارگران شرکت سهامی جای

مجلس ساعت هشت و نیم صبح بریاست آقای عبدالله ریاضی تشکیل گردید

دکتر فریور - عجم - دکتر عدل - مریدی - مهندس

سهم الدینی - شیخ الاسلامی - بدر صالحیان - اصولی -

شاهنده - دکتر خسروی - دکتر خیراندیش - دکتر سعید

دکتر دادفر - صادقی - دکتر اعتمادی - دکتر ضیائی -

۱ - قرانت اسامی غائبین جلسه قبل

رئیس - اسامی غائبین جلسه قبل قرانت میشود

(بشرح زیر خوانده شد)

غائبین با اجازه - آقایان :

مسعودی - دکتر وحیدنیا - اولیاء - اهری - ضیاء احمدی
ایلیخانی پور - دکتر اسدی - دکتر پروا عظیم - مهندس عدل
شکیبا - مرندی - غلامنیاکان - محمد اسدی - آموزگار
پرویزی - دکتر حکیم شوشتری - دکتر خطیبی - خواجه نوری
جوانشیر - دکتر غنی - مهندس فروهر - مؤید امینی.

غانین بی اجازہ - آقایان :

رامبد - دکتر کفائی .

غانین مریض - آقایان :

جوادی - پاینده - دکتر عدل طباطبائی - بهادری -
مرتضوی - بوشهری - حیدر صائبی - مهرزاد .

۲ - بیانات قبل از دستور آقایان : سعید وزیری دکتروفا - اهری - محمد اسدی

رئیس - نطقهای قبل از دستور را شروع میکنم
آقای سعید وزیری بفرمائید .

سعید وزیری - با اجازہ مقام محترم ریاست اگر
اجازہ داشته باشم که با اجازہ مقام محترم ریاست این
جلسه را آخرین جلسه مجلس یا یکی از آخرین جلسات
مجلس تلقی کنم برای بنده باعث کمال خوشوقتی است
که توانسته ام باین نیت خودم نائل بشوم که در این سالهای
اخیر در آخرین جلسه مجلس مطالبی را بعنوان انجام وظیفه
آن سال با انجام وظیفه آخرین جلسه آن سال عرض برسانم و
امیدوارم با گذشتن این یکسال از دوره قانونگذاری بیست و دوم
انشاء الله که خدمات مجلس شورای ملی مورد قبول پیشگاه
مبارک اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریامهر رهبزرگ
مملکت و ملت شریف ایران واقع شده باشد و بنده بنوبه
خودم بعنوان يك نماینده مجلس برای خودم واقعاً مایه
افتخار و خوشحالی میدانم که عرض کنم در این سالیکه
گذشت زیر نظر و مدیریت بسیار عالی و خیر خواهانه جناب
آقای مهندس ریاضی ریاست معظم مجلس شورای ملی
شاید بتوانیم بگوئیم ما خدمتی انجام دادیم و شاید بتوانیم
با راهنمائیهای ایشان توانسته باشیم که یکسال دیگر از
خدمات پارلمانی خودمان را با سر بلندی انجام داده باشیم
(انشاء الله) در سال گذشته بنده در چنین روزی وقتی عرایضی
میکردم قسمتی از کارهای حوزه انتخابیه من باقی مانده
بود که بنده بعنوان تذکر و گله عرض کردم و هنوز یادم

هست که لوله کشی شهر ابهر بود و بنده رفتم به تعطیلات و
برگشتم از تعطیلات و موقعیکه مجلس افتتاح شد خواستم
با کمال مسرت بعرض مجلس برسانم که در مورد لوله
کشی شهر ابهر در ۴ آبان خودم افتخار داشتم که بنام نامی
شاهنشاه آریامهر لوله کشی آب ابهر را در حضور مردم
افتتاح کنم امروز با کمال خرسندی عرض میکنم نه تنها
آن کار بزرگی که آنروز گفتم در آنجا انجام شده بلکه بنده
روزنهم آبان هم که روز تولد ولیعهد بود در يك ده بزرگی
با خودباری مردم و کمک دولت لوله کشی دیگری
را افتتاح کردم و مردم آنجا الان دارند از آب لوله کشی
استفاده میکنند و نه تنها آن شهر بلکه دهات و شهرهای
زیادی هستند که از آب لوله کشی و سایر وسائل رفاه زندگی
و ترقی زندگی برخوردارند من امروز با کمال افتخار
با يك خوشوقتی اینجا عرایضی حضور همکاران
عزیز عرض میکنم در واقع اینکه بنده راجع به ابهر عرض
میکم فرض بفرمائید اگر یکی دو کار هم آنجا انجام
نگرفته باشد که من از آن جهات بعنوان نماینده محل مختصر
نگرانی داشته باشم حق اینست که باید بگویم اینقدر کار در
مملکت انجام گرفته (صحیح است) که من نه فقط بنام نماینده
ابهر بلکه بنام نماینده ملت ایران باید در اینجا اشاره به آن
کارهای بزرگ و مهم بکنم بنده میتوانم فهرست وار مطالبی
را عرض کنم موفقیتی که دولت در نقاط مختلف کشور
بخصوص در جنوب و بنادر که مقدار زیادی در سابق عقب
افتادگی داشته موفقیت خیلی سرشار و چشمگیری بدست
آورده (صحیح است) در عمر این مناطق در برنامه
صنعتی کردن کشور واقعاً موفقیتهای زیادی نصیب دولت
شده همینطور در قسمت ایجاد توسعه شرکتهای تعاونی و
ایجاد مقررات بسیار مترقی اصلاحات ارضی برای رفاه
روستائیان ایجاد شرکتهای سهامی زراعی که قدم بسیار
مهمی بوده و قدم بسیار مثبت و مهمی برداشته در ایجاد
واحدهای کشت و صنعت که يك کار بسیار مهمی در زمینه
تولید و پیشرفت و درآمد ملی این مملکت قدمهای بزرگی
برداشته شده در زمینه آموزش عالی از حق نباید گذشت که
بتدریج وقتی بر میگرددیم و به عقب نگاه میکنیم می بینیم
اقداماتی شده است گرچه بتدریج ولی قدمهای مهمی در
راه آموزشگاههای عالی در مملکت برداشته شده است و

جوانان که نگرانی داشتند که وقتی دیلم گرفتند تحصیلاتشان
را چگونه ادامه بدهند الان می بینم جوانان که مقدار زیادی نگرانی
داشتند برطرف شده و میتوانند جوانان با آینده خودشان
صد درصد امیدوار باشند در قسمتهای دیگر کارهای دولت
بنده می بینم دوست عزیزم آقای صادق احمدی اینجا
نشسته اند بنده بعنوان يك نماینده شهادت میدهم که در زمینه
دادگستری بسیار بسیار توفیق نصیب مملکت شده است چه
در مورد مأموران قضائی و چه اداری که این وزارتخانه
بشهرستانها گسیل داشته است منجمه ثبت اسناد
و این اداره که در پارهای از موارد در مظان بعضی
تهمت ها بوده است برای العین می بینم که اصلاحات خیلی
زیادی در آن بوجود آمده و بهبودی که در وضع
کارمندان بوجود آمده چشمگیر است و مایه امیدواری
در همین روزهای اخیر از ناحیه وزارت آموزش و پرورش
شنیدم که جلساتی با حضور استادان و دانشمندان و متخصصین
آموزش و پرورش تشکیل میشود که برنامه های تعلیماتی
و تربیتی مملکت را تجدید نظر بکنند و يك برنامه دراز مدت
برای آموزش و پرورش کشور تهیه بکنند و این نوید میدهد
که يك آینده بسیار درخشانی در انتظار فرزندان این مملکت
هست در زمینه آموزش و پرورش که واقعاً قابل تقدیر است
و امید آن می رود که در این وزارتخانه و در سایر قسمتها
بتوانند از این قشر عظیم روشنفکر در اختیار وزارت آموزش
و پرورش و سازمانهای فرهنگی بهترین استفاده را بکنند در
پیشبرد مقاصد و هدفهای انقلاب فرض بفرمائید در وزارت
کشور در قسمتهائی که بنده یادداشت کردم از هر کسی
میشوم می بینم که حکایت از يك تحرك و حتی حکایت از
يك کارا کتری میکند در وزارت کشور و کاملاً بچشم
میخورد که دیگر آن اغراض شخصی و سیاستهای کهنه
نیست با تغییراتی که میدهند کاملاً بطرف پیشرفت می رود که
واقعاً نقشه ها و هدفهای انقلاب را بتوانند در سرتاسر
شهرستانها پیاده کنند در زمینه فعالیتهائی که در وزارت
کار بچشم میخورد می بینم که حسن نیت و علاقه زیادی
برای تأمین رفاه اجتماعی و تأمین بیمه های اجتماعی برای
کارگران و طبقات دیگر نشان میدهند و امید است که در
آینده موفقیتی بیش از پیش نصیب این دستگاه بشود که
موجبات رضایت شاهنشاه بزرگ کشور را که همیشه رفاه

کارگران و کشاورزان و زحمتکشان کشور مورد نظر
ایشان است این دستگاهها بتوانند موجبات رضایت خاطر
ایشان را فراهم بکنند با تأمین رفاه اجتماعی و بیمه های
کارگران و کشاورزان و تمام طبقات زحمتکش مملکت
این امید هست فراموش نکنیم همین وزارت دارائی را فرض
کنید همیشه دستگاهی بود که موجبات عدم رضایت مردم
را فراهم میکرد الان می بینم بشکل کاملاً محترمانه و
واقع بینانه هم در صدد تأمین رفاه و آسایش مردم هستند و
هم در صدد ازدیاد وصول مالیاتها هستند و هم اینکه يك
مکتب درستکاری و فضیلت را پایه گذاری میکنند من بنام
يك نماینده مجلس وظیفه دارم واقعاً از این مأمورین
قدر دانی و سپاسگزاری کنم و با تمام قسمتها اولی ظاهر آمل
اینکه از من انتظار می رود که قبل از این قسمتها در درجه
اول از روابط خسار جی و بین المللی مملکت و از
نیروی دفاعی و ارتش عزیزمان صحبت کرده باشم حقیقت
اینست که عقیده شخصی بنده اینست که تمام این برنامه های
اصلاحاتی و عمران مملکتی در يك کفه ترازو و مسئله روابط
بین المللی و تقویت نیروی دفاعی کشور در يك کفه دیگر
ترازو است بهمین دلیل است که وقتی من صحبت میکنم از
قسمتهای دیگر آنها را در يك طبقه قسمت بندی میکنم و این
دو قسمت مهم را هم در رده دیگری تقسیم بندی میکنم که
واقعاً در تمام این سالهای اخیر بخصوص در سال گذشته
با قدمهایی که دولت در اجرای او امر شاهنشاه در تأمین هر چه
بیشتر نظریات ملی ایران در زمینه اعمال و اجراء و تثبیت سیاست
مستقل ملی ایران بکار برد افتخار آمیز بود درست است
که این مسئله هست که آیا اول باید اصلاحات داخلی
انجام داد تا نامنی موفق بشود که استقلال و شرف ملی خودش
را تأمین کند یا اول روابط خارجیش را تأمین کند تا موفق
بشود در کشور اصلاحات داخلی بکند بدون شك این در
وضع جغرافیائی کشورها ارتباط دارد و من بدون يك لحظه
تردید عقیده خودم را باین صورت اظهار میکنم که مادر این
کشور بهیچ وجه گرفتار این بحث نمیتوانم بشوم که اول
تأمین سیاست مستقل ملی و تأمین منافع خارجی و استقلال کشور
یا اول مسائل داخلی بدون شك باید بگوئیم اول میبایست
استقلال ملی و استقلال روابط خارجی کاملاً محترمانه
خودمان را تأمین بکنیم تا بتوانیم در سایه این استقلال

ایران بنظر بنده برای اینکه هر انقلابی بهدفعهای عالی خودش برسد سرکن و سه اصل و سه عامل اساسی لازم دارد اول عبارتست از ایده و طرح و برنامه مانند انقلابی که توسط رهبر عالیقدر مملکت عنوان شد و بتصویب ملی رسید رکن دوم عبارتست از مقررات انقلابی که همین مجلس انقلابی است که در همین مجلس اگر بیاناتی بنام انتقاد ولی مخرب و باعث تخریب افکار عمومی اگر اظهار بشود درست نیست همانطور که خود لیدر اقلیت فرمودند انتقاد را از خودمان شروع کنیم وظیفه خودمان را بهتر بشناسیم وظیفه ای که اقلیت بعدده دارد بسیار حساس بسیار با اهمیت و بسیار دشوار است و خوب و لزوم همین احساس مسئولیت و بسیار پرارزش و وظیفه مسئولیت است که حکم میکند باید اقلیت در مقابل اکثریت وظیفه شناس باشد در مقابل ملت وظیفه شناس باشد و وظیفه خود را در مقابل ملت وظیفه اقلیتی خود را بنحو احسن انجام بدهد اما در همین مقررات انقلابی بنده حاشیه ای عرض کنم و عبارت از اینکه در ایام قدیم بهتر از من میدانید که منشاء قانون و قانونگذاری اقلیت بود و هدف قانون و موضوع قانون و قانونگذاری عبارت از تضمین و تأمین منافع اقلیت بود ولی امروز در سایه انقلاب سفید شاه و مردم منشاء قانونگذاری اکثریت است هدف قانونگذاری تأمین رفاه اجتماعی برای اکثریت است (صحیح است) موضوع قانونگذاری عبارتست از آسایش و رفاه اکثریت و اما موضوع دوم انتقاد بنده بعقل قاصر خودم (صحیح است) صحیح است اینطور فکر میکنم که هر انتقادی از سرکن ناشی میشود از سه اصل ناشی میشود انتقاد در درجه اول ناشی از شك است همانطور که همکار دانشمند من جناب جوانشیر فرمودند شك نماز عبارتست از شك تخریبی و شك عقلانی و سازنده چون شك شما سازندگی ندارد تخریبی است و اثرات این جور بیانات بنام انتقاد باعث تخریب افکار عمومی است و به این دلیل انتقاد نیست در نظر دوم انتقاد ناشی از قیاس است و قیاس بنظر بنده عبارتست از مقایسه دو چیز و دو شیئی قابل مقایسه باهم است شما ساختمان مجلس شورای ملی را نمیتوانید با آپولو مقایسه کنید ولی دو طیاره را با هم میتوان

مقایسه کرد باین دلیل وقتی قیاس مع الفارق بود بقول فقها قابل رد است و محکوم بهرداست و در این مورد بنده عرض میکنم ما باید خودمان را با خودمان مقایسه کنیم و امروز خودمان را با دیروز و پزیروز خودمان مقایسه کنیم و چون این مقایسه نشده و این انتقاد شما ناشی از مقایسه ناصحیح است محکوم بهرداست و در مورد سوم انتقاد ناشی از وجود فکر به سازی و نوسازی است و انتقاد شما رهنمون نیست انتقاد شما راه بهتری را نشان نمیدهد چرا؟ چرا؟ چگونه؟ چه؟ چه؟ چرا؟ این انتقاد نیست و چون سازنده نیست و رهنمون و خلاقه نیست این محکوم به رد است موضوع سوم راجع به حزب بنده یقین دارم و فکر می کنم انشاء الله دوستان عزیز اقلیت و سروران عزیز من به فلسفه تشکیل احزاب و حکومت چند حزبی آشنا هستند یا آشناتر خواهند شد فرمودند حزب برای دمکراسی است بله حزب و تحزب برای دمکراسی است ولی دمکراسی لازم است و وظیفه شناسی است دمکراسی بالیبرالیسم فرق دارد من آزادم که بیایم هر چه دلم خواست بگویم بدون اینکه توجه کنم اثرات این گفته ها در اجتماع به چه صورتی جلوه گر خواهد شد این آزادی درست نیست فرمودند حزب باصلاح پاسدار انقلاب بنده عرض میکنم برخلاف نظر ایشان که میفرمایند حزب دولتی عرض میکنم که این حزب مال مردم است (صحیح است) متکی به مردم است (صحیح است) مال کارگران زحمتکش است (صحیح است) مال برزیگران زحمتکش است (صحیح است) مال روشنفکران است مال زنان آزاد ما است (صحیح است) و مال طبقات زحمتکش و شاهدوست این مملکت است (صحیح است آفرین) و اما راجع به دولت سه سال تمام است بشهادت دوستانم بنده یکبار هم نیامدم جمله ای بزبان بیابورم که دوستان اقلیت و اکثریت خیال کنند برای تعلق از دولت است خیر عرض کردم امروز خودمان را با دیروز مقایسه کنیم و ببینیم که در این سالها چه شده شما بیایید همکاری کنید بیایید وظیفه خودتان را در قالب اقلیت آنطور که باید و شاید انجام بدهید شما بیایید سازندگی بهتر را نشان بدهید و بیایید این ملتی که در پشت سر پرچمدار انقلاب خود راهی را در پیش دارد که به قله های پیروزی برسد اینها را خوشبین کنید امیدوار کنید ناامید نکنید با این صحبت ها تخریب افکار عمومی نکنید

(معیری - افکار عمومی با این حرفها تخریب نمیشود مردم خودشان متوجهند) بنده نمیدانم اگر حزب و تحزب را این آقایان آنطور که باید درک کرده اند فکرمی کنم که هیچ اختلافی نداریم ولی فکرمی کنم اینطور نیست بیانات جناب آقای رامند را بنده نمیخواهم بخوانم وقت کم است در صفحه ۵ همین صورت مذاکرات شماره ۱۹۸ در قسمت دست چپ صفحه دوشش هفت خط آخر میفرمایند برای اینکه اهالی تهران ترقیات ما را بچشم نمی بینند ذوب آهن را نمی بینند سد محمد رضا شاه را نمی بینند سد کنرج را نمی بینند راههای اسفالته را نمی بینند پس ایشان به اقرار خودشان مأخوذ به نظر خودشان هستند که این دولت خدمت کرده است سد ساخته، راه آهن ساخته، این روزنامه ارگان خودشان مهر ایران است که رشد صنایع ایران به ۳۳۱ درصد رسیده است طبق گزارشی که از طرف بانک جهانی که يك مقام اقتصادی جهانی است داده خوب آن حرفهای شما را قبول کنیم یا این حرفهایتان را قبول کنیم اگر واقعیات هست استدعا می کنم واقعیات را پرده پوشی نفرمائید منصفانه قضاوت بفرمائید کدام پیشنهاد منطقی و مطرح منطقی را در مجلس یادر کمیسیونها ارائه فرموده اید که بآنها توجه نشده است (یک نفر از نمایندگان روزنامه مهر ایران ارگان حزب مردم نیست ناشر افکار حزب است) ناشر افکار تان است فرقی نمیکند و اما کارنامه دولت هویدا و خدمت دولت هویدا بر همگان هویدا است و هیچوقت همانطور که مکرر همکاران عزیز من فرموده اند لکه ابری خورشید را نمی تواند بپوشاند و دلیل بر این بقول فقها دلیل عینی و فعلی دارد و مستند به فعل است و آن همان وجود دولت هویدا و وزرائی هستند که شب و روز در اقصی نقاط مملکت در گرما و در سرما در جنوب و در شمال زحمت می کشند جناب آقای رامند، عذر میخواهم که برای بار دوم اسم شما را بردم چون عرض کردم شما در آن جلسه ۲۵ بار اسم آقای دکتر یگانه را بردید این کارهای دولت و این خدماتی را که کرده باید ب مردم نشان داد و متشکر بود و اگر در هر جاتی نظر اصلاحی دارید بفرمائید فکرمی کنم دولت از حزب یا حزب از ملت و دولت از ملت جدا باشد همه ما فدائی این آب و خاک و این ملت هستیم و در پشت سر

پرچمدار ملت ایران برای رفاه حال این ملت شاهدوست زحمت می کشیم فقط استدعا می کنم وظیفه خودمان را بشناسیم و در مرز خودمان و در حد خودمان و در وظیفه خودمان قدم برداریم و سخن بگوئیم. دنیایای واقعیات است فلسفه های زیادی اظهار شده. ابراز شده در طول تاریخ ولی بنده فکرمی کنم امروز روزی است که باید از اصل اصالت حقیقت پیروی کرد. از اصل اصالت حقیقت و واقعیات. واقعیات را نباید منکر شد، دنیا، دنیای واقعیات است نه دنیای رؤیایا، اما حزب، تحزب و تشکل و تشکیل احزاب مولود انقلاب است، بیاید حزب خودتان را درست کنید، تشکیلاتش را درست کنید و اگر خدای نکرده، خدای نکرده اختلافی بین خودتان هست اینرا بساحت مقدس مجلس نکشید (آفرین) بنده پشت این تریبون عرض میکنم هیچ فردی از افراد این مملکت حق ندارد که برخلاف جهت انقلاب و برخلاف اصول مقدس منشور انقلاب اقدامی بکند و قدمی بردارد و سخنی بگوید ماهمه مال این آب و خاک هستیم و باید برای این مملکت خدمت بکنیم. بنده عرض کردم مطالبم را باختصار برگذار می کنم، یکی از متفکرین می گوید، اگر تونیشینی اگر من بنشینم پس که برمیخیزد اگر تو برخیزی و اگر من برخیزم همه برمیخیزند همه برمیخیزند برای خدمت باین مملکت (احسن) بنده از اینکه مصدع اوقات شریف همکاران شدم عذر میخواهم و در پایان عرایضم عرض میکنم که درود فراوان و سپاس بی کران بر ادمرد نیک منش نیک اندیش که برزیگران را پیروز و کارگران را بهروز و زنان را آزاد و ایران را آباد فرمودند (احسن احسن).

رئیس - آقای اهری بفرمائید.

اهری - با کسب اجازه از مقام معظم ریاست محترم و همکاران عزیزم، در مسافرتی که مقام معظم ریاست به آذربایجان داشتند بنده هم باتفاق عده ای از نمایندگان آذربایجان شرقی افتخار داشتم که در خدمت ایشان باشم. احساسات از دل برآمده و عالی مردم شهر تبریز در موقع ورود ریاست محترم مجلس به تبریز نسبت به شاهنشاه و نسبت به جناب آقای مهندس ریاضی بقدری عالی و از دل برآمده بود که بنده از عهده شرح و توصیف آن با جمله و عبارتی نمی توانم بر بیایم جناب آقای رئیس مجلس با اینکه

مجلس بسیار کوتاه بود و برنامه بسیار فشرده بود در مدت خیلی کوتاه از پیشرفتهائی که در شهر تبریز در این مدت سه سال شده است بازدید کردند و در هر یک از قسمت‌ها از پیشرفتهائی که نصیب مردم شهر تبریز شده بود استحضار حاصل کردند. از کارخانه‌های ماشین‌سازی، تراکتور سازی، موتور دیزل‌سازی و از دانشگاه دیدن کردند و مخصوصاً پیشرفتهای دانشگاه بسیار مورد توجه قرار گرفت. افتخار بزرگ دیگری که نصیب نمایندگان آذربایجان در این مسافرت گردید حضور در نوار مرزی و شرکت در مراسم پرافتخار پرده برداری از پیکره مبارک اعلیحضرت همایون شاهنشاه در شهر مرزی کلپیر بود. مردم از روزها قبل، هزاران نفر از کشاورزان و عشایر از نقاط دورافتاده و از نقاط کوهستانی دسته دسته به کلپیر آمده بودند و در انتظار ورود مقام معظم ریاست مجلس و شرکت در این مراسم پرافتخار بودند. هر یک آرزو میکردند هر چه زودتر سعادت زیارت سیمای مبارک شاهنشاه آریامهر نصیب آنها شود. آقایان نمایندگان از نزدیک شاهد احساسات از دل بر آمده مردم مرزنشین کلپیر بودند که بنده از بیان احساسات آنها عاجز و آزرنده و از مقام معظم ریاست استعجاب داشتند که مراتب شایسته و احساسات و جانبازی آنها را جناب آقای رئیس مجلس در اولین شرفیابی و بنده که افتخار نمایندگی آنها را دارم از پشت این تریبون بعرض شاهنشاه و مجلس برسانیم. عده‌ای از دوستان من شهر کلپیر را قبلاً دیده بودند دوست عزیزم آقای روحانی که سالها در آذربایجان مأویت داشته اند کلپیر را شش سال قبل دیده بودند. در مسافرت اخیر هم آقایان برای العین دیدند که نتیجه انقلاب در عمران و آبادی این شهر مرزی ناچه حد است که مورد تحسین و تعجب تمام مدعوین و تمام حضاری که در این مراسم بودند واقع شد. البته این عمران و آبادی منحصر به شهر کلپیر نبوده بنده نسبت به حوزه انتخابیه خود نمی‌خواهم مصدح بشوم این اقدامات عمران و آبادی را در دشت مغان در پارس آباد و در حوزه انتخابیه دوست عزیزم جناب آقای اسدی از نزدیک دیدیم. بنده به لحاظ سوابق خدمتی که در آذربایجان داشتم ۱۲ سال پیش این منطقه را خیلی خوب دیده بودم و باید عرض کنم که این منطقه بکلی تغییر قیافه داده بود مردم

پارس آباد مغان از کلیه مزایای تمدن امروز برخوردار بودند. منطقه‌ای که در آن یک آبادی و یک دکان و مغازه‌ای نبود و الان بصورت شهر زیبایی در آمده، و برای العین می‌بینم کارهای انجام شده و کارهای عمرانی در مملکت بحدی زیاد است که هیچکس نمیتواند منکر این اقدامات بشود یا بتواند از عهده سیاستگزاری این اقدامات که در نتیجه رهبری خردمندان شاهنشاه و بوسیله دولت هویدا انجام شده برآید و منکر آن باشد. باید این نکته را اضافه کنم دوستان عزیز من از جمله آقای اسدی در اجتماع مردم مغان و در گرمی با ملاحظه فعالیت‌های عمرانی که در آن منطقه شده بود از جمله در یک قسمت از شهر داشتند خیابانها را آسفالت میکردند و لوله کشی شهر داشت جریان پیدا میکرد. خانه‌هایی برای مردم و مأمورین دولت در دست ساختمان بود و کلنگ ساختمان و در مانگانه شیروخورشید بدست رئیس زده شد. و با ساختمان پارک کودک و غیره و امثال اینها بقدری در حوزه انتخابیه دوست عزیزم آقای اسدی انجام شده بود که در حضور مردم شهر مغان آقای اسدی از دولت و وزرائی که در این برنامه‌ها یاری کرده بودند اظهار تشکر کردند (رهوردی - البته بفرمائید که ایشان از حزب اقلیت هستند) همه ما خدمتگزاریم و آقایان هم توجه کردند که هر چه در مملکت انجام شده تمام ملت ایران بخصوص مرزنشینان کاملاً واقف هستند که تحت رهبری شاهنشاه آریامهر است ولی مجری صدیق و فداکاری با توجه به مقدمات مملکتی در ظرف این مدت کوتاه قدهای بزرگی برداشته و نمونه بزرگ آن شهر کلپیر و پارس آباد و مغان بود و مردم در اثر همین اقدامات مجدانه‌ای که در آنجا شده بود دوست عزیز من آقای اسدی من شاهد بودیم چقدر این طرح‌ها و کارهای عمرانی را تعریف میکردند و از دوست عزیزم بسیار متشکر بودند همچنین از دولت سیاستگزار بودند وقتی ما با هیله‌گویند از بالای یله‌سوار و شاه‌آبادی می‌گذشتیم بنده چشم‌خورد به سیلونی که در شاه‌آباد مغان ساخته بودند، باور بفرمائید این یک خدمت دولت را اگر بخوایم بازگو کنیم و مزایای این سیلوهائی که در مملکت از ۱۸۰ هزار تن به ۵۰۰ هزار تن رسیده و تا یکسال دیگر به ۷۰۰ هزار تن

خواهد رسید بسیار وقت می‌خواهد. می‌توانم بگویم این بزرگترین خدمتی است که به رهبری شاهنشاه دولت هویدا انجام داده است. بنده با اعداد نمی‌خواهم ثابت کنم. چون بنده خودم سالها در دستگاه دولت در همین شهرستان خدمتگزار بودم. در مملکت ما که ۷۵ درصد زراعتش دیمی و ۲۵ درصد آن آبی است که آنها کم کم دارد از بین می‌رود و جایش را محصولات آبی که در بازار بیشتر خریدار دارد خواهد گرفت و در نتیجه یکسال که باران داریم محصول داریم و چند سال هم نداریم که باید از خارج وارد کنیم. با توجه به مصرف کشور باید سالی دو سی میلیون تومان ضرر بکنیم یا باید ابزارها و سیلوهای مجهزی داشته باشیم که سالی که محصول خوب است برای سالهای آینده بکنیم به اندازه کافی ذخیره کنیم این برنامه مهم را دولت انجام داده است که نمونه آن را در حوزه انتخابیه آقای اسدی در شاه‌آباد بنده دیدم. کارهای انجام شده بحدی بود که اگر بخوایم شمارش کنم مخصوصاً در منطقه نوار مرزی مدتها وقت می‌خواهد بنده گاهی فکر میکردم این فعالیتهای فقط در حوزه انتخابیه بنده شده است ولی وقتی که فده گذاشتیم به جنوب و خوزستان همه جا دیدیم که کارهای انجام شده بقدری زیاد است که بنده قبلاً از دولت طلبکار شده که در حوزه انتخابیه بنده کم کار شده است در کلیه نقاط مملکت این کارها شده البته زمان بسیار کوتاه و مقدمات بحدی است که آقایان استحضار دارند. بنده در درجه اول مراتب سیاستگزاری مردم ارسباران و منطقه مغان را به پیشگاه شاهنشاه عظیم الشان تقدیم می‌کنم و درود فراوان مرزنشینان از جان گذشته را به نمایندگان محترم مجلس که از من خواسته‌اند، عرض می‌کنم و توفیق همه نمایندگان محترم و ملت ایران را از صمیم قلب در خدمت به شاهنشاه و به بهترین عزیز از خداوند مسئلت دارم (احسن - احسن) رئیس - آقای اسدی بفرمائید.

محمد اسدی - بنده دیشب رخنخوابم را برای اولین بار آوردم به مجلس شورای ملی تا بتوانم راجع به مسافرت جناب آقای رئیس محترم مجلس شورای ملی و هیئت محترم

دولت به آذربایجان بطور تفصیل و مشروح صحبت کنم ولی چون هنوز خودم را ناشی میدانم به رأی العین دیدم که از دیروز بعد از ظهر یک عده از دوستان اکثریت من به مجلس تشریف آورده‌اند و در مجلس مانده‌اند و دیشب در مجلس خوابیدند با مال خیلی بدشانسم که بیش از دوازده دقیقه وقت صحبت را ندارم و نخواهم توانست آنچه را برای العین در این مسافرت در مغان دیده‌ام و آنچه احساسات مرده است باز بیان الکن خودم بعرض نمایندگان مجلس شورای ملی برسانم امیدوارم از فرصت بهتر و وقت بیشتر بتوانم این مطالب را بعرض برسانم یا داداشتهائی که تهیه کرده بوده راجع باین مسافرت خیلی زیاد بود ولی متأسفانه به ضیق وقت گرفتارم دوست عزیزم جناب آقای کریم اهری از تشریف فرمائی ریاست محترم و محبوب مجلس شورای ملی تشکر و سیاستگزاری کردند منتهی سهم خود لازم میدانم از بزرگواری ایشان از محبت ایشان از تشریف فرمائی ایشان از یازدهندهای مختلفی که از مؤسسات و سازمانهای گوناگون در منطقه مغان فرمودند تشکر بکنم مخصوصاً از دوست و سرور عزیزم جناب آقای دکتر خطیبی راجع به محبتی که نسبت به مغان فرمودند سیاستگزارم و تکراراً از پشت تریبون مقدس مجلس شورای ملی من از ایشان تشکر کرده جناب آقای کریم اهری دوست عزیز بنده راجع به مغان صحبت فرمودند از ایشان کمال تشکر را دارم بارها خیلی سیب کردند چون ایشان راجع به مغان صحبت کردند من چند کلمه‌ای راجع به حوزه انتخابیه ایشان ارسباران که بنام کلپیر معروف است صحبت می‌کنم.

خانمها و آقایان -

هفته گذشته این توفیق نصیب انجانب وتی چند از نمایندگان محترم آذربایجان گردید که در خدمت ریاست محترم مجلس شورای ملی جناب آقای مهندس ریاضی - در یک جشن عظیم میهنی و بعبارت دیگر در یک مجلس سیاس ملی شرکت کنیم و برای بار چندم از نزدیک شاهد پر شورترین احساسات و بی‌شائبه‌ترین عواطف و با کترین و صمیمانه‌ترین سیاس مردمی باشیم که بشکرانه خدمات ارزنده توأم با فداکاری رهبر عالیقدر در دور افتاده‌ترین نقاط آذربایجان، در نقطه مرزی، در محلی که شاید تا چندین پیش اسمی از آن بنام ده و یا دهکده بگوشان خورده بود و امروز بنام شهر

کلیبر شناخته شده و از کلیه مظاهر انقلاب برخوردار است تجمع کرده و شورانگیزترین احساسات عمیق خود را نسبت بشخص اول مملکت - رهبر انقلاب - مصلح کبیر و پیشوای داهی شاهنشاه آریامهر و علیاحضرت شهبانوی ایران و ولیعهد محبوب نثار میکردند این مظاهر عظیم و این مراسم پرشکوه و این اجتماع بی سابقه و اینهمه شور و هیجان و هلهله عمومی بمناسبت برده برداری از پیکره مقدس شاهنشاه آریامهر در کلیبر بود که نمایندگان آذربایجان شرقی و غربی نیز این افتخار را داشتند که همراه مقام شامخ ریاست مقام معظم مجلس شورای ملی در این مجلس بزرگداشت در این سیاس ملی شرکت کرده و نمونه زنده ای از آثار انقلاب را در سطح مملکت بچشم خود ببینند و بصورت حسی و لمسی و درکی و عینی پیشرفتهای چشمگیری را در تمام شئون زندگی یکایک مردم این مملکت مردم نقاط دور افتاده مردم مرزنشین ، مردمیکه روزی به آنچه اصلاً بحساب نمیآمد آنان و زندگی آنان بود به بینند .

اجتماع کثیری در آن روز تاریخی . در آن محوطه مقدس ، در محوطه ای که پیکره شاهنشاه ، پیکره مرد تاریخ ، پیکره مردی که در تاریخ دو هزار و پانصد ساله ایران صفحه زرینی را بخود اختصاص داده -

پیکره رهبری که بانسانها مینانید شد ، بیافتخارات تاریخش و عظمت و اعتلاء ملتش - پیکره قائدی که بنا افکار بلند و تیبات انسانی خود تحسین جهانیان را بخود جلب و بالاخره پیکره پادشاهی که به سلطان قلوب شناخته شده و بنام فرشته انقلاب ، انقلاب سفید ، انقلاب پاک ، انقلاب بدون خونریزی ، انقلاب مثبت ، انقلاب بخاطر انسانها ، انقلاب بخاطر شریفترین موجودات ، یعنی طبقه مولد ، یعنی کشاورزان خوانده میشود اجتماع کرده و هر یک به نحوی ابراز شادی نموده و احساسات خود را نشان میدادند بدون تردید انعکاس آن صحنه هیجان آور و آن نمایش غرور انگیز و آن صحنه ای پراز شادی و سرور و آن مجلس نیایش و سپاس و بزرگداشت از عهده هیچ ناطق زبردست و هیچ شاعر مقتد و نقاش چیره دست ساخته نیست تا چهره سدا زمنی که هر گز چنین ادعائی نمیتوانم داشته باشم من اگر بخوام آنچه را که دیدم ، آنچه را شنیدم ، و آنچه را که خود حس کردم بر زبان آورم نه تنها از عهده بر نمی آیم

بلکه مختصر اشاره بدان نیز ساعتها وقت می خواهد که قطعاً از حوصله این جلسه خارج است ولی فقط در یک جمله میتوانم بگویم که من در آن روز ، در آن جلسه و اجتماع بیسابقه منظره ای دیدم که هرگز چشمان من بدان زیبایی ندیده بود . سیماها همه خندان ، شادان ، خوشحال ، مواضی و شکر گزار بودند . همکاران ارجمند ، در مغان ، در نقطه مرزی ، کوچک و بزرگ - پیرو جوان - زن مرد - زارع و کاسب ، همه در یک امر هم آهنگ بودند و آن اینکه از مقام معظم ریاست مجلس می خواستند که این پیغام را از طرف مرزداران ایران ، مردم غیور مغان شاهنشاه برسانند که منویات شاهنشاه آریامهر - یعنی انقلاب سفید در این نقطه مرزی پیاده شده و همه از ثمرات آن بهره مندند و امروز مرزداران ایران - آذربایجان غیور ، بخوبی از منویات اصلاحی و انقلابی و انسانی شاهنشاه برخوردارند انصاف باید داد که همکاران ارجمند و فداکار ما ، آقای کریم اهری ، در این منطقه مرزی بنام یک سرباز معتقد و مؤمن و پاکباز انقلاب شناخته میشود اغلب بنده راجع به حزب با ایشان اختلاف پیدا می کنم گاهی گفتگو می شود ولی بخدا قسم چون قسم خوردم راست و صادقانه صحبت کنم این چیزی بود که به چشم دیده بودم و وظیفه من ایجاب میکرد که در اینجا این مطلب را بگویم و کریم اهری با مجاهدت و تلاش مداوم خود ، توانسته است گامهای ارزنده ای بسود موکلین خود بردارد و امروز کلیبر - در استان آذربایجان یک شهر نمونه شناخته میشود .

من صمیمانه از خداوند متعال می نمایم که ما را توفیق دهد که تا بتوانیم در رفع نواقص و تأمین خواسته های مشروع موکلین خود با کمک دولت پیشقدم باشیم و وظیفه خود را در قبال دینی که به شاهنشاه آریامهر داریم بخوبی انجام دهیم . البته نیاز به توجه نیست که ما تاریخ را ورق بزنیم و از نقش قاطع ایل رشید شاهسون در تحکیم مقام رفیع سلطنت و عشق و ایمان یکایک این افراد به عنوان مقدس و مبارک سلطان که آنان را بنام شاهسون یعنی دن داده و دوستدار سلطان است ذکر بی بیان آوریم تاریخ پراز فراز و نشیب ایران و نفوذ مقام سلطنت همیشه بارشادت ایل شاهسون و مغانها توأم بوده و امروز این علقه با

درخشندگی خاصی درباره هر فرد شاهسون و مغانی صادق است و چون در اینجا قصد انعکاس احساسات بی سابقه و هیجان مردم مغان و کلیبر نسبت به شاهنشاه منمخ میباشند لذا از بازگو کردن سایر مسائل مربوط با آذربایجان و حوزه انتخابیه خود خودداری کرده و بار دیگر از طرف مردم آذربایجان نمایندگان آن استان از تشریف فرمائی مقدم ریاست معظم باین منطقه تشکر مینمایم .

حضور جناب آقای مهندس ریاضی ریاست محترم مجلس شورای ملی و جناب آقای دکتر خطیبی مدیر عامل جمعیت شیر خورشید سرخ و نایب رئیس مجلس شورای ملی که مثلثت بسیار نیکویی در برداشت و توأم با خیر و برکت بوده از پشت این تریبون از طرف دوست هزار نفر مردم شاهپرست و وطن دوست مغان سپاسگزاری و تشکر می کنم (احسن) .

۳- تصویب صورت جلسه

رئیس - نسبت به صورت جلسه دفعه گذشته نظری نیست ؟ (اظهاری نشد) صورت جلسه قبل تصویب می شود .

۴- طرح و تصویب گزارش کمیسیون علوم

و آموزش عالی دائر به تأیید اصلاحات

مجلس سنا در لایحه قانونی تعیین

ارزش فارغ التحصیلان مدرسه عالی

سپهسالار و ابلاغ بدولت

رئیس - وارد دستور میشویم گزارش کمیسیونها راجع به تعیین ارزش تحصیلی فارغ التحصیلان مدرسه عالی سپهسالار مطرح است قرائت میشود (بشرح زیر خوانده شد)

گزارش از کمیسیون علوم و آموزش عالی

بمجلس شورای ملی

کمیسیون علوم و آموزش عالی در جلسه ۱۱ تیرماه ۱۳۴۹ با حضور آقای دکتر زاهدی معاون وزارت علوم و آموزش عالی لایحه شماره ۵۱۳۸۰ مورخ ۲۴ ۱۲ ۱۳۴۸ دولت راجع به تعیین ارزش تحصیلی فارغ التحصیلان مدرسه عالی سپهسالار را که قبلاً بتصویب مجلس شورای ملی رسیده و مجلس سنا اصلاحاتی در آن بعمل آورده است مورد رسیدگی قرارداد و مقصوبه مجلس سنا را عیناً تأیید و تصویب کرد .

اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد .

قانون تعیین ارزش تحصیلی فارغ التحصیلان مدرسه عالی سپهسالار

ماده واحده - ارزش تحصیلات فارغ التحصیلان مدرسه عالی سپهسالار بر حسب دوره هائی که طبق مقررات باموقیت باتمام رسانیده اند به پیشنهاد شورای مدرسین مدرسه توسط مراجع قانونی وزارت آموزش و پرورش و وزارت علوم و آموزش عالی تشخیص و تعیین میشود .
تبصره ۱ - در آغاز اجرای این قانون مدرسین طبق و قضاومه مدرسه عالی سپهسالار به پیشنهاد نایب التولیه فرمان همایونی تعیین میشوند و از آن پس تشخیص صلاحیت هر مدرس یا شورای مدرسین خواهد بود که با پیشنهاد نایب التولیه و فرمان همایونی مصوب خواهد شد .

تبصره ۲ - فارغ التحصیلان مزبور بر حسب درجات تعیین شده تحصیلی بشرح فوق از مزایای قانونی آن تا زمانیکه طبق این قانون تنها بمشاغل مذکور در تبصره ۳ اشتغال داشته باشند بهره مند خواهند شد و از نظر کلیه قوانین مملکتی مشمول مقرراتی خواهند بود که برای درجات تحصیلی آنان مقرر است .

تبصره ۳ - دولت میتواند از وجود فارغ التحصیلان مدرسه عالی سپهسالار منحصرأ در مشاغل زیر استفاده کند .

۱ - معلم تعلیمات دینی و عربی در دبستانها و دبیرستانها .

۲ - مدرس علوم و فرهنگ اسلامی در مدارس عالی .

۳ - مشاور امور اسلامی در خارج از کشور .

۴ - سردفتر ازدواج و طلاق .

۵ - قاضی در محاکم شرع .

۶ - افسر امر دینی .

۷ - کارمند در سازمان اوقاف .

مخبر کمیسیون علوم و آموزش عالی - دکتر قهرمان

گزارش از کمیسیون آموزش و پرورش

بمجلس شورای ملی

کمیسیون آموزش و پرورش در جلسه ۹۳ تیرماه ۱۳۴۹

با حضور نمایندگان دولت لایحه مربوط به تعیین ارزش تحصیلی فارغ التحصیلان مدرسه عالی سپهسالار که قبلاً بتصویب مجلس شورای ملی رسیده و مجلس سنا اصلاحاتی در آن بعمل آورده است مورد رسیدگی قرارداد و گزارش کمیسیون علوم و آموزش عالی را در این مورد تأیید و تصویب کرد.

اینک گزارش آنرا به مجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

مخبر کمیسیون آموزش و پرورش - موسوی ماکوئی گزارش از کمیسیون امور استخدام و سازمانهای اداری به مجلس شورای ملی

کمیسیون امور استخدام و سازمانهای اداری در جلسه ۱۴ تیرماه ۱۳۴۹ با حضور نمایندگان دولت لایحه راجع به تعیین ارزش تحصیلی فارغ التحصیلان مدرسه عالی سپهسالار را که قبلاً بتصویب مجلس شورای ملی رسیده و مجلس سنا اصلاحاتی در آن بعمل آورده است مورد رسیدگی قرارداد و تصویب کرد.

اینک گزارش آنرا در تأیید گزارش کمیسیون علوم و آموزش عالی به مجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

مخبر کمیسیون امور استخدام و سازمانهای اداری - دیهیم

رئیس - نسبت به گزارش کمیسیونها نظری نیست؟ (اظهاری نشد) رأی میگیریم بگزارش کمیسیونها خانمها و آقایانیکه موافقت خواهش میکنم قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. لایحه بدولت ابلاغ میشود.

۵ - تقدیم يك فقره لایحه بوسیله خانم صوفی معاون وزارت کشور

رئیس - خانم صوفی بفرمائید.

بانو صوفی (معاون وزارت کشور) - با کسب اجازه از مقام ریاست معظم مجلس شورای ملی بطوریکه نمایندگان محترم استحضار دارند:

برقراری نظام و ضوابط معین و روشن برای مشاغل مختلفی که در امور مربوط به جامعه مداخله و شرکت دارند یکی از اصول مسلم اجتماعی و اقتصادی جوامع مترقی است. باتوجه به این اصل چون مجموعه مشاغلی که تحت عنوان اصناف تماس مداوم با مردم داشته و بطرق مختلف کالاها و یا خدمات را عرضه مینمایند نقش مؤثری

را در تأمین رفاه و بهبود زندگی مردم دارند لذا لازم بود که روابط صاحبان این مشاغل بایکدیگر و همچنین ارتباط آنها از نظر کسب و کاری که برعهده دارند، با مردم تحت قواعد و ضوابط مشخصی در آید (صحیح است) و در اجراء اصل سپردن کار مردم بمردم از یکطرف و لزوم برقراری نظارتها لازم بمنظور حفظ منافع مصرف کنندة از طرف دیگر تشکیلات صنفی با شرکت خود صاحبان اینقبیل مشاغل تشکیل گردد و متقابلاً نیز منافع اجتماع در تماسی که با اصناف دارند تأمین شود (صحیح است) و بجهت مذکور لایحه نظام صنفی که برای تأمین هدفهای فوق تنظیم گردیده است برای تصویب تقدیم میگردد. (احسن - احسن).

۶- اخذ رأی و تصویب ارجاع لایحه نظام صنفی به کمیسیون خاص منتخب از شعب ششگانه

رئیس این لایحه چون به چندین کمیسیون باید برود و مورد شور قرار بگیرد بنده میخواستم خواهش کنم اگر خانمها و آقایان موافق باشند این لایحه را هم مثل لایحه تعاون به کمیسیون خاص بفرستیم (صحیح است) بنابراین رأی میگیریم خانمها و آقایانی که باین نظر موافق هستند خواهش میکنم قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد بنابراین بهمان ترتیب از هر شعبه سه نفر انتخاب میشوند و با شرکت در کمیسیون خاص نسبت باین لایحه اظهار نظر خواهند کرد.

۷- تقدیم يك فقره سؤال بوسیله آقای موقر

رئیس - آقای موقر بفرمائید.

موقر - سؤالی است از دولت تقدیم میکنم.

رئیس - بدولت ابلاغ میشود.

۸ - طرح و تصویب گزارش شور دوم کمیسیون دارائی راجع به لایحه بخشودگی خسارت دیرکرد بدهی سنواتی قبل از سال ۱۳۳۶ بدهکاران سازمان غله و ارسال بمجلس سنا

رئیس - گزارش شور دوم بخشودگی خسارت دیرکرد بدهی سنواتی قبل از سال ۱۳۳۶ بدهکاران سازمان غله مطرح است قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

می دارد.

گزارش شور دوم از کمیسیون دارائی

بمجلس شورای ملی

کمیسیون دارائی در جلسه ۴ تیرماه ۱۳۴۹ با حضور نمایندگان دولت لایحه شماره ۲۰۹۱۴ - ۱۴۴۸/۴/۲۲ راجع به بخشودگی خسارت دیرکرد بدهی سنواتی قبل از سال ۱۳۳۶ بدهکاران سازمان غله را که گزارش شور اول آن بشماره ۹۶۰ چاپ گردیده برای شور دوم مورد رسیدگی قرارداد و مصوبه شور اول را عیناً تصویب کرد. اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

لایحه قانون بخشودگی خسارت دیرکرد

بدهی سنواتی قبل از سال ۱۳۳۶ بدهکاران سازمان غله

ماده ۱۹-احده - بدهکاران بسازمان غله کشور از بابت وام نقدی و جنسی دریافتی قبل از سال ۱۳۳۶ در صورتیکه تا آخر سال ۱۳۴۹ اصل بدهی خود را بردارند از تأدیة جرمه . زیان دیرکرد . بهره و خسارت مذکور در اسناد تنظیمی معاف خواهند بود و همچنین اشخاصی که تا تاریخ تصویب این قانون اصل وام نقدی و یا جنسی مزبور را پرداخته و فقط بابت تمام یا قسمتی از جرمه ، زیان دیرکرد . بهره و خسارت مذکور در اسناد تنظیمی بدهکار باشند از پرداخت تمام یا باقیمانده جرمه ، زیان دیرکرد ، بهره و خسارت بخشوده میشوند .

مخبر کمیسیون دارائی - دانشمند

گزارش شور دوم از کمیسیون تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی بمجلس شورای ملی

کمیسیون تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی در جلسه ۷ تیرماه ۱۳۴۹ با حضور آقای رهبری معاون وزارت تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی لایحه بخشودگی خسارت دیرکرد بدهی سنواتی قبل از سال ۱۳۳۶ بدهکاران سازمان غله را برای شور دوم مورد رسیدگی قرارداد و مصوبه کمیسیون دارائی را عیناً تأیید و تصویب کرد.

اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم

مخبر کمیسیون تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی سید علی صائب

رئیس - ماده واحده مطرح است نظری نیست؟ (اظهاری نشد) در کلیات آخر لایحه نظری نیست؟ آقای اسدی بفرمائید.

اسدی - چون لایحه مربوط به خرید گندم و یا بخشودگی خسارت دیرکرد مطرح است خواستم از موقعیت استفاده کنم از جناب آقای رهبری تقاضا دارم چون کشاورز و کارگر و همه مردم ایران مورد حمایت شخص شخص شاهنشاه آریامهر است و باید برای رفاه و راحتی آنها قدم های مثبتی برداریم بنابراین باید وزارت تولیدات کشاورزی یک برنامه ای تهیه و تنظیم کند که گندم هر منطقه را که با آب و هوا و فصل هر منطقه فرق می کند و متفاوت است بموقع بخرد . الحمدلله الآن در ایران سیلو های متعددی به وجود آمده آن مشکل دیگر بوجود نمی آید و آن مشکل دیگر در بین نیست ولی وقتی وزارت تولیدات کشاورزی ، سازمان غله دیر برای خرید گندم کشاورز اقدام میکند چون کشاورز تعهداتی به بانک و امثالهم دارد و در این موقع پای منحوس سلف خر بدهات و روستاها باز میشود و دسترنج آنها را به قیمت صفر خریداری میکنند و آنها را در فشار و مضیقه زیادی میگذرانند وظیفه وزارت تولیدات کشاورزی اینست که هر چه زودتر برنامه ای تنظیم کند تا قبل از اینکه پای آنها بدهات و روستاها برسند نسبت به خرید گندم آنها اقدام کند تا آنها اولاً بتوانند تعهدات خودشان را انجام بدهند و دیرکرد پرداخت نکنند و ثانیاً محصول دسترنج خودشان را که یکسال زحمت میکشند در اختیار سلف خرها نگذارند در ضمن از موقعیت استفاده میکنم از جناب آقای دکتر بگانه وزیر محترم مشاور تقاضا دارم راجع به سندیکای کامیون داران که برای منافع خودشان در مملکت به عقیده بنده بوجود آمده يك فكر اساسی بکنید سندیکائی در ادبیل بوجود آمده که متأسفانه دوست عزیز و ارجمند بنده جناب آقای داود مؤید امینی بعلت کسالت در آذربایجان بستری شدند و تشریف ندارند که ایشان هم مشکل را بیان کنند جناب آقای

دکتر یگانه اینها سندیکایی بوجود آورده اند که در حقیقت سندیکای شخصی و فردی است کشاورز دسترنج خودش را میخواهد حمل بکند از این شهر به شهر دیگر اینها کامیون نمیفرستند که بتوانند نرخ حمل و نقل را ببرند بالا یا اگر میخواهند کامیون بفرستند بقدری قیمت سنگین تعیین میکنند که پرداخت آن از عهده يك کشاورز خارج است خواستم استدعا کنم جنابعالی که وزیر مشاور دولت هستید يك توجهی بفرمائید که هر چه زودتر مشکل کامیون داران در سطح مملکت برطرف بشود و این تقاضای کلیه آقایان و کلاست که از منطقه کشاورزی افتخار و کالت دارند.

رئیس - نظر دیگری در کلیات آخر لایحه نیست؟ (اظهاری نشد) بساده واحده و کلیات آخر آن رأی میگیریم خانمها و آقایانیکه موافقت خواهش میکنم قیام فرمائید (اکثر برخاستند) تصویب شد. لایحه برای اظهار ملاحظات بمجلس سنا فرستاده میشود.

۹ - طرح گزارش شور اول کمیسیون تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی راجع به لایحه اجرای مقررات قانون بازنشسته کردن کارگران سازمانهای غله و قند و شکر در مورد کارگران شرکت سهامی جای ایران

رئیس - گزارش شور اول اجرای مقررات قانون بازنشسته کردن کارگران سازمانهای غله و قند و شکر مصوب ۱۳۴۳ در مورد کارگران شرکت سهامی جای ایران مطرح است قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

گزارش شور اول از کمیسیون تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی بمجلس شورای ملی

کمیسیون تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی با حضور آقای رهبری معاون وزارت تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی لایحه شماره ۱۳۳۴۸ - ۱۳۴۹/۲/۲۳ دولت راجع به اجرای مقررات قانون بازنشسته نمودن کارگران سازمانهای غله و قند و شکر مصوب ۱۳۴۳ در مورد کارگران شرکت سهامی جای ایران را که بشماره ۱۲۷۶ چاپ گردیده مورد رسیدگی قرارداد و با اصلاحاتی بشرح زیر تصویب کرد.

اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

لایحه قانون اجرای مقررات قانون بازنشسته کردن کارگران سازمانهای غله و قند و شکر در مورد کارگران شرکت سهامی جای ایران

ماده واحده - شرکت سهامی جای ایران مجاز است مقررات ماده واحده قانون مربوط به بازنشسته نمودن کارگران سازمانهای غله کشور و قند و شکر مصوب ۱۳۴۳ را در مورد کارگران خود اجرا نماید. کمک معاش منظور در قانون فوق بکارگران شرکت مذکور هم که از تاریخ تصویب قانون میزبور بازنشسته شده اند از تاریخ تصویب این قانون قابل پرداخت خواهد بود.

مخبر کمیسیون تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی سید علی صائب

گزارش شور اول از کمیسیون دارائی

بمجلس شورای ملی

کمیسیون دارائی در جلسه اول تیرماه ۱۳۴۹ با حضور نمایندگان دولت لایحه مربوط با اجرای مقررات قانون بازنشسته نمودن کارگران سازمانهای غله و قند و شکر مصوب ۱۳۴۳ در مورد کارگران شرکت سهامی جای ایران را مورد رسیدگی قرارداد و مقصود کمیسیون تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی را در این مورد تأیید و تصویب کرد.

اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

مخبر کمیسیون دارائی - علی اکبر دانشمند

گزارش شور اول از کمیسیون امور استخدام و

سازمانهای اداری بمجلس شورای ملی

کمیسیون امور استخدام و سازمانهای اداری در جلسه ۳۱ خردادماه ۱۳۴۹ با حضور آقای رهبری معاون وزارت تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی لایحه مربوط به اجرای مقررات قانون بازنشسته نمودن کارگران سازمانهای غله و قند و شکر مصوب ۱۳۴۳ در مورد کارگران شرکت سهامی جای ایران را مورد رسیدگی قرارداد و مقصود کمیسیون تولیدات کشاورزی و مواد

مصرفی را در این مورد تأیید و تصویب کرد. اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

مخبر کمیسیون امور استخدام و سازمانهای اداری - دهبیم **رئیس** - کلیات لایحه مطرح است آقای ادیب سمعی بفرمائید.

ادیب سمعی - در مورد اینکه کارگران شرکت سهامی جای از مقررات بازنشستگی کارگران غله و قند و شکر استفاده میکنند بنده عرضی ندارم و هر لایحه ای از این قبیل که در بهبود وضع کارگران و کشاورزان بمجلس تقدیم بشود این مجلس انقلابی در تصویب و تأیید آن علاقمند و کوشا خواهد بود اما چون صحبت از شرکت سهامی جای میان آمد خواستم نظر دولت را جلب کنم و خواهش کنم که راجع به وظیفه و رسالتی که شرکت سهامی جای در بهبود جای داخلی مملکت و بی نیاز کردن مملکت از جای خارجی بعهده دارد عطف توجهی بفرمائید برای اینکه در شورای حزب ایران نوین که در استان گیلان در ماه گذشته تشکیل شده بود اکثر ناطقین راجع به مسأله جای صحبت کردند مخصوصاً راجع به بهای برگ سبز و موضوع میزان نیازمندی کشور از جای خارجی صحبتهای زیادی شد که خواستم دولت توجه بیشتری بکند اصولاً جای به حمایت و تشویق اعلیحضرت فقید در کشور ما توسعه پیدا کرد در دومین کابینه دوران سلطنت اعلیحضرت فقید که بر ریاست مرحوم میرزا حسن خان مستوفی الممالک تشکیل شد اولین برنامه دولت منع کشت تریاک و تشویق و توسعه کشت توتون و جای در مناطق کشور و تشکیل ذوب آهن بود.

رئیس - آقای قاضی زاده بفرمائید.

قاضی زاده - بنده نظر بر سخنرانی با تضييع وقت

مقدس مجلس شورای ملی را ندارم برای اینکه شخصاً معتقد هستم سخنرانی و خطابه مانند شعر و موسیقی از فنون جمیله و صنایع مستظرفه است و فایده مشترک آنها تصویر جمال طبیعت و مجسم ساختن احساسات و عواطف بشر است و خطابه یکی از صناعات خمسه است یعنی برهان نیست خطیب میتواند احساس و عواطف را برانگیخته بکند و غیر از برهان است و بنده معتقد هستم آن چیزی که از مجرای زبان جریان پیدا میکند باید بر محور حق و حقیقت باشد چه در مسائل سیاسی و چه در موارد حقوقی مستند بموارد بیان منطقی باشد این عقیده بنده است چون لایحه مربوط به بازنشستگی کارگران سازمان جای مطرح است این مطلب را خواستم عرض کنم و از جناب آقای دکتر یگانه مخصوصاً تشکر دارم که راجع به اشتباه محاسبه حقوق کارمندان و بازنشستگان اقدام کردند و دستور رسیدگی دادند و باید عرض کنم که در تمام طول تاریخ ایران و همینطور در سایر ممالک بعقیده بنده در هیچ دورانی مثل دوره فعلی دیده نشده است که بشون کارگران و حقوق کارگران و رفاه و آسایش کارگران تنبیه این حد احترام گذاشته شده باشد که در دوران سلطنت اعلیحضرت شاهنشاه آریامهر شده است و این حقیقت محرز و مسلم است به همین جهت این لایحه را با آغوش باز استقبال میکنیم بنده در سازمان جای در غله و نان و سایر سازمانهای دولتی بیش

از هر کس نسبت بوضع کارمندان دولت و کارگران واقف هستم و اینرا صریحاً باید عرض کنم چون اوراق استخدامی اینها را ورق زده‌ام رئیس کارگزینی وزارت خواربار بودم رئیس سیلوی تهران بودم مدیر کل وزارت گمرکات و انحصارات بودم مدیر کل خواربار و اصناف شهرداری تهران بودم در سایر سازمانها هم اوراق استخدامی اکثر کارمندان دولت را ورق زده‌ام و در جامعه لسانیه‌ها با اینها ارتباط نزدیک داشته‌ام این مطلب را میخواهم عرض کنم بالمقایسه با سایر کارمندان ممالک دیگر وضع استثنائی دارند از نظر تقوی و درستی و مخصوصاً در دولت حاضر بنده شاهد و ناظر عینی این جریانها هستم این مطلب را صراحتاً عرض میکنم که اینها يك وضع خاصی دارند و آن اینست که خون این کارمندان دولت به شاهدوستی و میهن‌خواهی عجیب شده‌است و اینها کسانی هستند که معتقدند عبادت بجز خدمت خلق نیست

به تسبیح و سجاده و دلق نیست

خانمها آقایان اینها در چنین مکنتی تربیت شده‌اند اینها معتقد هستند و ایمان راسخ دارند اگر در راه مردم خدمت نکنند اجر جزیل دارند پس در اینصورت اگر مقایسه کنیم کارمندان فعلی را که در سازمانهای مختلف دولتی مشغول انجام وظیفه هستند بانهایت درستی و تقوی و آن چیزی که نسبت به حس و وظیفه شناسی و مسئولیت اینها امر میکند تشویق و ترغیب کارمندان دولت است صحیح العمل و وظیفه شناس کارمندان دولت از مجلس شورای ملی که مظهر ملت ایران هستند انتظار دارند که اینها را که در تمام موارد انقلاب سهم و مجری انقلاب شاه و ملت بوده‌اند در نظر مجلس وقتي ما میگوئیم اوضاعی که در مملکت پیش آمده محیر العقول است ثمره زحمات اینهاست ما جمع اعداد نمیتوانیم بکنیم تناقض نمیشود گفت خواهش میشود در مجلس شورای ملی نسبت بکارمندان دولت که در گردش صحیح امور اداری مملکت مؤثر هستند تشویق و ترغیب بیشتری بشود با مقایسه با ارقام و اعداد اگر ملاحظه بفرمائید توجه بفرمائید ملاحظه خواهد کرد که کشور ما و کارمندان ما وضع استثنائی دارند اگر يك نفر مرتکب خطا بشود محاکمی هست که محاکمه و مجازات میشوند و آنهایی هم که

واقعا خدمت میکنند باید مورد تشویق قرار بگیرند بنده اینمطلب را بطور اجمال عرض کردم و استدعا میکنم به اینموضوع توجه بشود البته نظر داشتم در نطق قبل از دستور آن چیزی که از حقایق عینی است و در دل دارم بعرض نمایندگان محترم مجلس شورای ملی برسانم ولی مجال نشد و امیدوارم بیش از این موفق باشم.

رئیس - حق بود راجع به اینموضوع در نطق قبل از دستور مطالبتان را میفرمودید. آقای آموزگار اگر راجع بلائحه مطلبی دارید بفرمائید.

آموزگار - فعلاً بلائحه مربوط به باز خرید و باز نشستگی کارگران شرکت سهامی چای مطرح است آقایان اطلاع دارند کارگرانی که آنجا هستند سابقاً در شرکتی بودند بنام شرکت کارخانجات دولتی که هنوز آن شرکت بنام شرکت سهامی کارخانجات دولتی باقی است حالا که شرکت چای منشعبه از آن صاحب پیدا کرده است و جزء وزارت تولیدات شده برای کارگران و کارکنان آن يك چنین لایحه مفیدی آورده‌اند لازم بود که برای رفع تبعیض نسبت به ۸۰۰ نفر از کارگران و کارکنان شرکت سهامی کارخانجات دولتی از جمله کارخانجات قند و غیره که در قوانین استخدامی و آئیننامه‌های مربوطه تا بحال تکلیف آنها بطور قطع روشن نشده و هر روز بمجلسین و دستگاههای دولتی مراجعه میکنند نیز فکری میشد تا حقوق آنها در موارد باز نشستگی و باز خرید بصورتیکه برای همین کارکنان و طبق مقررات قبلی که در شرکت سهامی چای عمل میشده است درباره آنها هم عمل بشود بنده از دولت تقاضا دارم که به آنها هم توجه بفرمایند تقاضای آنها را بررسی بکنند و لدی‌الافتضا در آئیننامه استخدامی با بصورت جداگانه تکلیف وضع استخدامی و حقوق باز نشستگی و باز خرید این ۸۰۰ نفر که وضعشان تثبیت نگردیده روشن بکنند.

رئیس - نظر دیگری در کلیات لایحه نیست ؟ (اظهاری نشد) نسبت به ورود در شور ماده واحده رأی میگیریم خانمها و آقایانی که موافقت خواهش میکنم قیام

کنند (اکثر برخاستند) تصویب شد ماده واحده مطرح است نظری نیست؟ (اظهاری نشد) پیشنهاد رسیده قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

ریاست معظم مجلس شورای ملی

احتراماً پیشنهاد مینمائیم در لایحه اجرای مقررات بازنشستگی کارگران شرکت سهامی چای ایران سطر پنجم ماده واحده جمله از تاریخ تصویب این قانون حذف و بجای آن نوشته شود از اول سال ۱۳۴۹.

با تقدیم احترام - سیدعلی صائب - محمد حسین عباس میرزائی.

رئیس - لایحه و پیشنهاد برای شور دوم یکم به سبب نهای مربوط ارجاع میشود.

۱۰- اخذ رأی نهائی و تصویب لایحه قانونی

واصله از مجلس سنا راجع به توسعه شبکه تلویزیونی در شهرستانها و ابلاغ بدولت

رئیس - لایحه توسعه شبکه های تلویزیونی در شهرستانها برای اخذ رأی نهائی مطرح است قرائت میشود.

قانون توسعه شبکه‌های تلویزیونی در شهرستانها

ماده واحده - بدولت اجازه داده میشود بمنظور توسعه شبکه دستگاههای فرستنده تلویزیون در شهرستانها از هر دستگاه گیرنده تلویزیون که در داخل کشور ساخته میشود مبلغ دو تاسه هزار ریال بناسب قیمت و کیفیت دستگاه گیرنده طبق آئین‌نامه‌ای که به پیشنهاد وزارت اطلاعات و بانظر وزارت اقتصاد تهیه و تنظیم گردیده و به تصویب هیئت وزیران میرسد از کارخانه های سازنده دریافت نماید.

وجه حاصل از اجرای این قانون که در حساب مخصوصی نگاهداری میشود منحصرأ بمصرف توسعه شبکه و بهره‌برداری از دستگاههای فرستنده تلویزیون در شهرستانها خواهد رسید.

لایحه قانون فوق مشتمل بر يك ماده در جلسه فوق العاده روز دوشنبه هشتم تیرماه ۱۳۴۹ بتصویب مجلس سنا رسید. رئیس مجلس سنا - جعفر شریف‌امامی

رئیس - این لایحه عیناً بهمان ترتیب که در مجلس شورای ملی تصویب شده در مجلس سنا هم تصویب شده است نسبت به آن باورقه رأی میگیریم.

(اسامی نمایندگان بترتیب زیر توسط منشی «آقای مهندس صائبی» اعلام و در محل نطق اخذ رأی بعمل آمد).

آقایان : کورس - دکتر صیائی - دکتر غنی - مهندس

فرور - دکتر متین - عجم - مهندس قادر پناه - تهرانی -

دکتر شریعت - دکتر صاحب‌قلم - خانم سعیدی - بدرامی -

شاهنده - خانم بزرگ‌نیا - موسوی - جاماسی - دکتر

نجیمی - دکتر یزدان‌پناه - دکتر امامی خوئی - فهیمی -

دکتر درودی - صدری کنیوان - دکتر مهذب - مهندس

فیروز عدل - دکتر ملکی - تیمسار نکوزاد - کمالوند -

دکتر رفیعی - دکتر بهبهانی - تیمسار همایونی - دکتر

عاملی تهرانی - اخلاقی - مبارکی - امیراحمدی -

پورساطع - دکتر بگانی - مجید محسنی - امامی رضوی

بهنیا - کلانتر هرمزی - دکتر صفائی - دکتر حنوده -

دکتر حکیم شوشتری - عبدالحسین طباطبائی - جوادی -

دکتر خسروی کوردستانی - دکتر هواکیمیان - دکتر

معلی - ادیب سمعی - جابر صائبی - دکتر محقق -

مانی - پرفسور مخیر فرهمند - مهندس پروشانی - ماهیار -

ملک‌افضلی - فخر طباطبائی - حفشناس - دکتر صالحی -

امام مردوخ - ضیاء احمدی - دکتر نقائی یزدی - پردلی -

دکتر طالع - قاضی زاده - شاخوئی - بختیاری پور -

تیمسار حکیمیان - دکتر مدنی - ساگینیان - رضا زاده -

سرتیپ پور - زرگزاده - مهندس پرویز بهبودی - مهندس

زنجانی - شیخ الاسلامی - پور بابائی - روحانی - دکتر

خیر اندیش - دبیم - صائب - دکتر بیت منصور - فرهاد پور - دانشمند

دکتر صدر - دکتر رشتی - موقر - عامری - عباس میرزائی -

آموزگار - فیاض فاضلی - دکتر قهرمان - مصطفوی -

مهندس زر آور - توسلی - ارسنجانی - مهندس یار محمدی
جه شنبی - مهندس ریاحی - خانم دکتر دولتشاهی - مهندس
کیا - مهندس تیرانی - انشاء - ملک زاده آملی - شکیباء کاسمی
مهندس معتمدی - کیا کجوری - مهندس جلالی نوری -
دکتر اعتمادی - مافی - قراچورلو - مهندس اسدی سمیع
مرتضوی - دکتر خطیبی - محدث زاده - مهندس ارفع -
سرتیب پور - صادقی - اهری - اسدی - معیری - خانم زاهدی
مهندس برومند - مرندی - دهبیم - مهندس سهم الدینی -
مهندس اخوان - مهندس عثرت - دکتر کیان - ثامن - دکتر
عظیمی - دکتر پرتو اعظم - دکتر میر علاء - دکتر رهنوردی
شهرستانی - دکتر کفائی - برومند - رامبد - مرندی - مهندس
اربابی - مهندس اردلان - دکتر فر بود - دکتر اسفندیاری
ریگی - دکتر رفعت - ملک شاه ظفر - کدریم بخش سعیدی -
دکتر اسدی - مهندس ریاضی - مهندس صائبی - یوسفی -
خانم ابنهاج سمعی - دکتر اصولی - دکتر زعفرانلو -
دکتر امین - تیمسار وحدانیان - دکتر موثقی - دکتر الموتی -
مروتی - خواجه نوری - دکتر وفا - مهندس معینی - دکتر
کلالی - دکتر حبیب اللهی - شیخ بهائی - مجد - فولادوند
مهرزاد - دکتر دادفر - سعیدوزیری - بدر صالحیان

(آراء مأخوذه شماره شد و نتیجه بقرار زیر اعلام
گردید).

آراء موافق ۱۵۷ رأی

آراء ممتنع ۲۳ رأی

رئیس - لایحه با ۱۵۷ رأی موافق و بیست و سه رأی
ممتنع تصویب شد بدولت ابلاغ میشود.

موافقین آقایان: دکتر الموتی - دکتر زعفرانلو - دهبیم

شیخ بهائی - اهری - دکتر صدر - جهانشاهی - مهندس عطائیان
خواجه نوری - دکتر حکیم شوشتری - سرتیب پور - دکتر
امامی خوئی - دکتر صاحب قلم - اخلاقی - پور ساطع - دکتر
مدنی - دکتر وفا - مصطفوی نائینی - اصولی - مهندس معینی
زند - مهندس پرویز بهبودی - مهندس پروشانی - معیری
رضازاده - دکتر حبیب اللهی - دکتر کلالی - مهندس
صائبی - مهندس حلالی نوری - دکتر موثقی - مهندس
زنجانی - دکتر کیان - مرتضوی - بدرامی -

محمودلی قراچورلو - پزشکی - مهندس اسدی سمیع -
دکتر خطیبی - محدث زاده - مهندس ارفع - دکتر قهرمان -
ارسنجانی - دکتر غنی - دکتر ضیائی - دکتر متین - دکتر
سنوده - شاخوئی - دکتر خزانلی - ثامن - دکتر مهذب -
صدری کیوان - خانم نیره سعیدی - جوادی - مهندس
معینی - عجم - ملک افضلی - ضیاء احمدی - کلانتر
هرمزی - امامی رضوی - شهرستانی - تیمسار وحدانیان -
دکتر معظمی - مافی - دکتر ملکی - دکتر پرتو اعظم -
بهنیا - دکتر درودی - قاضی زاده - شکیباء - دکتر رضوانی -
حفتشاس - دکتر کفائی - دکتر بقائی بزدی - توسلی - ماهیار -
عامری - خانم دکتر دولتشاهی - مهندس کیا - ادیب سمعی -
دکتر صالحی - مهندس عثرت - دکتر عظیمی - دکتر
هواکیمیان - مهندس اردلان - مهندس یار محمدی - دکتر
خسروی - مانی - کاسمی - مهندس زر آور - مهاجرانی
دکتر صفائی - انشاء - خانلر قراچورلو - زرگزاده -
موسی صالحی - مهندس معتمدی - مهندس ریاحی -
عباس میرزائی - دکتر بزرگانپناه - فیاض فاضلی - تیمسار
همایونی - تیمسار نکوزاد - مبارکی - مهرزاد - مجد -
فولادوند - دکتر دادفر - سعیدوزیری - بدر صالحیان -
باینده - مهندس اخوان - دکتر خیراندیش - اصولی -
مهندس کیا کجوری - دکتر امین - مهندس ریاضی - خانم
ابنهاج سمعی - شیخ الاسلامی - دکتر مهدوی - پور بابائی -
دکتر یگانگی - محسنی مهر - ریگی - روحانی - مهندس
فیروز عدل - مهندس اربابی - دکتر میر علاء - صائب -
معزی - مهندس سهم الدینی - دکتر رشتی - دکتر بیت منصور -
خانم بزرگ نیا - مهندس قادر پناه - مرندی - ملک زاده
آملی - صائبی - دانشمند - امیر احمدی - تهرانی -
مهندس فروهر - دکتر نجمی - کورس - صادقی - دکتر
فر بود - دکتر رفیعی - تیمسار حکیمیان - مهندس برومند -
دکتر برومند - کمالوند - بختیاری پور - موسوی - فهیمی -
خانم زاهدی - شاهنده - دکتر بهبهانی - دکتر رهنوردی -
دکتر سعید

ممتنعین آقایان: آموزگار - اسدی - دکتر اسدی -

دکتر اسفندیاری - امام مردوخ - پردلی - جاماسبی -
رامبد - کریم بخش سعیدی - ساگینیان - دکتر رفعت

دکتر شریعت - دکتر طالع - عبدالحسین طباطبائی - ظفر -
دکتر عاملی تهرانی - فخر طباطبائی - فرهاد پور - دکتر
محققی - پرفسور مخبر فرمند - مروتی - موقر - یوسفی .

۱۰- تقدیم يك فقره لایحه و يك فقره آئین نامه

بوسیله آقای قوام صدری معاون وزارت دارائی

رئیس - آقای قوام صدری بفرمائید .

قوام صدری (معاون وزارت دارائی) - با اجازه

مقام محترم ریاست برای حفظ ایمنی و صیانت لوله های
سرتاسری گاز کشور و بویژه حفظ کسانی که در حواله وحوش
و اطراف لوله های انتقال گاز سکونت دارند احتیاج دیده
شده که از لحاظ فنی مقرراتی وضع شود و حتی الامکان
ایجاد بنا و ساختمان در محدوده خاصی که با ضریب های
بین المللی تهیه و تعیین شده است ممنوع شود از این نقطه
نظر ماده واحده ای تهیه شده است که تقدیم میکنم و
استدعای ارجاع به کمیسیونهای مربوط را دارم ضمناً
لایحه اصلاحی هم هست مربوط به آئین نامه استهلاکات
که چون بموجب قانون اصلاحی مالیات بردار اصلاح
و تکمیل آئین نامه ها و مقررات مربوط بنالیات بردار آمد
با همان کمیسیونهایی است که اصل این مقررات را
تصویب کرده اند برای اصلاح آئین نامه استهلاکات
مصوب سال ۱۳۴۷ مواد تهیه شده است که تقدیم میشود
و استدعای ارجاع به کمیسیون دارائی را دارم .

رئیس - لوائح به کمیسیونهای مربوط ارجاع میشود .

۱۲- طرح گزارش شور اول کمیسیون دادگستری

راجع به لایحه اصلاح بعضی از مواد قانون آئین

دادرسی مدنی

رئیس - گزارش شور اول اصلاح بعضی از مواد
قانون آئین دادرسی مدنی مطرح است . قرائت میشود .

(بشرح زیر خوانده شد)

گزارش شور اول از کمیسیون دادگستری

بمجلس شورای ملی

کمیسیون دادگستری در جلسات عدیده با حضور
آقای صادق احمدی معاون وزارت دادگستری لایحه
شماره ۷/۱۶۹۷ مورخ ۱/۳/۱۳۴۶ ارسال از مجلس

سن ۱۰ که بشماره ۱۱۱۹ چاپ شده است مورد رسیدگی
قرار داد و سرانجام در جلسه روز سه شنبه نهم تیر ماه
۱۳۴۹ با اصلاحاتی آن را بتصویب رسانید .
اینک گزارش آن بشرح زیر تقدیم مجلس شورای
ملی میگردد .

لایحه قانون اصلاح بعضی از مواد قانون آئین دادرسی مدنی
ماده واحده - لایحه اصلاح قانون آئین دادرسی
مدنی مصوب سال ۱۳۱۸ مجلس شورای ملی و کمیسیون
مشترک مجلسین مصوب سال ۱۳۳۴ در ۸۰ مورد از مواد و
تبصره های آن بشرح زیر اصلاح و تصویب میشود :
۱ - در شق ۱ و ۲ و ۴ ماده ۱۳ مبلغ پنجاه هزار ریال به
یکصد هزار ریال تبدیل میشود .

۲ - در بند يك ماده ۱۵ مبلغ یکصد هزار ریال به
دویست هزار ریال تبدیل میشود .

۳ - در ماده ۱۹ مبلغ دوهزار ریال به بیست هزار ریال
تبدیل میشود .

۴ - بند ۴ ماده ۶۲ بشرح زیر اصلاح میشود :

۴- و کالت در ادعای جعل یا انکار نسبت به سند طرف
و استرداد سند .

۵ - در ماده ۷۹ مبلغ دوهزار ریال به بیست هزار ریال
تبدیل میشود .

۶ - تبصره های زیر بعنوان تبصره ۲ و ۳ بماده ۸۵
اضافه میشود :

تبصره ۲ - هرگاه در تنظیم دادخواست مقررات

ماده ۷۹ رعایت نشده باشد بترتیب فوق بعدعی اخطار
میشود که ظرف ۵ روز با رعایت مسافت صریحاً تعیین کند
که تقاضای رسیدگی بکدام دعوی یا دعواوی که منشاء و
مبنای آن یکی یا مربوط بیکدیگر است دارد در صورتیکه
مدعی در موعد پاسخ موجهی نداده دادخواست بترتیب فوق
رد میشود و قرار دفتر در این مورد قابل شکایت در دادگاه
است و نظر دادگاه قطعی است و در صورت تعیین دعوی
یا دعواوی که منشاء و مبنای آن یکی یا مربوط بیکدیگر
است دادخواست نسبت بدعوی یا دعواوی تعیین شده بشرط
نداشتن نقض از جهت دیگر قبول و نسبت به بقیه دعوی
یا دعواوی مسترد شده محسوب است .

تبصره ۳ - در هر مورد که هزینه انتشار آگهی ظرف

یکماه از تاریخ ابلاغ اخطاریه دفتر تأدیبه نشود دادخواست بوسیله دفتر رد خواهد شد و این قرار در حدود مقررات قابل شکایت در دادگاه میباشد جز در مواردیکه مدعی از هزینه دادرسی اعسار داده باشد که در این صورت مدت یکماه مزبور از تاریخ ابلاغ دادنامه رد اعسار نامبرده در مرحله نخستین محسوب خواهد شد.

۷- قسمت اول و چهارم ماده ۸۷ بشرح زیر اصلاح

میشود:

۱- اگر خواسته پول رایج ایران باشد بهای آن عبارت است از مبلغ معین در دادخواست و اگر پول خارجی باشد ارزیابی آن نرخ رسمی در تاریخ تقدیم دادخواست بهای خواسته محسوب است.

۴- پس از جمله (بهای خواسته بیش از) عبارت پنجاه هزار ریال بیکصد هزار ریال تبدیل میشود.

۸- در ماده ۸۸ بعد از جمله (در صورتیکه مؤثر در صلاحیت دادگاه) عبارت (یا مؤثر در قابل پژوهش یا فرجام بودن حکم باشد) اضافه میشود.

۹- ماده ۹۰ بشرح زیر اصلاح و دو تبصره به آن

اضافه میشود.

ماده ۹۰- ابلاغ دادخواست و پیوستها باید بتوسط مأمور ابلاغ بعمل آید و مأمور مکلف است آنرا

ظرف دوروز بشخص مدعی علیه ابلاغ نموده در نسخه ثانی رسیداخذ کند و در صورت امتناع مدعی علیه از گرفتن برگها امتناع او را در ابلاغنامه قید کرده و بدفتر دادگاه عودت دهد.

تبصره ۱- ابلاغ اوراق دعوی ممکن است در هر یک

از محل سکونت یا کار بعمل آید و برای ابلاغ در محل کار کارکنان وزارتخانهها و سازمانها و شرکتهای بانکههای دولتی و مؤسسات مأمور خدمات عمومی و شهرداریها میتوان اوراق را بکارگزینی قسمت مربوط یا نزد رئیس مستقیم کارمند ارسال داشت و اشخاص مذکور طبق مقررات مسئول اجرای امر ابلاغ میباشند و باید حداکثر ظرف دهروز اوراق را اعاده دهند.

تبصره ۲- در مواردیکه زن در منزل شوهر سکونت

ندارد ابلاغات در محل سکونت یا محل کار او بعمل میآید.

۱۰- ماده ۹۲ بصورت زیر اصلاح میشود:

ماده ۹۲- اگر اشخاص مذکور در دو ماده قبل

بیسوا باشند اثر انگشت آنها باید در ذیل ابلاغنامه منعکس شود و هرگاه بجهتی نتوانند رسید بدهند مأمور این نکته را با مسئولیت خود در ابلاغنامه قید و دادخواست و پیوستهای آنرا بآنها تسلیم کرده و ابلاغنامه را بدفتر دادگاه عودت میدهد.

۱۱- ماده ۹۳ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۹۳- هرگاه اشخاص مذکور در ماده ۹۱

از گرفتن برگهای دعوی استنکاف کنند مأمور اعلامیه ای خطاب بمدعی علیه مشتمل بر نکات زیر:

۱- نام و مشخصات مدعی و مدعی علیه.
۲- تاریخ روزیکه مأمور برای ابلاغ بمحل آمده.
۳- استنکاف اشخاص ساکن در محل از گرفتن برگها.

۴- دعوت مدعی علیه بمراجعه بدفتر دادگاهی که رسیدگی بدعوی خواهد نمود برای دریافت دادخواست و پیوستهای آن و در صورتیکه دعوت برای حضور در جلسه دادرسی باشد با قید روز و ساعت جلسه دادرسی تنظیم نموده و بدر محل سکونت یا کار مدعی علیه می چسباند و مراتب را در ابلاغنامه قید میکند و آنرا بابرگهای دعوی بدفتر دادگاه عودت میدهد.

۱۲- ماده ۹۴ بشرح زیر اصلاح و یک تبصره بآن اضافه میشود.

ماده ۹۴- در صورتیکه هیچ يك از اشخاص

مذکور در دو ماده ۹۰ و ۹۱ در محل نباشند مأمور ابلاغ این امر را در ذیل ابلاغنامه قید و برگها را به دفتر دادگاه عودت میدهد و نیز اعلامیه ای مشتمل بر قیود ۱ و ۲ و ۴ مذکور در ماده فوق و اینکه در وقت مراجعه مأمور کسی

در محل نبوده است تنظیم نموده و به در محل سکونت مدعی علیه می چسباند و علاوه آنگهی در روزنامه رسمی یا یکی از روزنامه های کثیرالانتشار که برای آنگه های رسمی در مرکز و شهرستانها معین میگردد يك نوبت منتشر میشود و در آنگهی مفاد دادخواست و اینکه اعلامیه ای بدر محل سکونت مدعی علیه چسبانیده شده درج میگردد و اگر از تاریخ نشر آنگهی تا یکماه مدعی علیه برای رؤیت دادخواست بدفتر دادگاه مراجعه نکند دادخواست ابلاغ شده محسوب

است عدم مراجعه مدعی علیه بدفتر باید بگواهی مدیر دفتر برسد مدعی میتواند درخواست نماید که قبل از آنگهی دادخواست و پیوستهای آن بار دیگر بمحل مدعی علیه فرستاده شود.

تبصره ۵- نشر آنگهی در روزنامه برای ابلاغ مفاد هر نوع دادخواست و ضامنه آن است ولی برای ابلاغ های بعدی در هر مرحله لازم نخواهد بود.

۱۳- ماده ۹۵ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۹۵- ابلاغ دادخواست در کشور بیگانه بوسیله مأمورین سیاسی یا کنسولی ایران بعمل میآید مأمورین مزبور دادخواست و ضامنه آنرا وسیله مأمورین سفارت با هر وسیله ای که امکان داشته باشد برای مدعی علیه میفرستند و مراتب را از طریق وزارت امور خارجه با اطلاع دادگاه میرسانند. در صورتیکه در کشور محل اقامت مدعی علیه مأمورین سیاسی یا کنسولی نباشند این اقدام را وزارت امور خارجه بطریقی که مصلحت بداند انجام میدهد.

۱۴- ماده ۹۷ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۹۷- مأمور ابلاغ باید مراتب زیر را در نسخه اول و دوم ابلاغنامه تصریح و امضاء نماید:

۱- نام و مشخصات خود بطور روشن و خوانا.
۲- نام کسی که دادخواست باو ابلاغ شده با تعیین اینکه چه سمتی نسبت بمدعی علیه دارد.
۳- محل و تاریخ ابلاغ با تعیین روز و ماه و سال باتمام حروف.

۱۵- ماده ۱۰۱ بشرح زیر اصلاح و یک تبصره بآن اضافه میشود:

ماده ۱۰۱- ابلاغ بکلیه ادارات دولتی و سازمانهای وابسته بدولت و مؤسسات مأمور خدمات عمومی و نیز مؤسساتی که سرمایه آن جزواً و بنا کلاً متعلق بدولت است و همچنین شهرداریها باین ترتیب بعمل می آید که مدیر دفتر نامه ای برای ابلاغ دعوی بمؤسسه نوشته و اوراق دعوی را بضمیمه آن توسط مأمور ابلاغ ارسال میدارد مأمور نامه و ضامنه آنرا تسلیم رئیس دفتر مرجع مخاطب یا قائم مقام او میکند و در نسخه ثانی ابلاغنامه رسیده اخذ مینماید در صورت امتناع رئیس دفتر یا قائم مقام او امتناع را در

برگ ابلاغنامه با رعایت ماده ۹۳ قید و آنرا بدفتر دادگاه عودت میدهد در مورد فوق استنکاف رئیس دفتر یا قائم مقام او از گرفتن اوراق دعوی و ندادن رسید در حکم تخلف از انجام وظیفه خواهد بود.

تبصره ۵- در دعاوی مربوط بشعب ادارات و شرکتهای و سازمانهای دولتی یا وابسته بدولت ابلاغ بمسئول دفتر شعبه مربوط بعمل خواهد آمد.

۱۶- ماده ۱۰۲ بشرح زیر اصلاح و تبصره های زیر به آن اضافه میشود:

ماده ۱۰۲- در دعاوی راجع به سایر اشخاص حقوقی دادخواست و ضامنه آن به مدیر یا قائم مقام او ابلاغ خواهد شد و هرگاه مأمور نتواند دادخواست را بشخص مدیر یا قائم مقام او یا دارنده حق امضاء برساند آنرا به مسئول دفتر مؤسسه ابلاغ مینماید مقررات مواد ۹۰ و ۹۳ و ۹۴ در ابلاغ باین اشخاص رعایت خواهد شد.

تبصره ۱- در دعاوی موضوع این ماده هرگاه ابلاغ اوراق دعوی در محل تعیین شده ممکن نگردد اوراق در آخرین محلی که به اداره ثبت شرکتهای معرفی شده ابلاغ خواهد شد.

تبصره ۲- در دعاوی مربوط ببور شکسته دادخواست و ضامنه آن به اداره یا مدیر تصفیه ابلاغ میشود.

تبصره ۳- در دعاوی مربوط بشرکتهای منحل شده که دارای مدیر تصفیه نباشند اوراق دعوی به آخرین مدیر قبل از انحلال شرکت ابلاغ خواهد شد.

۱۷- ماده ۱۰۴ بشرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۱۰۴- در صورتیکه شرکاء ملك یا قنات یا مجاری میاه و حقابه رودخانه و چاههای عمیق و سایر حقوق راجع به اموال غیر منقول طرف دعوی واقع شوند و تعداد آنها بیش از ۱۵ نفر باشد بدرخواست مدعی دادخواست و ضامنه آن به دونفر از شرکاء که سهام زیادتتری دارند ابلاغ می شود و علاوه مفاد دادخواست و پیوست های آن طبق ماده ۱۰۰ آنگهی خواهد شد.

۱۸- ماده ۱۰۵ بشرح زیر اصلاح می شود:

ماده ۱۰۵- اگر مدعی علیه در حوزه دادگاه دیگری اقامت داشته باشد دادخواست توسط دفتر آن

دادگاه بوسیله مأمورین ابلاغ یا هر وسیله دیگری که ممکن باشد ابلاغ می شود و در صورتیکه مدعی علیه در مقر دادگاه مقیم نباشد توسط شهر بانی یا ژاندارمری یا بخشدار یا رئیس خانه انصاف یا کدخدای رئیس انجمن ده یا بايست سفارشی دوقبضه ابلاغ می شود و اشخاص مذکور طبق مقررات مسئول اجرای صحیح امر ابلاغ و اعاده اوراق خواهند بود و در جاییکه هیچکدام از این وسائل نباشد بوسیله آنگهی بترتیبی که در ماده ۱۰۰ مقررات اقدام می گردد. در صورتیکه مدعی علیه در بازداشتگاه یا زندان باشد دادخواست و اوراق دعوی بوسیله اداره زندان بنامبرده ابلاغ خواهد شد.

۱۹ - قسمت اخیر ماده ۱۰۸ بترتیب زیر اصلاح می شود :

و در صورتیکه کسی در محل نباشد و یا اشخاصی که هستند نخواهند رسید بدهند مأمور ابلاغ این نکته را در ابلاغ نامه تصریح و بدفتر دادگاه عودت میدهد در اینصورت برگهای نامبرده ابلاغ شده محسوب است و در دفتر دادگاه باقی میماند و کسیکه ابلاغ باومی بایستی بشود نمی تواند به عدم اطلاع متعذر گردد.

۲۰ - ماده ۱۱۳ بشرح زیر اصلاح می شود :

ماده ۱۱۳ - مقررات راجع به ابلاغ برگهای دعوی بمدعی علیه از هر جهت جز در مورد انتشار آنگهی در روزنامه برای ابلاغ بمدعی نیز رعایت می شود.

۲۱ - ماده ۱۲۷ بصورت زیر اصلاح می شود :

ماده ۱۲۷ - دادگاه میتواند جلسه دادرسی را با رضایت متداعیین فقط برای یکبار بتأخیر اندازد.

۲۲ - ماده ۱۷۳ نسخ میشود.

۲۳ - ماده ۱۷۴ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۱۷۴ - محکوم علیه غائب میتواند ظرف ده روز پس از ابلاغ حکم غیابی دادخواست پژوهشی بمرجع رسیدگی پژوهشی تقدیم دارد.

در مورد ماده ۱۹ حکم دادگاه نسبت بمبلغ بیست هزار ریال حضوری است مگر اینکه خواننده دعوی در هیچکدام از جلسات دادرسی حاضر نبوده و یا هیچ پاسخی نداد باشد در اینصورت دادنامه مزبور از طرف محکوم علیه غائب وفق شرایط عمومی دادخواست با رعایت مقررات ماده ۱۷۵ عمل شود.

و شق ۲۰۱ ماده ۴۸۲ و مواد ۴۸۳ و ۴۸۶ و ۴۸۷ و ۴۸۸ همین قانون پس از ابلاغ قابل اعتراض است و حکمی که در رسیدگی بعدی صادر میشود حضوری و قطعی خواهد بود.

۲۴ - ماده ۱۷۵ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۱۷۵ - مدت مذکور در ماده قبل از تاریخ ابلاغ واقعی حکم غیابی بارونوشت حکم بمحکوم علیه بنا و کیل او شروع میشود و هرگاه ابلاغ بشخص محکوم علیه میسر نباشد و بطریق دیگر قانونی ابلاغ بعمل آید باز هم ابلاغ محسوب و حکم غیابی پس از گذشتن مهلت قانونی و قطعی شدن بموقع اجراء گذارده خواهد شد و محکوم علیه غائب در صورتیکه مدعی عدم ابلاغ باشد میتواند دادخواست پژوهشی بدادگاه مرجع رسیدگی پژوهشی بدهد و دادگاه بدو ادرا این باز رسیدگی نموده قرار رد یا قبول دادخواست را می دهد و دادن دادخواست پژوهشی مانع اجراء حکم غیابی که قطعی محسوب شده نخواهد بود مگر آنکه از دادگاه مرجع رسیدگی پژوهشی قرار قبول دادخواست پژوهشی صادر شود دعوی عدم اطلاع از رأی بناالتقصاء ده روز از اولین ابلاغ واقعی برگت اجرائیه یا اخطار به های اجرائی مسموع نخواهد بود.

۲۵ - مواد ۱۷۶ - ۱۷۷ - ۱۷۸ - ۱۷۹ - ۱۸۰ -

۱۸۱ - ۱۸۲ - ۱۸۳ - ۱۸۴ - ۱۸۶ - ۱۸۸ نسخ می شود.

۲۶ - ماده ۱۹۵ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۱۹۵ - هرگاه مدعی درخواست اجرای موقت نماید دادگاه صادرکننده حکم نخستین تا قبل از انقضای مدت پژوهش مکلف باظهار نظر نسبت بدرخواست مذکور میباشد و بعد از پژوهش خواهی محکوم علیه اخذ تصمیم در این خصوص با دادگاه پژوهش است.

۲۷ - ماده ۲۰۲ بشرح زیر اصلاح و بلك تبصره به آن اضافه میشود :

ماده ۲۰۲ - دادگاه در مورد بند ۲ ماده ۱۹۷ با صدور قرار عدم صلاحیت پرونده را بارونوشتی از قرار بمرجعی که صالح تشخیص داده از سال میدارد و مرجع اخیر نیز در صورتیکه خود را صالح نشناسد پرونده را برای جلی اختلاف بمرجع حل اختلاف میفرستد تا طبق رأی آن مرجع عمل شود.

تبصره - در مورد این ماده پس از تعیین مرجع صالح تبادل لوایح در دادرسی عادی و همچنین اقدامات تالیانان جلسه اول دادرسی اختصاری تجدیدنشود.

۲۸ - ماده ۲۲۵ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۲۲۵ - مدعی میتواند قبل از تقدیم دادخواست یا ضمن دادخواست راجع بیاصل دعوی یا در جریان دادرسی در موارد زیر از دادگاه درخواست تأمین نماید و دادگاه مکلف بقبول آنست :

- ۱ - دعوی مستند بسند رسمی باشد.
- ۲ - خواسته در معرض تضییع یا تخریب باشد.
- ۳ - مدعی خساراتی را که ممکن است بر طرف مقابل وارد آید تقدماً بصندوق دادگاه بپردازد تعیین میزان خسارت بنظر دادگاهی است که درخواست تأمین را پذیرفته است در صورتیکه قرار تأمین اجرا شده و مدعی در اصل دعوی بموجب رأی نهائی محکوم به بیحقی شد وجه تودیع شده بابت خسارات تأمین بمحکوم له پرداخت میشود.
- ۴ - در سایر موارد که بموجب قانون مخصوص دادگاه مکلف بقبول درخواست تأمین باشد.
- ۲۹ - ماده ۲۷۷ نسخ میشود.
- ۳۰ - تبصره زیر بعنوان تبصره ۲ بماده ۳۰۴ اضافه میشود :

تبصره ۲ - ادارات دولتی و شهرداریها و مؤسسات مذکور در این ماده در صورتیکه خود نیز طرف دعوی باشند ملزم بر رعایت مفاد این ماده میباشند.

۳۱ - ماده ۳۷۷ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۳۷۷ - اظهار تردید یا انکار باید در دادرسی عادی در اولین لایحه جوابیه و در دادرسی اختصاری در جلسه اول و در موردیکه حکم بدون دفاع مدعی علیه صادر میشود ضمن پژوهش خواهی از آن بعمل آید نسبت بمقدار کمی که در مرحله پژوهش استناد میشود نیز اظهار تردید یا انکار باید در اولین لایحه جوابیه بعمل آید.

۳۲ - ماده ۳۷۹ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۳۷۹ - ادعای جعلیت نسبت به اسناد باید طبق ماده ۳۷۷ یا ذکر دلایل جعلیت اقامه شود و الا دادگاه به آن ترتیب اثر نمیدهد.

۳۳ - ماده ۳۸۰ بشرح زیر اصلاح و بلك تبصره به آن اضافه میشود :

ماده ۳۸۰ - دعوی جعل نسبت به سند اگر ضمن مبادله لوایح باشد مدیر دفتر دادگاه مکلف است پرونده را بنظر دادگاه برساند و هرگاه دادگاه مفید سند را مؤثر در دعوی بداند دستور میدهد که دعوی جعل و دلایل آن نیز ابلاغ شود.

اگر طرف مقابل با استفاده از سند باقی باشد ظرف موعده قانونی اصل سند موضوع ادعای جعل را باید بدفتر دادگاه تسلیم کند و همان وقت به ادعای جعل پاسخ بدهد مدیر دفتر پس از رسیدن سند آنرا بنظر رئیس دادگاه رسانیده و دادگاه آنرا فوراً مهر و موم مینماید هرگاه در موعده قانونی صاحب سند از تسلیم آن بدفتر خودداری کند سند از اعداد دلایل خارج میشود.

تبصره - در موردیکه وکیل یا نماینده قانونی دیگری در دادرسی مداخله دارد هرگاه دسترسی به اصل سند نداشته باشد حق استمهال دارد و دادگاه میتواند مهلت متناسبی باو بدهد.

۳۴ - ماده ۳۸۱ نسخ میشود.

۳۵ - ماده ۳۸۲ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۳۸۲ - مدیر دفتر پاسخ صاحب سند را که طبق ماده ۳۸۰ داده میشود بطرف ابلاغ و پس از مبادله لوایح طبق ماده ۱۲۸ اقدام میکند.

۳۶ - ماده ۳۸۳ نسخ میشود.

۳۷ - ماده ۳۸۴ نسخ میشود.

۳۸ - ماده ۳۹۰ بشرح زیر اصلاح و بلك تبصره بآن اضافه میشود :

ماده ۳۹۰ - در صورتیکه مدعی جعل شخص معینی را بنا سخن سند مورد ادعای جعل متهم نماید میتواند مستقیماً ادعای خود را به دادستان اعلام دارد این امر مانع رسیدگی دادگاه حقوقی به ادعای جعل و دعوی نخواهد بود ولی هرگاه اصالت یا جعلیت سند در مرجع جزائی بموجب رأی نهائی ثابت شود و آن سند مستند حکم صادره از دادگاه حقوقی باشد رأی مرجع جزائی در خصوص جعلیت یا اصالت سند طبق مقررات راجع به اعاده دادرسی قابل استفاده خواهد بود.

ولی اگر رسیدگی حقوقی هنوز خاتمه نیافته باشد رأی قطعی صادره از مرجع جزائی در خصوص اصالت یا جعلیت برای دادگاه حقوقی متع است.

تبصره - در صورتیکه ضمن رسیدگی دادگاه حقوقی از طرف دادستان علیه مدعی بانهام ارتکاب جعل کیفرخواست صادر شود دادگاه حقوقی تا تعیین تکلیف پرونده جزائی رسیدگی خود را در آن قسمت از دعوی که مربوط به جعلیت سند مورد ادعای جعل است متوقف میکند.

۳۹- ماده ۳۹۱ نسخ میشود.

۴۰- ماده ۳۹۲ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۳۹۳ - بعد از ادعای جعل سند تردید یا انکار آن مسموع نیست و با لعکس در صورت تردید یا انکار سند با ادعای جعل فقط با ادعای جعل رسیدگی خواهد شد.

پس از اظهار تردید یا انکار دعوی جعلیت نسبت بسند دعوی پرداخت وجه آن یا هر نوع انجام تعهد جزئاً یا کلاً مسموع نیست ولیکن در صورت تعرض به اصالت سند همراه با دعوی پرداخت وجه آن فقط بدعوی اخیر رسیدگی خواهد شد.

۴۱- ماده ۳۹۶ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۳۹۶ - در مورد تطبیق خط و امضاء یا مهر یا اثر انگشت نوشتجانی اساس تطبیق قرار داده میشود که ظرفین در انتخاب آنها موافق باشند و در صورت عدم توافق ظرفین نوشتجات زیر اساس تطبیق قرار داده میشود:

- ۱- خط یا امضاء یا مهر یا اثر انگشت زیر اسناد رسمی یا دفتر اسناد رسمی.
- ۲- خط یا امضاء یا مهر یا اثر انگشت که در اوراق راجع بدعوی در دادگاه تنظیم شده باشد.
- ۳- خطوط یا امضاء اشخاص رسمی در نوشتجات رسمی.

۴- اسناد عادی که قبلاً بصحت خط یا امضاء یا مهر یا اثر انگشت آن اعتراف شده باشد در صورتیکه يك قسمت از سند مورد اختلاف و قسمت دیگر از حیت خط مسلم باشد دادگاه میتواند همین قسمت را اساس تطبیق قرار دهد.

۴۲- ماده ۳۹۷ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۳۹۷ - خط و مهر یا امضاء یا اثر انگشت اسناد عادی را که انکار یا تردید یا نسبت به آن ادعای جعل شده باشد نمیتوان اساس تطبیق قرارداد هر چند که صحت آن در نتیجه تطبیق معلوم شده باشد.

۴۳- ماده ۳۹۸ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۳۹۸ - اگر کسی که خط یا امضاء یا اثر انگشت سند با نسبت داده شده در حال حیات باشد ممکن است که او را برای استکتاب احضار نمود عدم حضور با امتناع از کتابت بدون عذر موجه را در این مورد دادگاه میتواند قریه صحت سند قرار دهد.

۴۴- ماده ۴۰۵ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۴۰۵ - هر گاه نسبت بسندی دعوی جعل شود یا شخصی سند منتسب بخود انکار کند وصحت سند محرز گردد دادگاه ضمن حکم راجع به اصل دعوی انکار کننده و یا مدعی جعل را بتأدیبه جرمیه ای معادل یکدهم اصل محکوم به مربوط بسند مورد ادعای جعل یا انکار محکوم میکند در صورتیکه سند راجع بوجه تقدیم باشد میزان جرمیه از یکهزار ریال تا یکصد هزار ریال متناسب دعوی و بنظر دادگاه خواهد بود. جرمیه مذکور پس از حصول اعتبار نهائی حکم بدستور دادگاه صادر کننده آن بر طبق مقررات ماده يك الحاقی بقانون آئین دادرسی کیفری وصول خواهد شد.

۴۵- ماده ۴۴۱ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۴۴۱ - عدم تهیه وسیله اجرای قرار معاينه محلی توسط متقاضی موجب خروج معاينه محل از عداد دلالت میباشد و اگر معاينه محلی را دادگاه لازم بداند تهیه و وسائل اجرای قرار در مرحله بدوی یا خواهان و در مرحله پژوهشی یا پژوهشخواه میباشد و در صورتیکه بعلمت عدم تهیه وسیله اجرای قرار مقدور نباشد دادگاه هم تواند بدون معاينه محل حکم دهد دادخواست بدوی ابطال و در صورتیکه در مرحله پژوهشی باشد دعوی پژوهشی ساقط میشود.

۴۶- ماده ۴۴۵ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۴۴۵ - در هر مورد که جلب نظر کارشناس لازم باشد دادگاه رأساً بقید قرعه کارشناس تعیین میکند و اگر انتخاب کارشناس بلافاصله بعد از مبادله لوایح بعمل آید و یا کارشناس در جلسه دادرسی انتخاب شود ظرفین یا یکی از آنها غایب باشند بطرفین و یا بطرف غایب انتخاب کارشناس اخطار میشود تا اگر جهت ردی باشد ظرف بکفته باز عابت مسافت بدادگاه اعلام دارد

در غیر موارد مذکور صدور اخطاریه فوق لازم نیست و ظرفین میتواند ظرف بکفته از تاریخ جلسه دادرسی که در آن کارشناس انتخاب شده است اگر جهت ردی باشد بدادگاه اعلام نماید.

رد کارشناس بعد از موعد مذکور تا قبل از نظر کارشناس نیز جایز است بشرط اینکه جهت رد بعد از موعد فوق حادث گردد. ظرفین دعوی میتواند ظرف موعد مذکور کارشناس یا کارشناسان دیگری را بتراضی انتخاب و بدادگاه معرفی کنند و در اینصورت کارشناس مرضی - الطرفین بجای کارشناس منتخب دادگاه برای اجرای قرار کارشناسی اقدام خواهد کرد. کارشناسی که بتراضی انتخاب می شود ممکن است غیر از کارشناس رسمی باشد. در صورتیکه کارشناس متعددی باشد آنها باید طاق باشند.

۴۷- ماده ۴۴۸ نسخ میشود.

۴۸- ماده ۴۴۹ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۴۴۹ - کارشناس ظرف بکفته از تاریخ ابلاغ تعیین به این سمت باید در صورت وجود جهت رد آنرا اعلام نمایند بعد از انقضای مدت مذکور در صورتیکه جهتی برای رد کارشناس نباشد دادگاه وقت و محل رسیدگی را معین و بکارشناس و طرفین اطلاع میدهد کارشناس باید در مدت مقرر نظر خود را اظهار دارد مگر اینکه موضوع از اموری باشد که اظهار عقیده کارشناس در آن مدت میسر نباشد در اینصورت به تقاضای کارشناس دادگاه مهلت مناسب دیگری تعیین و به کارشناس و طرفین اعلام میدارد و بهر حال اظهار نظر کارشناس باید صریح و موجه باشد هر گاه کارشناسی ظرف مدت معین یا مهلت ثانوی عقیده خود را به اطلاع دادگاه نرساند کارشناس دیگری تعیین میشود و هر یک از اصحاب دعوی که از تخلف کارشناس منضرر شده باشد میتواند از کارشناس مطالبه خسارت نماید کارشناس مختلف مستحق حق الزحمه نیست و علاوه بر مجازات مقرر در ماده ۲۳ قانون کارشناسان رسمی بششماه محرومیت از کارشناسی محکوم میشود.

۴۹- ماده ۴۵۳ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۴۵۳ - کارشناسان رسمی که بقید قرعه انتخاب میشوند مکلف به قبول کارشناسی هستند مگر اینکه جهت رد

یا عذری که به تشخیص دادگاه موجه تلقی شود داشته باشند.

۵۰- ماده ۴۵۸ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۴۵۸ - دادگاه حق الزحمه کارشناسی را باز عابت کمیت و کیفیت و ارزش کار تعیین میکند و حق کارشناس باید قبل از تعیین وقت برای اجرای قرار کارشناسی بصندوق دادگاه سپرده شود هر گاه بعد از اظهار نظر کارشناس معلوم گردد که حق الزحمه معین متناسب با ارزش کار انجام شده توسط کارشناس نبوده است دادگاه میتواند مقدار حق الزحمه را بطور قطع تعیین کند و دستور وصول آنرا به اجرا بدهد.

حق الزحمه کارشناس مرضی الطرفین را در صورتی دادگاه تعیین میکند که ظرفین یا کارشناس در تعیین آن تراضی نکرده باشند.

۵۱- ماده ۴۵۹ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۴۵۹ - تودیع حق الزحمه کارشناس بعهده طرفی است که تقاضا کرده هر گاه ظرف بکفته از تاریخ ابلاغ آنرا نپردازد کارشناسی از عداد دلالت او خارج خواهد شد و در صورتیکه ارجاع امر بکارشناس بدرخواست طرفین باشد پرداخت حق الزحمه بالمناصفه بعهده طرفین است و اگر يك طرف از پرداخت امتناع کند طرف دیگر میتواند حق کارشناسی را تودیع و آنرا جزء خسارات مطالبه نماید و در صورت عدم تودیع قرار کارشناسی اجراء و سهم مستکف بدستور دادگاه دو برابر از او بوسیله دایره اجراء وصول و يك برابر آن بفتح صندوق دولت ضبط خواهد شد.

هر گاه قرار کارشناسی بظرف دادگاه باشد و دادگاه نیز نتواند بدون انجام کارشناسی رأی بدهد پرداخت حق کارشناس در مرحله بدوی بعهده خواهان و در مرحله پژوهشی بعهده پژوهش خواه است و در صورتیکه ظرف موعد مقرر بالا حق کارشناس تودیع نشود دادخواست بدوی ابطال و اگر در مرحله پژوهشی باشد دعوی پژوهشی ساقط میگردد.

۵۲- ماده ۴۷۶ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۴۷۶ - احکام مفصله زیر قابل پژوهش نیست:

- ۱- احکام صادره در دعوی که خواسته آن بیست هزار ریال یا کمتر باشد.

۲ - احکامی که دادگاههای شهرستان در رسیدگی پژوهشی میدهند .

۳ - احکامی که بر طبق رأی يك یا چند نفر کارشناس صادر شده است که اصحاب دعوی کتباً در تعیین آنان تراضی کرده و رأی آنها را قاطع دانسته اند .

۴ - احکام صادره در دعاوی که اصحاب دعوی تراضی کرده اند که بدعوی آنان فقط در درجه نخستین و بدون پژوهش رسیدگی شود .

۵ - احکام مستند باقرار قاطع دعوی در دادگاه .

۶ - احکام مستند بسوگند . در مورد فقره ۳ و ۴ صورت جلسه با مضای طرفین رسیده باشد سند کتبی محسوب است .

۵۳ - ماده ۴۷۷ بشرح زیر اصلاح می شود :

ماده ۴۷۷ - هیچ قراری به تنهایی قابل پژوهش نیست مگر آنچه را که قانون صریحاً اجازه داده باشد این امر مانع نخواهد بود از اینکه ضمن درخواست پژوهش از حکم در ماهیت دعوی نسبت بقرائنهائیکه از دادگاه قبلا صادر شده است با استثناء قرار عدم صلاحیت نسبی اعتراض نمود .

۵۴ - بندیک ماده ۴۷۸ حذف می شود .

۵۵ - ماده ۴۷۹ بشرح زیر اصلاح می شود :

ماده ۴۷۹ - قرارهای دادگاه در دعاوی که حکم راجع آن قابل پژوهش نیست و همچنین حکمی که راجع به متفرعات دعاوی مزبور از قبیل خسارت و غیره صادر می شود غیر قابل پژوهش است .

۵۶ - بند ۲ ماده ۴۸۲ بشرح زیر اصلاح می شود :

۲ - نسبت به کسانی که در خارجه مقیمند دو ماه .

۵۷ - ماده ۴۸۸ بشرح زیر اصلاح می شود :

ماده ۴۸۸ - در صورتیکه دادخواست پژوهشی بعد از انقضای مهلت داده شده باشد دادگاهی که مرجع رسیدگی است قرار رد آن را صادر مینماید و در مورد احکام غیابی طبق ماده ۱۷۵ عمل می شود :

۵۸ - ماده ۴۹۶ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۴۹۶ - هر دادخواست پژوهشی که نکات مذکور در بند ۲ و ۳ و ۴ و ۶ ماده ۴۹۱ و مواد ۴۹۳ و ۴۹۴ و ۴۹۴ در آن رعایت نشده و یا تمام هزینه دادرسی پژوهشی آن تأدیه نشده باشد بجزریان نیفتاده و مدیر دفتر دادگاهی

که دادخواست بآنجا داده شده در ظرف دو روز از تاریخ وصول دادخواست نقائص را بطور تفصیل بدادخواست دهنده کتباً اطلاع داده و از روز ابلاغ پنج روز بارعایت مدت مسافت به او مهلت میدهد که نقائص را رفع کند و اگر محتاج به تجدید دادخواست باشد آنرا تجدید نماید و هرگاه ظرف این مدت دادخواست تکمیل یا تجدید نشد دادخواست بموجب قرار صادره دفتر رد خواهد شد و این قرار ظرف ده روز قابل شکایت در دادگاه مرجع شکایت پژوهشی است و رأی دادگاه در این مورد قطعی است .

۵۹ - عبارت زیر بعنوان بند ۵ بماده ۵۰۸ اضافه می شود .

۵ - تغییر عنوان خواسته از اجرت المسمی به اجرت المثل و بالعکس .

۶۰ - ماده زیر بعنوان ماده ۵۱۵ مکرر اضافه می شود .

ماده ۵۱۵ مکرر - عدم رعایت شرایط قانونی دادخواست بدوی و یا رفع نقائص آن در غیر موعد قانونی که مورد توجه دادگاه نخستین قرار نگرفته جز در موارد زیر قابل ترتیب اثر نیست :

۱ - عدم رعایت ماده ۷۶ مگر آنکه سمت دادخواست دهنده بعداً محرز یا کسی که صلاحیت دارد عمل نامبرده را تأیید و یا تائید کرده باشد .

۲ - عدم تأدیه تمام یا قسمتی از هزینه دادرسی .

در مورد اول بدستور دادگاه دفتر به دادخواست دهنده بدوی اخطار میکند تا ظرف پنج روز نقص موجود را رفع نماید و در صورت عدم رفع نقص در موعد مقرر دادگاه با فسخ حکم بدوی قرار رد دعوی را صادر میکند و در مورد دوم مقرر میدارد تا هزینه دادرسی از خواهان وصول گردد .

۶۱ - ماده ۵۱۶ بشرح زیر اصلاح می شود :

ماده ۵۱۶ - هرگاه دادگاهی که به شکایت پژوهشی رسیدگی مینماید در حکم مورد رسیدگی جز سهو حساب یا اشتباه در عدد و یا از قلم افتادگی قسمتی از خواسته که به ثبوت رسیده اشکال دیگری مشاهده نکند حکم تصحیح و تأیید خواهد نمود هرگاه دادگاه پژوهش دادگاه بدوی را فاقد صلاحیت ذاتی بشناسد با فسخ رأی بدوی پرونده

را برای رسیدگی بمرجع بدوی صالح ارسال میدارد .

عدم صلاحیت نسبی دادگاه بدوی اعم از اینکه در مرحله نخستین ایراد بصلاحیت شده یا نشده باشد موجب فسخ رأی پژوهش خواسته از این جهت نیست .

۶۲ - ماده زیر بعنوان ماده ۵۱۶ مکرر اضافه میشود :

ماده ۵۱۶ مکرر - در صورتیکه دادگاه پژوهش قرار دادگاه بدوی را در مورد رد یا عدم استماع دعوی بجهت مذکور در قرار موجه نداند و بجهت قانونی دیگری دعوی را مردود یا غیر قابل استماع تشخیص بدهد نتیجتاً قرار صادره را تأیید خواهد کرد .

۶۳ - بند ۳ ماده ۵۲۱ بشرح زیر اصلاح و بند ۴ بآن اضافه میشود .

۳ - احکام قابل پژوهش دادگاههای شهرستان که بواسطه انقضای مهلت پژوهش قطعی شده اند .

۴ - حکم ابطال رأی داور در دعوی که حکم دادگاه راجع باصل آن قابل فرجام است .

۶۴ - ماده ۵۲۲ بشرح زیر اصلاح و تبصره ذیل آن حذف میشود .

ماده ۵۲۲ - احکام زیر قابل رسیدگی فرجامی نیست :

۱ - احکام صادره در دعاوی که بهای خواسته آن دو بیست هزار ریال یا کمتر است .

۲ - حکم مستند باقرار قاطع دعوی در دادگاه .

۳ - حکم مستند به رأی یک یا چند نفر کارشناس که ظرفین کتباً رأی آنها را قاطع دعوی قرار داده باشند .

۴ - در صورتی که ظرفین کتباً حق شکایت فرجامی خود را ساقط کرده باشند .

۵ - حکم قبول یا رد اعسار .

۶ - احکامی که در ضمن رسیدگی یا بعد از رسیدگی بدعوی نسبت به متفرعات آن صادر می شود در صورتیکه حکم راجع باصل دعوی غیر قابل فرجام باشد .

۶۵ - ماده ۵۲۴ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۵۲۴ - قرارهای زیر در صورتیکه حکم راجع باصل دعوی قابل فرجام باشد به تنهایی قابل فرجام است :

۱ - قرار ابطال دادخواست یا رد آن در صورتیکه از دادگاه صادر شده باشد .

۲ - قرار سقوط دعوی یا سقوط شکایت پژوهشی .

۳ - قرار عدم اهلیت یکی از اصحاب دعوی .

۴ - قرار رد دعوی یا قرار عدم استماع آن .

۵ - قرار رد درخواست ابطال رأی داور .

۶ - قرار ایتیان سوگند .

۶۶ - ماده ۵۵۹ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۵۵۹ - در موارد زیر حکم باقرار نقض میشود :

۱ - اگر دادگاه که حکم باقرار داده است خارج از صلاحیت ذاتی خود بدعوی رسیدگی کرده .

۲ - هرگاه رسیدگی موافق صلاحیت ذاتی دادگاه بوده ولی حکم یا قرار برخلاف قانون صادر شده باشد .

۳ - اگر دعوی برخلاف اصول محاکمات رسیدگی شده و عدم رعایت اصول مذکوره بدرجه ای اهمیت دارد که حکم یا قرار را از اعتبار قانونی میندازد .

۴ - اگر احکام یا قرارهایی میان یک یا یکدیگر در یک موضوع و بین همان اصحاب دعوی یا قائمه مقام آنها صادر شده باشد .

۶۷ - ماده ۵۶۱ نسخ میشود .

۶۸ - ماده ۵۷۲ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۵۷۲ - اگر حکم بواسطه عدم صلاحیت ذاتی دادگاه نقض شود دیوان کشور رسیدگی بدعوی را مستقیماً بمرجعی که صالح میشناسد مخون میکند و آن مرجع در مورد صلاحیت منزه به تبعیت از رأی شعبه دیوان مزبور است .

در سایر موارد نقض دعوی را شعبه دیگر همان دادگاه که حکم منقوض را داده است رجوع مینماید و اگر دادگاه بیش از يك شعبه نداشته باشد و در رأی شعبه دیگر بوده ولی دیوان کشور ارجاع بدادگاه دیگری را مقتضی بداند دیوان کشور دادگاهی را که در عرض دادگاه صادر کننده حکم است معین و رسیدگی مجدد را به آن ارجاع مینماید .

۶۹ - ماده ۵۷۳ بشرح زیر اصلاح میشود :

ماده ۵۷۳ - رسیدگی مجدد پس از نقض قرارهائی که قابل فرجام است همان دادگاه صادر کننده قرار ارجاع خواهد شد رأی شعبه دیوان کشور در نقض قرار و لزوم رسیدگی بماهیت دعوی قطعی است و دادگاهی که رسیدگی بعد از نقض به آن ارجاع میشود مکلف به تبعیت از رأی شعبه دیوان مزبور و رسیدگی بماهیت دعوی است

مگر اینکه بعد از نقض سبب تازه ای برای امتناع از رسیدگی بهاهیت دعوی حادث گردد در مورد فوق اگر قرار منقوض ابتداء در مرحله پژوهش صادر شده باشد بدادگاه صادر کننده قرار ارجاع میشود و اگر قرار منقوض در تأیید قرار دادگاه نخستین بوده است پرونده برای رسیدگی ماهری مستقیماً بدادگاه نخستین ارسال میشود.

۷۰ - ماده ۵۷۶ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۵۷۶ - هرگاه حکمی در دیوان کشور نقض شود و حکم دادگاهی که رسیدگی بدعوی پس از نقض بآن ارجاع شده مستند بعلل و اسبابی که حکم منقوض مبتنی بر آن بوده است باشد و یکی از طرفین نقض آنرا بخواهد رسیدگی به این درخواست باید در جلسه عمومی شعب حقوقی دیوان کشور بعمل آید و اگر آن حکم مستنداً بهممان سبب یا اسبابی که موجب نقض حکم اولی شده بود نقض شود دادگاهی که رسیدگی بدعوی به آن ارجاع میشود مکلف است از نظر هیأت مذکور تبعیت نماید.

۷۱ - بند ۳ ماده ۵۹۱ حذف میشود.

۷۲ - قسمت اول ماده ۵۹۳ بشرح زیر اصلاح

و تبصره ذیل به آن اضافه میشود:

مهلت اعاده دادرسی برای اشخاص مقیم ایران ددروز است و علاوه مسافت برای کسانی که در خارج مقیمند دو ماه و مهلت بطریق زیر شروع میشود:

۱ - نسبت باحکام حضوری از تاریخ ابلاغ.

۲ - نسبت به احکام غیابی از تاریخ انقضای مدت پژوهش

تبصره - هرگاه دعوائی در دیوان کشور تحت رسیدگی باشد و درخواست اعاده دادرسی نسبت بهممان دعوی بشود رسیدگی بدرخواست بدادگاه صادر کننده حکم ارجاع میشود.

در صورت قبول درخواست مذکور از طرف دادگاه رسیدگی فرجامی تا حصول نتیجه رسیدگی به اعاده دادرسی مجدد متوقف میماند.

۷۳ - ماده ۶۱۵ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۶۱۵ - هرگاه اقامتگاه اصحاب دعوی خارج از مفردادگاه باشد بر مواعد قانونی نسبت بکسانی که اقامتگاه آنها در داخله کشور است از فرار شصت کیلومتر بکروز علاوه میشود کسر از شصت کیلومتر در صورتیکه

کمتر از سی کیلومتر باشد بحساب نیاید و اگر سی کیلومتر یا زیادتیر باشد يك روز برای آن منظور میگردد و اگر اقامتگاه اصحاب دعوی در خارج باشد موعده دو ماه است.

۷۴ - ماده ۶۲۹ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۶۲۹ - هرگاه سازش در خارج از دادگاه واقع شده و صلحنامه غیر رسمی باشد طرفین باید در دادگاه حاضر شده و بصحت آن اقرار نمایند اقرار طرفین در صورت مجلس نوشته شده و به امضای دادرس دادگاه و طرفین میرسد.

در صورت عدم حضور طرفین در دادگاه بدون ذکر عذر موجه دادگاه بدون توجه بمندرجات سازش نامه مزبور دادرسی را ادامه خواهد داد.

۷۵ - تبصره ذیل بعنوان تبصره ۲ بماده ۶۴۹ اضافه میشود.

تبصره ۲ - در کلیه مواردیکه طرف داور اختصاصی خود را بدادگاه معرفی میکند باید قبلاً قولی او را نیز تحصیل کرده و در موقع معرفی بدادگاه تقدیم نماید. طرفی که داور اختصاصی خود را بدون منضم کردن قولی او معرفی کند در حکم منتع از تعیین داور خواهد بود.

۷۶ - ماده ۶۵۰ بشرح زیر اصلاح میگردد:

ماده ۶۵۰ - نسبت بامریکه از طرف دادگاه بدآوری ارجاع میشود اگر یکی از داورها استعفا دهد یا از دادن رأی امتناع نماید و یا در جلسه داورى دوبار متوالی حضور پیدا نکند دوداور دیگر بموضوع رسیدگی ورأی خواهند داد. چنانچه بین آنان در صدور رأی اختلاف حاصل شود دادگاه بجای داورى که استعفا داده یا از دادن رأی امتناع نموده یا دوبار متوالی در جلسه داورى حضور پیدا نکرده ظرف مدت ده روز داور دیگری بقید قرعه انتخاب خواهد نمود. مگر اینکه قبل از انتخاب به اقتضاء مورد طرفین داور دیگری معرفی کرده باشند. در این صورت مدت داورى از تاریخ قبول داور جدید شروع میشود در صورتیکه داورها در مدت قرارداد داورى بیامدتی که قانون معین کرده است نتوانند رأی بدهند و طرفین بدآوری اشخاص دیگر تراضی نکرده باشند دادگاه به اصل دعوی بروفق مقررات قانون رسیدگی ورأی صادر مینماید.

۷۷ - تبصره زیر بماده ۶۶۰ اضافه میگردد:

تبصره - دعوت داوران در جلسه داورى بنا بقاضای هر يك از داوران یا داور مشترك باید بوسیله دفتر دادگاه ارجاع کننده امر بدآوری بموجب اخطاریه بعمل آید.

۷۸ - ماده ۶۶۶ بشرح زیر اصلاح میشود:

ماده ۶۶۶ - در مورد ماده فوق هر يك از طرفین میتواند ظرف ده روز بعد از ابلاغ رأی داور از دادگاهی که دعوی را ارجاع بدآوری کرده یا دادگاهی که صلاحیت رسیدگی باصل دعوی را دارد حکم به بطلان رأی داور را بخواهد در این صورت دادگاه مکلف است بدرخواست رسیدگی کرده هرگاه رأی بر طبق ماده فوق باطل باشد حکم بطلان آن بدهد و رسیدگی به اصل دعوی ناقصی شدن حکم به بطلان رأی داور متوقف میماند.

در صورتیکه درخواست ابطال رأی داور خارج از موعده مقرر ده روز باشد دادگاه قرار رد درخواست را صادر مینماید. این قرار قطعی است.

۷۹ - بند ۱ - ماده ۶۹۰ بشرح زیر اصلاح میشود:

« ۱ - دعاوی که خواسته آن بیست هزار ریال یا کمتر باشد»

۸۰ - ماده الحاقی بقانون آئین دادرسی مدنی:

الف - رسیدگی بدعاوی که قبل از تاریخ اجرای این قانون اقامه شده بترتیب مقرر در این قانون ادامه مییابد.

ب - آراء صادره از حیث قابل اعتراض و پژوهش و فرجام بودن تابع قانون مجری در زمان صدور آن میباشند.

ج - نسبت بکلیه قرارهای عدم صلاحیتی که قبل از تاریخ اجرای این قانون از دادگاهها صادر شده و در زمان اجرای این قانون در جریان رسیدگی پژوهشی یا فرجامی است به ترتیب مقرر در این قانون عمل میشود.

د - در مورد مطالبات مستند باسناد تجارتي از قبیل سفته و برات که مبلغ خواسته تا بیست هزار ریال باشد در صورتیکه مدعی بخواهد از شمول مقررات قانون تجارت استفاده کند میتواند بجای مراجعه بشورای داورى بارجابت مقررات قانون آئین دادرسی مدنی در دادگاههای بخش اقامه دعوی نماید.

مخبر کمیسیون دادگستری - دکتر وفا

رئیس - کلیات لایحه مطرح است. نظری نیست؟ (اظهاری نشد) نسبت بورود در شور ماده واحده رأی میگیریم خانمها و آقایانیکه موافقتند خواهش میکنم قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد. برای اینکه همکاران محترم وقت بیشتری برای تهیه پیشنهاد های اصلاحی داشته باشند بحث در ماده واحده را بجلسه بعد موکول میکنیم.

۱۳ - تقدیم يك فقره لایحه بوسیله آقای کشاورزبان معاون وزارت پست و تلگراف و تلفن

رئیس - آقای کشاورزبان بفرمائید.

کشاورزبان (معاون وزارت پست و تلگراف و تلفن) با اجازه ریاست محترم و نمایندگان محترم. بمنظور همکاری و تحکیم بیشتر روابط حسنه بین کشورهای عضو پیمان منطقه ای (ایران - پاکستان - ترکیه) لایحه ای تهیه شده است که از هر نوع تعبیرهای یادگاری که در ایران منتشر میشود تعداد هزار سری بکشورهای ترکیه و پاکستان در صورت عمل متقابل اهداء شود. این لایحه تقدیم واستدعای تصویب آن را مینمایم.

رئیس - لایحه بکمیسیونهای مربوط ارجاع میشود.

۱۴ - تقدیم يك فقره لایحه بوسیله آقای دکتر معتمد وزیری معاون وزارت اقتصاد

رئیس - آقای دکتر معتمد وزیری بفرمائید.

دکتر معتمد وزیری (معاون وزارت اقتصاد) - باکسب اجازه از مقام معظم ریاست مجلس شورای ملی و نمایندگان محترم ماده واحده ای است مربوط به الحاق دولت شاهنشاهی ایران بکنوانسیون گمرکی مربوط بحمل و نقل بین المللی کالا تقدیم و تقاضای تصویب آنرا مینمایم.

رئیس - لایحه بکمیسیونهای مربوط ارجاع میشود.

۱۵ - طرح گزارش شور اول کمیسیون کشور راجع به لایحه خدمت وظیفه عمومی

رئیس - گزارش شور اول لایحه خدمت وظیفه عمومی مطرح است قرائت میشود.

(بشرح زیر خوانده شد)

گزارش شور اول از کمیسیون کشور

به محفل شورای ملی

کمیسیون کشور در جلسات عدیده باحضور تیمسار

سپهبد کاتوزیان معاون وزارت جنگ . خانم صوفی معاون وزارت کشور . دکتر زاهدی معاون وزارت علوم و آموزش عالی و تیمسار سرلشکر مشاور رئیس اداره وظیفه عمومی لایحه شماره ۱۴۹۹۲ مورخ ۱۳۴۹/۳/۱۶ دولت مربوط به خدمت وظیفه عمومی را مورد رسیدگی قرار داد و با اصلاحاتی بشرح زیر تصویب کرد . اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد .

لایحه قانون خدمت وظیفه عمومی

فصل اول . کلیات

ماده ۱۵ - دفاع از میهن و سلطنت مشروطه ایران وظیفه ملی هر فرد ایرانی است و در اجرای این وظیفه کلیه اتباع ذکور دولت شاهنشاهی ایران مکلف با انجام خدمت وظیفه عمومی برابر مقررات این قانون میباشند و هیچ فرد مشمول خدمت وظیفه عمومی را جز در موارد مصرحه در این قانون نمیتوان از خدمت معاف نمود .

ماده ۲۵ - هر فرد ذکور ایرانی از اول فروردین ماه سالی که طی آن سال بسن ۱۹ سال تمام میزند مشمول خدمت وظیفه عمومی است .

تبصره - اداره وظیفه عمومی می تواند اشخاصی را که مایل باشند قبل از رسیدن بسن مشمولیت داوطلبانه خدمت زیر پرچم خود را انجام دهند در صورتیکه از لحاظ جسمی و روانی قادر بانجام خدمت بوده و حداقل ۱۸ سال تمام داشته باشند بخدمت زیر پرچم اعزام دارد .

ماده ۳۵ - مدت خدمت وظیفه عمومی ۲۵ سال است و مراحل آن برای مشمولان اعم از مشمولان عادی و مشمولان فارغ التحصیل دیپلمه و بسالاً تریشرج زیر میباشد :

الف - دوره زیر پرچم ۲ سال .

ب - دوره احتیاط ۶ سال .

ج - دوره ذخیره اول ۸ سال .

د - دوره ذخیره دوم ۹ سال .

تبصره ۱ - در مواقع ضرورت و بسیج همگانی ممکن است افراد مشمول این قانون تاسن شصت سالگی نیز احضار گردند .

تبصره ۲ - تاریخ شروع و پایان خدمت در مراحل احتیاط و ذخیره در مورد مشمولان عادی و

فارغ التحصیل کمتر از لیسانسیه براساس سال تولد آنها و در مورد مشمولان لیسانسیه بسالاً از تاریخ پایان خدمت زیر پرچم آنان محاسبه و تاریخ خاتمه آن از سن ۴۵ سالگی تجاوز نخواهد کرد .

ماده ۴۵ - کلیه مشمولان سالم و بلا مانع بخدمت زیر پرچم اعزام میشوند و پس از فرا گرفتن آموزشهای نظامی لازم بقیه خدمت زیر پرچم را در نیروهای مسلح شاهنشاهی یا سپاههای انقلاب و یا در وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی و وابسته بدولت و شهرداری انجام خواهند داد . تعیین ترتیب تقدم برای استفاده از مشمولان مزبور در هر يك از سازمانهای تصریح شده در این ماده بسا ستاد بزرگ ارتشتاران خواهد بود .

تبصره ۱ - پس از تحویل مشمولان بمرکز آموزشی تازمانیکه امکان اجرای آموزش نظامی در مورد کلیه مشمولان فراهم نگردد و مورد احتیاج دولت هم نباشد برابر مقررات آئین نامه اجرائی این قانون تعداد مورد احتیاج از بین آنان انتخاب و افراد مازاد معاف خواهند شد .

تبصره ۲ - در زمان جنگ و بسیج همگانی در صورت لزوم کلیه افرادی که خدمت زیر پرچم را در سازمانها و مؤسسات دولتی و وابسته بدولت و شهرداریها انجام داده اند و همچنین کسانی که بعلت مازاد بر احتیاج در زمان صلح از خدمت زیر پرچم معاف گردیده اند بخدمت احضار خواهند شد .

ماده ۵ - وزارت جنگ میتواند آموزش نظامی را در کلیه دانشکده ها و مؤسسات آموزش عالی کشور که ارزش تحصیلی فارغ التحصیلان آنها برابر لیسانس و بالاتر است بموقع اجرا گذارده و مدت آموزش نظامی دانشجویان دانشکده ها و مؤسسات مزبور را در صورت موفقیت آنان در آزمایشهای مربوط جزو مدت خدمت زیر پرچم محسوب نماید .

نحوه اجرای مقررات این ماده در آئین نامه ای که وسیله وزارتخانه های جنگ و علوم و آموزش عالی تهیه و تصویب خواهد شد تعیین میگردد .

تبصره - دانشجویانی که دوره آموزش نظامی را حین تحصیل طی می نمایند در مدت آموزش اردوئی تساع

قوانین و مقررات کیفری و انضباطی ارتش شاهنشاهی خواهند بود .

ماده ۶ - س مشمولان و افراد تحت تکفل آنان از لحاظ خدمت وظیفه و یا معافیت از آن تابع مندرجات اولیه شناسنامه است .

ماده ۷ - مستخدمین مؤسسات خصوصی که برابر این قانون بخدمت زیر پرچم اعزام میشوند پس از پایان خدمت زیر پرچم در شرایط مساوی برای استخدام مجدد در همان مؤسسه بر سایرین مقدم خواهند بود .

آئین نامه اجرائی این ماده وسیله وزارت کشور و وزارت کار و امور اجتماعی تهیه و بتصویب هیئت وزیران خواهد رسید .

ماده ۸ - مشمولانیکه با طی دوره دانشکده ها و آموزشگاههای افسری و درجه داری در کادر ثابت نیروهای مسلح شاهنشاهی و پاسانی شهر بانی کل کشور استخدام گردند مدت تحصیل آنها جزء خدمت زیر پرچم محسوب خواهد شد و اگر مدت تحصیل از دو سال کمتر باشد از دوره خدمت آنان به نسبت کسری خدمت تا دو سال جزء خدمت زیر پرچم محسوب میشود .

تبصره ۱ - دانشجویان و دانش آموزان کادر ثابت دانشکده ها و آموزشگاههای افسری و درجه داری چنانچه در حین تحصیل و قبل از نایل بدرجات افسری یا درجه داری مستعفی یا بپهر علتی اخراج شوند در صورتیکه برابر مقررات این قانون قابل خدمت و بلا مانع تشخیص داده شوند دو سال خدمت زیر پرچم را بدون احتساب مدت خدمت قبلی با رعایت تشریفات مقرر در ماده (۴۴) این قانون انجام خواهند داد .

تبصره ۲ - افسران و درجه داران کادر ثابت در صورتیکه بموجب مقررات قانون استخدام نیروهای مسلح شاهنشاهی از خدمت اخراج یا مستعفی گردند مدت تحصیل آنان قبل از نایل بدرجات افسری و درجه داری جزء خدمت زیر پرچم محسوب نخواهد شد و چنانچه مدت خدمت افسری یا درجه داری آنها از دو سال کمتر باشد در صورتیکه قابل خدمت و بلا مانع بقیه خدمت زیر پرچم را تا دو سال با رعایت تشریفات مقرر در ماده (۴۷) این قانون انجام خواهند داد .

تبصره ۳ - کارمندان متخصص غیر نظامی و افراد مندانیکه با تعهد ده سال خدمت در نیروهای مسلح شاهنشاهی استخدام گردند پس از انجام تعهد مربوط از خدمت زیر پرچم معاف خواهند بود .

ماده ۹ - کلیه مشمولانیکه وارد خدمت زیر پرچم میشوند طبق آئین نامه های ارتش شاهنشاهی نسبت به اعلیحضرت همایون شاهنشاه بزرگ ارتشتاران و والا حضرت ولایتعهد و حکومت سلطنتی مشروطه و پرچم ایران سوگند و وفاداری یاد خواهند کرد .

ماده ۱۰ - کسانی که قبل از اعزام بخدمت زیر پرچم بموجب احکام قطعی دادگاهها بعلت ارتکاب جنایت بدو سال حبس یا بیشتر محکوم شده باشند از انجام خدمت زیر پرچم محروم خواهند شد .

تبصره - از این قبیل مشمولان در مواقع ضرورت یا بسیج همگانی میتوان برای امور مربوط بدفاع ملی استفاده نمود .

ماده ۱۱ - کسانی که قبل از اعزام بخدمت زیر پرچم بعلت ارتکاب جنحه بموجب احکام قطعی دادگاهها محکوم شده باشند و هنوز حکم شروع به اجرا نشده باشد بدو بخدمت زیر پرچم اعزام و پس از انجام خدمت مزبور مجازات مقرر درباره آنها اجرا خواهد شد .

تبصره - چنانچه رفتار این قبیل محکومین در حین انجام خدمت زیر پرچم مورد رضایت فرماندهان بار و ساء مربوط باشد و یاد عملیات جنگی فداکاری و شجاعت از خود نشان دهند پس از اتمام خدمت زیر پرچم برابر ماده ۵۵ قانون مجازات عمومی از پیشگاه همایونی استدعای عفو یا تخفیف مجازات آنان میشود .

ماده ۱۲ - کسانی که قبل از اعزام بخدمت زیر پرچم یا در موقع احضار برای تجدید یا تکمیل آموزش نظامی در مراحل احتیاط و ذخیره و یا در حین انجام خدمات مزبور تحت تعقیب جزائی قرار گیرند بترتیب زیر با آنان رفتار میشود :

الف - در صورتیکه قبل از اعزام بخدمت درباره آنان کیفرخواست جنائی صادر شده باشد تا خاتمه رسیدگی و صدور رأی قطعی بخدمت اعزام نخواهند شد .

ب- چنانچه در حین انجام خدمت درباره آنان کيفرخواست جنائی صادر شود اعزام از اینکه تاریخ ارتکاب قبل یا بعد از اعزام بخدمت باشد از تاریخ اعلام کيفرخواست بقسمت مربوطه از کسوت نظامی خارج و بمراج قضائی مربوط تحویل میشوند و در صورت برائت بقیه خدمت زیر پرچم را انجام خواهند داد.

ج- در صورتیکه اتهام از درجه جنحه باشد بدو خدمت زیر پرچم را انجام میدهند و بعد از پایان خدمت مقرر تحویل مقامات قضائی مربوط خواهند شد.

ماده ۱۳- افسران و درجه داران و افراد وظیفه که در حین خدمت زیر پرچم یا در مواقع احضار در مراحل احتیاط و ذخیره بعثت ارتکاب جنحه یا جنایت (اعم از اینکه تاریخ ارتکاب قبل یا بعد از اعزام باشد) بحکم قطعی محکوم گردند بترتیب زیر با آنها رفتار خواهد شد:

الف- محکومین بجنایت از کسوت سربازی خارج و مشمول ماده (۱۰) این قانون خواهند شد و برای اجرای حکم تحویل مقامات مربوط خواهند شد.

ب- محکومین بجنحه های مذکور در بند ج ماده (۱۹) اصلاحی قانون مجازات عمومی بقیه مدت خدمت زیر پرچم را با درجه و حقوق سربازی وظیفه انجام داده و پس از پایان خدمت مزبور برای اجرای حکم تحویل مقامات مربوط خواهند شد.

تبصره- چنانچه مدت محکومیت این قبیل محکومین دو ماه حبس یا کمتر بوده یا اجرای مجازات آنها معلق شده باشد با حفظ درجه و حقوق مربوط بقیه خدمت مقرر را انجام خواهند داد.

فصل دوم- احضار

ماده ۱۴- احضار مشمولان وظیفه عمومی برای انجام خدمت زیر پرچم بنا به پیشنهاد وزارت کشور و نیز احضار تمام با قسمتی از افسران و درجه داران و افراد وظیفه (در هر يك از مراحل احتیاط و ذخیره) و معافیت موقت و دائم از احضار يك يا چند طبقه با قسمتی از طبقات در مواقع ضرورت یا زمان جنگ و بسیج همگانی بنا به پیشنهاد وزارت جنگ و صدور فرمان همایونی انجام میگردد و همچنین بنا بر مقتضیات و برابر فرمان همایونی در مواقع ضروری ممکن است افسران و درجه داران و افراد وظیفه زیر پرچم پیش از مدت مقرر در ماده ۳ خدمت

متولدین ذکور شهرستان یا بخشهای حوزه مأموریت خود را که در سال بعد باید بوضع مشمولیت آنان رسیدگی شود بطور تفصیلاً در ۴ نسخه تهیه و تا اول آذرماه هر سال بمراجعی که وظایف سازمان وظیفه عمومی محل را انجام می دهند تسلیم کنند.

فصل سوم- رسیدگی

ماده ۲۰- حوزه های وظیفه عمومی تهران و مراجمی که در هر يك از مراکز شهرستانها و بخشها برای انجام وظایف سازمان وظیفه عمومی تعیین شده و با خواهند شد امور وظیفه عمومی را که در این قانون پیش بینی گردیده است انجام خواهند داد.

ماده ۲۱- نمایندگان کسولنی دولت شاهنشاهی ایران در کشورهای خارج مشمول اجرای مقررات قانون وظیفه عمومی نسبت به مشمولان مقیم حوزه مأموریت خود و مشمولانیکه طبق تبصره ماده (۱۶) این قانون با آنها مراجعه می نمایند میباشند و موظفند بوضع مشمولیت آنان رسیدگی نموده نتیجه اقدامات را از طریق وزارت امور خارجه یا اداره وظیفه عمومی اعلام دارند.

تبصره- مشمولانیکه پس از احضار بخدمت برابر مقررات آئین نامه اجرائی این قانون بطور موقت بخارج از کشور مسافرت می نمایند (در پایان مدت تعیین شده) و با برای ادامه تحصیل بخارج از کشور مسافرت می نمایند پس از ترك تحصیل یا فراغ از تحصیل باید جهت رسیدگی بوضع مشمولیتشان خود را سازمانهای وظیفه عمومی داخل کشور معرفی نمایند. مأموران کسولنی دولت شاهنشاهی ایران در کشورهای خارج بوضع مشمولیت این قبیل مشمولان رسیدگی که منجر به معافیت آنان بشود نخواهند کرد و جهت آنها برگ بازگشت بکشور صادر خواهند کرد.

ماده ۲۲- مشمولانیکه طبق مقررات این قانون سالم تشخیص داده شوند و خود را با مانع معرفی نمایند بخدمت اعزام خواهند شد.

ماده ۲۳- بوضع مشمولانی که ادعای تکفل نمایند در مراکز شهرستانها و بخشها وسیله هیئتی مرکب از اشخاص زیر رسیدگی میشود:

الف- بخشدار محل یا جانشین او

ب- رئیس سازمان وظیفه عمومی محل یا معاون او.

ج- در صورت وجود دادسرا نماینده دادستان شهرستان و در صورت وجود دادگاه بخش مستقل نماینده رئیس دادگاه. د- دو نفر از نمایندگان انجمن شهر مرکز بخش یا انجمن ده مرکز بخش حسب مورد بمعرفی انجمن در صورتیکه وجود داشته باشد.

ماده ۲۴- هیئت رسیدگی در کسولگری های دولت شاهنشاهی ایران در کشورهای خارج برای رسیدگی بوضع مشمولانیکه مدعی کفالت هستند از اشخاص زیر تشکیل میشود:

الف- سر کسول یا کسول یا نماینده آنها

ب- یک نفر از اتباع ایرانی مقیم محل یا انتخاب سفارت یا کسولگری.

ج- و استند نظامی شاهنشاهی و چنانچه بواسطه نظامی در محل وجود نداشته باشد یک نفر دیگر از اتباع ایرانی مقیم محل یا انتخاب سفارت یا کسولگری.

ماده ۲۵- در صورتیکه مشمول به رأی صادره از طرف هیئت رسیدگی اعتراض نماید و با هر يك از اعضائیکه در اقلیت هستند بمیان نقض قوانین و مقررات وظیفه عمومی ذیل رأی موجباً اعتراض نمایند در صورت تأیید این اعتراض از طرف اداره وظیفه عمومی یا نماینده اداره مزبور پرونده مشمول به هیئت رسیدگی تجدید نظر که در سازمان وظیفه عمومی تهران و مراکز هنگها و گردانهای مستقل ژاندارمری تشکیل خواهد شد احتماله میگردد و رأی هیئت مزبور با استثنای موارد منطبق با مقررات ماده ۲۸ این قانون قاطع و غیر قابل اعتراض است.

تبصره- رسیدگی با اعتراض بآراء صادره از هیئت های رسیدگی نمایندگیهای دولت شاهنشاهی ایران در کشورهای خارج در صورت تأیید اعتراض از طرف اداره وظیفه عمومی به هیئت تجدید نظر سازمان وظیفه عمومی تهران احواله میگردد.

ماده ۲۶- هیئت رسیدگی تجدید نظر در سازمان وظیفه عمومی تهران و مراکز هنگها و گردانهای مستقل ژاندارمری با شرکت اشخاص زیر تشکیل میشود:

الف- فرماندار یا معاون او

ب- در سازمان وظیفه عمومی تهران رئیس سازمان

یا جانشین او و در هنگها و گردانهای مستقل ژاندارمری

فرمانده هنگ . یاگردان مستقل یا معاون آنها .

ج - دادستان شهرستان یا یکی از دادیاران .

د - در صورت وجود انجمن شهر دو نفر نماینده انجمن شهر بمعرفی انجمن .

ماده ۲۷ - هر يك از اعضاء هیئت های رسیدگی که نسبت بموضوعی دربارۀ مشمولی در هیئت رأی دانه باشند حق شرکت در هیئت تجدید نظر برای تجدید رسیدگی دربارۀ همان موضوع برای آن مشمول را ندارند .

ماده ۲۸ - چنانچه حداکثر ظرف دوسال از تاریخ صدور رأی دادگاه تجدید نظر در نتیجه بازرسیهای معموله معلوم گردد نظر هیئت رسیدگی تجدید نظر مطبق با اصول و قوانین جاری نبوده و اهمیت آن بحدی باشد که در وضع مشمول مؤثر باشد پرونده بوسیله رئیس اداره وظیفه عمومی در شورای عالی وظیفه عمومی مرکب از اشخاص زیر مطرح میگردد و نظر این شورا قطعی و غیر قابل اعتراض است :

الف - رئیس اداره وظیفه عمومی یا معاون او .

ب - یکی از مدیران کل وزارت کشور به انتخاب وزیر کشور .

ج - یکی از دادیاران دیوان عالی کشور به انتخاب دادستان کل کشور .

ماده ۲۹ - چنانچه در حین انجام خدمت زیر پرچم تغییری در وضع مشمول حاصل گردد و مشمول بایکی از مکفولین تحت تکفل او ادعای کفالت نماید فرماندهان ورؤسای مربوط مکلفند مراتب را بحوزه های وظیفه عمومی یا گروهانهای اعزام کننده مشارالیه اعلام دارند در اینصورت وضع مشمول در هیئت رسیدگی مطرح و تصمیم مقتضی اتخاذ خواهد شد .

فصل چهارم - معافیتها

مبحث اول - معافیت تحصیلی

ماده ۳۰ - دانش آموزان سه ساله آخر دبیرستانها و هنرجویان هنرستانها و آموزشگاههای فنی و حرفه ای که از طرف وزارتخانه مربوط برسمتیت شناخته شده و ارزش تحصیلی آنها معادل دیپلم باشد و دانشجویان دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی چنانچه در حین تحصیل بسن

مشمولیت برسند تا زمانیکه بتحصیلات خود ادامه میدهند در اعزام بخدمت زیر پرچم معاف خواهند بود . بشرط اینکه سن دانش آموزان و هنرجویان از ۲۲ سال تمام و سن دانشجویان از ۲۹ سال تمام و دانشجویانیکه با رعایت مقررات این قانون جهت ادامه تحصیل بخارج از کشور عزیمت مینمایند از ۳۰ سال تمام تجاوز نکنند .

تبصره ۱ - دانشجویان مشغول تحصیل در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی در صورتی میتوانند از معافیت مذکور در این ماده برخوردار شوند کدرشته تحصیلی خود را تغییر ندهند . مگر اینکه تغییر رشته تحصیلی مورد تأیید وزارت علوم و آموزش عالی قرار گیرد .

تبصره ۲ - دانش آموزان دوره دوم دبیرستانها و دانشجویانیکه در تاریخ تصویب این قانون در دانشکدهها و مؤسسات آموزش عالی مشغول تحصیل میباشند تا خاتمه دوره مربوط از شرط سن مذکور در این ماده مستثنی خواهند بود .

تبصره ۳ - دانشجویانیکه برابر مقررات آئین نامه انضاطی دانشجویان مصوب وزارت علوم و آموزش عالی از تحصیل معلق میگرددند از طرف دانشگاهها یا دانشکدههای مستقل و یا مؤسسات آموزش عالی با اداره وظیفه عمومی معرفی میشوند معافیت تحصیلی آنان لغو میشود و در صورتیکه برابر مقررات این قانون قابل خدمت و با ممانع تشخیص داده شوند در اولین نوبت بخدمت اعزام خواهند شد و خدمت زیر پرچم خود را با درجه ورتبه سربازی انجام خواهند داد . این قبیل افراد در دوره آموزش نظامی در صورت ابراز علاقه و شایستگی بنا به پیشنهاد شورای مرکز آموزش نظامی و تصویب فرمانده مربوط که محل خدمت سازمانی وی درجه امیری باشد میتوانند از مقررات ماده ۴۴ استفاده نمایند .

ماده ۳۱ - صدور کارت معافیت تحصیلی دانش آموزان و هنرجویان و دانشجویان موقوف بگواهی اشتغال بتحصیل آنان از طرف مقامات مسئول بوده و مدت اعتبار آن يك سال تمام میباشد .

ماده ۳۲ - دانش آموزان و هنرجویان و دانشجویان مشمول بمحض ترك تحصیل یا فراغ از تحصیل یا رسیدن بحد نصاب سن مندرج در ماده (۳۰) این قانون با رعایت مفاد تبصره های آن باید برای انجام خدمت زیر پرچم خود را

و همچنین کسانی که قانون تحت ولایت یا کفالت قانونی آنها هستند از مقررات این ماده مستثنی خواهند بود .

تبصره ۲ - کسانی که بخواهند فرزندان خود را از دوره دوم دبیرستان و قبل از رسیدن بسن مشمولیت برای ادامه تحصیل بخارج از کشور اعزام دارند باید قبلا برای تأیید صلاحیت مالی و اخلاقی بکمیسونی مرکب از نمایندگان نخست وزیری و وزارت علوم و آموزش عالی و وزارت کشور و وزارت آموزش و پرورش و اداره وظیفه عمومی که بلافاصله پس از تصویب این قانون تشکیل میشود مراجعه نمایند و در صورتیکه کمسیون مزبور صلاحیت آنها را مورد تأیید قرار دهد این قبیل دانش آموزان نیز میتوانند از معافیت تحصیلی برای ادامه تحصیل در خارج از کشور استفاده نمایند و همچنین کسانی که قبل از تصویب این قانون در خارج از کشور اعزام از اینکده در دبستانها و دبیرستانها و دانشکدهها مشغول بتحصیل باشند تا خاتمه تحصیلات خود طبق مقررات این قانون از معافیت تحصیلی استفاده خواهند کرد .

مبحث دوم - معافیت پزشکی

ماده ۳۶ - مشمولان خدمت وظیفه عمومی از نظر وضع مزاجی و استعداد جسمی و روانی سه دسته بشرح زیر تقسیم میگرددند .

دسته یکم - کسانی که از نظر استعداد جسمی و روانی سالم و قابل خدمت میباشند .

دسته دوم - کسانی که بعلت ضعف مزاج و یا ابتلاء به بیماری موقتا قادر به انجام خدمت زیر پرچم نباشند .

دسته سوم - مشمولانیکه بعلت نقص عضو یا ابتلاء به بیماری جسمی و باروانی بطور دائم قادر به انجام خدمت زیر پرچم نباشند .

تبصره ۱ - نحوه طبقه بندی مشمولان و طرز معاینه و ضوابط معافیت پزشکی آنها بموجب آئین نامه معاینه پزشکی مشمولان خدمت وظیفه عمومی خواهد بود که بتصویب وزارت کشور و وزارت جنگ خواهد رسید .

تبصره ۲ - هر گاه مشمولان فارغ التحصیل بالاتر از دیپلمه بعلت جسمی قادر به انجام خدمت زیر پرچم در نیروهای مسلح شاهنشاهی نباشند ولی با در نظر گرفتن تخصص آنان بتوانند از عهده انجام خدمت در دیگر سازمانهای مندرج در ماده (۴) این قانون برآیند برای خدمت در سازمانهای

معرفی نمایند . مقامات مسئول مکلفند صورت اسامی این قبیل مشمولان را با ذکر مشخصات کامل و نشانی ورشته تحصیلی بطور انفرادی بدون تأخیر بسازمان وظیفه عمومی محل ارسال دارند .

تبصره ۱ - مشمولانیکه با داشتن معافیت تحصیلی در خارج از کشور تحصیل می نمایند بمحض ترك تحصیل یا فراغ از تحصیل موظفند حداکثر ظرف یکسال از تاریخ فراغ از تحصیل یا ترك تحصیل خود را بسازمان وظیفه عمومی مربوط در داخل کشور معرفی نمایند .

تبصره ۲ - مقامات مسئول حسب مورد موظفند ارزش تحصیلی این قبیل مشمولان را از تاریخ تسلیم مدارک لازم حداکثر ظرف دو ماه تعیین و به آنان تسلیم و مراتب را با اداره وظیفه عمومی اعلام نمایند .

ماده ۳۳ - مشمولان دیپلمه که با داشتن برگ آماد بخدمت یا برگ معافیت موقت از خدمت زیر پرچم در مسابقه ورودی یکی از دانشگاهها یا مؤسسات آموزش عالی داخل کشور قبول شده و قبل از انقضاء مدت اعتبار برگ آماد به خدمت یا برگ معافیت مزبور مشغول تحصیل شوند تا زمانیکه بتحصیل اشتغال دارند می توانند از معافیت تحصیلی استفاده نمایند مشروط بر اینکه دارای غیبت غیر موجد نباشند .

این معافیت فقط برای یکبار داده خواهد شد .

ماده ۳۴ - فارغ التحصیلان دیپلمه در صورتیکه از نظر مقررات این قانون غیبت غیر موجد نداشته باشند و بنا بگواهی وزارت علوم و آموزش عالی حائز شرایط اشتغال بتحصیل در خارج از کشور باشند می توانند با استفاده از مقررات معافیت تحصیلی برای ادامه تحصیل بخارج از کشور مسافرت نمایند .

ماده ۳۵ - اشخاصیکه از تاریخ تصویب این قانون قبل از سن احضار بخدمت زیر پرچم بدون رعایت مقررات ماده (۳۴) این قانون بخارج از کشور عزیمت نمایند و بتحصیل مشغول شوند در موقعیکه بسن مشمولیت برسند بد آنها معافیت تحصیلی داده نخواهد شد و نمایندگیهای سیاسی و کنسولی دولت شاهنشاهی برای آنها برگ بازگشت صادر خواهند کرد .

تبصره ۱ - فرزندان ایرانیان مقیم خارج از کشور و فرزندان مأموران ثابت دولت شاهنشاهی در خارج از کشور

مذکور اعزام خواهند شد این قبیل مشمولان آن قسمت از برنامه آموزش عملی نظامی که با تشخیص کمیسیون پزشکی مراکز آموزشی و فرهنگی نیروهای مسلح شاهنشاهی اسلامت آنان منافات داشته باشد انجام نخواهند داد.

ماده ۳۷ - مشمولان دسته دوم مندرج در ماده ۳۶ بمنظور درمان یکسال معافیت داده می شود این قبیل مشمولان در پایان سال مجددا معاینه و چنانچه قابل خدمت تشخیص داده نشوند یکسال دیگر معافیت داده میشود و در پایان سال دوم چنانچه باز قابل خدمت تشخیص داده نشوند معافیت دائم از خدمت در زمان صلح داده خواهند شد.

تبصره ۱ - سازمانها و مؤسسات درمانی عمومی خیریه یا دولتی موظفند این قبیل مشمولان را که مکلفند سازمانها و مؤسسات مذکور مراجعه کنند مجاناً معالجه نمایند.

تبصره ۲ - در زمان جنگ با سیج همگانی میتوان افرادی را که در زمان صلح بعمل پزشکی یا تکفل از خدمت زیر پرچم معاف شده اند نیز بخدمت احضار کرد.

ماده ۳۸ - به مشمولان دسته سوم مذکور در ماده (۳۶) این قانون بلافاصله بعد از معاینه پزشکی معافیت دائم از خدمت داده می شود.

ماده ۳۹ - معاینه مشمولان وسیله دو نفر پزشک از نیروهای مسلح شاهنشاهی انجام میگردد و در صورت نبودن پزشکان نیروهای مسلح شاهنشاهی از پزشکان غیر نظامی که صلاحیت آنان وسیله بیداری محل تأیید شده باشد استفاده خواهد شد.

تبصره - در صورت نبودن دو نفر پزشک در محل برای معاینه مشمولان از یک پزشک استفاده خواهد شد ولی اظهار نظر در مورد معافیت موقت پزشکی مشمولان عادی لااقل باستی بانظر دو پزشک و اظهار نظر در مورد معافیت دائم مشمولان عادی بانظر شورای پزشکی که حداقل از سه نفر پزشک تشکیل میشود و اظهار نظر درباره معافیت مشمولان فارغ التحصیل دیپلمه و بالاتر اعم از معافیت موقت یا دائم با نظر شورایهای پزشکی نیروهای مسلح شاهنشاهی انجام گردد.

ماده ۴۰ - چنانچه رئیس اداره وظیفه عمومی ظرف دو سال بنحوی مطمئن حاصل نماید که مشمولی بناقلب و دسیسه در معاینه پزشکی معافیت اخذ کرده و یا برخلاف این قانون و آئین نامه معاینه پزشکی از خدمت زیر پرچم معاف و

با سرباز تشخیص داده شده از این قبیل مشمولان در شورای عالی پزشکی که حداقل از پنج نفر پزشکان نیروهای مسلح شاهنشاهی در تهران تشکیل میگردد معاینه مجدد بعمل خواهد آمد و نظر این شورا قاطع و غیر قابل اعتراض است.

ماده ۴۱ - افسران و درجداران و دانشجویان و دانش آموزان و افراد وظیفه چنانچه در حین خدمت زیر پرچم مبتلا بنقص عضو یا بیماریهایی گردند که مدت معالجه آنها بیش از سیم ماه بطول انجامد و مشمول معافیتهای مندرج در آئین نامه معاینه پزشکی نباشند در صورتیکه طبق نظر شورای پزشکی بیمارستانهای نیروهای مسلح شاهنشاهی قادر به ادامه خدمت نباشند از انجام بقیه خدمت زیر پرچم معاف و علاوه بر استفاده از مزایای قانون و آئین نامه بیمه نیروهای مسلح شاهنشاهی برای ادامه درمان سازمانها و مؤسسات درمانی عمومی خیریه یا دولتی معرفی و اعزام خواهند شد.

مبحث سوم - معافیت کفالت

ماده ۴۲ - اشخاص زیر در صورتیکه طبق آراء هیئت های رسیدگی مقرر در این قانون کفیل شناخته شوند یکسال با تان معافیت داده میشود. بوضع کفالت این قبیل مشمولان در پایان سال مجددا رسیدگی میشود چنانچه در وضع کفالت آنها تغییری حاصل نشده باشد یکسال دیگر معافیت کفالت داده می شود و در پایان سال دوم بوضع کفالت مشمولان مذکور رسیدگی و در صورت عدم تغییر وضع کفالت معافیت دائم از خدمت در زمان صلح داده خواهد شد.

الف - مشمولان کفیل منحصر بفرز مادر فاقد شوهر و تمکن و شغل

ب - مشمولان کفیل منحصر بفرز معاش بدراز کار افتاده و بی بضاعت

ج - مشمولانیکه بتنهائی عهده دار معیشت برادر صغیر و یا از کار افتاده خود باشند.

د - مشمولانیکه بتنهائی عهده دار معیشت خواهر صغیر یا فاقد شوهر یا فاقد کار با تمکن باشند.

ه - فرزند ذکور منحصر بفرز والدینی که سن بکی از آنان از شصت سال تجاوز نموده باشد.

تبصره ۱ - از کار افتاده بکسی اطلاق میشود که از نظر جسمی یا روانی قادر بتأمین معیشت خود از طریق انجام

کار یا حرفه ای که بدان وسیله امرار معاش میکردند باشد و بکار دیگری اشتغال نداشته باشد.

تبصره ۲ - مشمولانیکه قبل از تصویب این قانون از معافیت های مقرر در ماده ۶۳ قانون خدمت نظام وظیفه عمومی مصوب اسفندماه ۱۳۲۱ و ماده ۶۴ اصلاحی همان قانون مصوب اسفند ۱۳۲۷ استفاده ننموده اند کماکان از معافیت مربوط بر طبق قوانین مزبور استفاده خواهند کرد.

تبصره ۳ - مشمولانیکه ادعای کفالت مینمایند میتوانند مدارک لازم را تا دو ماه پیش از ارسال احضار سازمان وظیفه عمومی محل سکونتشان تسلیم نمایند.

تبصره ۴ - از جوتی های لازم نسبت به ادعای کفالت این قبیل مشمولان و همچنین تصدیق سحت مندرجات استشهاد و مدارک آنها در مورد عائله تحت تکفل آنان و درآمد آنها در نقطه ای که شهربانی وجود دارد یا مأمورین شهربانی و در صورت نبودن شهربانی با مأمورین زاندازمیری است.

هرگاه مأموری برخلاف حقیقت تصدیق کند که موجبات صدور رأی کفالت مشمول یا موجبات اعزام بخدمت او را من غیر حقیق فراهم سازد برابر مقررات این قانون تعقیب خواهد شد.

ماده ۴۳ - مشمولان دیپلمه و بالاتر در صورتیکه کفیل شناخته شوند از مقررات معافیت استفاده نخواهند کرد بارتعاب مقررات این قانون بخدمت اعزام میگردند و بمنظور مساعدت با آنان در مدت آموزش نظامی دارندگان دیپلم و فوق دیپلم از حقوق گروهبان سومی و لیسانس و فوق لیسانس و دکترا از حقوق ستوان سومی و در مدت انجام بقیه خدمت زیر پرچم از حقوق و مزایای درجه مربوط استفاده خواهند نمود. در هر صورت حقوق و مزایای آنان کمتر از حقوق و مزایای مندرج در این ماده نخواهد بود.

فصل پنجم

آموزش نظامی مشمولان خدمت وظیفه عمومی و درجات و حقوق و مزایای آنان

ماده ۴۴ - کلیه مشمولان فارغ التحصیل دیپلمه و بالاتر طبق برنامه و مدت آموزشی که از طرف وزارت جنگ و سایر سازمانهای مذکور در ماده ۴ تنظیم میگردد دوره آموزش مقدماتی نظامی را طی خواهند کرد.

ماده ۴۵ - مشمولان لیسانس و بالاتر پس از طی دوره آموزش مقدماتی نظامی در مراکز آموزشی و با طی دوره آموزش نظامی جین تحصیل در دانشگاهها و مؤسسات عالی آموزشی در صورتیکه از لحاظ جسمی، روانی، اخلاقی و امنیتی شایستگی داشته باشند جهت طی دوره آموزش افسری وظیفه اعزام و پس از طی دوره مزبور، در صورت داشتن شایستگی دارندگان دانشنامه دکتری در رشته های مورد نیاز بدرجه ستوان یکمی و سایرین بدرجه ستوان دومی مقرر خواهند شد.

تبصره - در صورتیکه مشمولان مزبور برابر نظر شورای مرکز آموزشی فاقد استعداد، صلاحیت تشخیص داده شدند و یا در آزمائشهای دوره آموزشی افسری وظیفه مردود گردند بقیه خدمت زیر پرچم را در بکی از درجات درجه داری بر حسب تشخیص شورای مذکور انجام خواهند داد.

ماده ۴۶ - مشمولان دیپلمه و فوق دیپلمه پس از طی دوره آموزش مقدماتی نظامی در مراکز آموزشی در صورتیکه از لحاظ جسمانی، روانی، اخلاقی، امنیتی شایستگی داشته باشند و همچنین مشمولان لیسانس و بالاتر که بواسطه مردودیت در طی دوره آموزش نظامی مقدماتی و یا نداشتن شایستگی جهت طی دوره آموزش افسری وظیفه معرفی نگردیده اند برای طی دوره آموزش درجه داری اعزام و پس از موفقیت در طی دوره مزبور و داشتن شایستگی بر حسب معدل آزمائشهای نهائی و احتیاجات نیروهای مسلح شاهنشاهی و سایر سازمان های مذکور در ماده ۴ در صورتیکه فوق دیپلمه باشند بیکمی از درجات استواری و دیپلمه ها بیکمی از درجات گروهبانی مقرر خواهند شد.

تبصره - در صورتیکه مشمولان مزبور برابر نظر شورای مرکز آموزش فاقد استعداد یا صلاحیت تشخیص داده شوند و یا در آزمائشهای دوره آموزش درجه داری مردود گردند و همچنین مشمولان دیپلمه فوق دیپلمه که بواسطه مردودیت در طی آموزش نظامی مقدماتی و یا نداشتن صلاحیت جهت طی دوره آموزش درجه داری وظیفه معرفی نگردند بقیه خدمت خود را مانند مشمولان عادی انجام خواهند داد.

ماده ۴۷ - افسران و درجه داران وظیفه که پس از

انجام حداقل شش ماه خدمت افسری یا درجه‌داری برابر تشخیص فرماندهان باروئاسی مربوط ممتاز و برجسته تشخیص داده شوند در صورت موفقیت در آزمون یکدرجه بالاتر مفتخر و بقید خدمت زیر برچم را با درجه جدید انجام خواهند داد.

تبصره - نحوه اجرای مقررات مواد ۳۵ و ۳۶ و ۳۷ در آئین نامه اجرائی این قانون تعیین خواهند شد.

ماده ۴۸ - افسران و درجه‌داران احتیاط و ذخیره که برای نوبت دوره‌های آموزشی فرا خوانده میشوند پس از طی دوره‌های آموزشی لازم و موفقیت در آزمایشبای مربوط در صورت ابراز لیاقت و شایستگی برابر مقررات آئین نامه اجرائی این قانون بتدریج درجه ناسرهنگی (سرهنگی داخل) نااخذ خواهند شد.

ماده ۴۹ - اعطای درجه افسری بمشمولان خدمت وظیفه عمومی و همچنین تنزیل درجه افسران وظیفه برابر مقررات مواد قبل با تصویب اعلیحضرت همایون شاهنشاه بزرگ ارتش و درج در فرمان همگانی ارتش شاهنشاهی (در مورد افسران وظیفه‌ای که خدمت مقرر در ارتش شاهنشاهی و سایر سازمانهای مذکور در ماده ۴ انجام میدهند) و درج در فرمان همگانی ژاندارمری کل کشور (در مورد افسران وظیفه مربوط) خواهند بود.

تبصره - تنزیل درجه افسران وظیفه در زمان جنگ در اختیار فرماندهانی است که قانوناً اختیار صدور امر تعقیب را دارند.

ماده ۵۰ - اعطای درجات درجه‌داری و افرادی بمشمولان خدمت وظیفه عمومی در حین خدمت زیر برچم و همچنین تنزیل درجه آنان از اختیارات فرماندهان و رؤسای مربوط با رعایت مقررات ماده ۱۹ قانون استخدام نیروهای مسلح شاهنشاهی خواهد بود.

ماده ۵۱ - افسران و درجه‌داران وظیفه چنانچه در هریک از دوره های خدمتی شئون و خصائل درجه خود را به تشخیص کمیسیون مرکب از پنج نفر از افسران قسمت مربوط و تأیید فرمانده بنا بر رئیس قسمت (از مقامات سرتیپی و بالاتر) از دست بدهند با تصویب اعلیحضرت همایون شاهنشاه بزرگ ارتش و درج در فرمان همگانی ارتش شاهنشاهی حسب مورد و اهمیت

موضوع تارتبه سر بازی تنزیل درجه داده خواهند شد و بقیه خدمت وظیفه در رتبه دوره ها با همان درجه و حقوق و مزایای همان رتبه انجام خواهند داد.

ماده ۵۲ - میزان حقوق و مزایای ماهانه افسران و درجه‌داران و دانشجویان و دانش آموزان و افراد وظیفه بشرح زیر خواهد بود:

الف - حقوق و مزایای ماهانه افسران و درجه‌داران و اعیان معادل حقوق و مزایای ماهانه افسران و درجه‌داران کادر ثابت جز آنجه که بموجب قوانین فقط با افسران و درجه داران کادر ثابت تعلق میگیرد.

ب - حقوق ماهانه دانشجویان وظیفه که دوره آموزش افسری را طی مینمایند معادل حقوق ماهانه دانشجویان آموزشگاه افسری جزء.

ج - حقوق ماهانه دانش آموزان و دانشجویان در مدت آموزش مقدماتی نظامی و حقوق ماهانه دانش آموزان آموزشگاه درجه‌داری وظیفه در مدت آموزش تخصصی معادل حقوق ماهانه آموزشگاه درجه‌داری کادر ثابت.

د - حقوق ماهانه افراد وظیفه بمیزانی که هر سال در بودجه وزارت جنگ پیش بینی میشود.

تبصره - در مورد مشمولان دیپلمدو بالاتر که برابر مقررات این قانون کفیل شناخته می شوند برابر ماده ۳۳ این قانون رفتار می شود.

ماده ۵۳ - افسران و درجه‌داران وظیفه در صورت اعزام بمأموریت یا انتقال یا خدمت در مناطق بد آب و هوا مشمول مقررات فوق العاده و مزایای مربوط به افسران و درجه داران کادر ثابت خواهند بود چنانچه در بنگاهها و قسمتها تیکه پرسنل کادر ثابت آنها از مزایای قانونی خاص استفاده مینمایند مشغول خدمت گردند در شرایط مشابه از مزایای مزبور استفاده خواهند کرد.

فصل ششم

احضار در مراحل احتیاط و ذخیره

ماده ۵۴ - وزارت جنگ می تواند يك یا چند طبقه از افسران و درجه‌داران و افراد وظیفه که خدمت زیر برچم را انجام داده اند و در دوره های احتیاط و ذخیره خدمت وظیفه عمومی هستند برای تجدید یا تکمیل آموزش نظامی یا بسیج بخدمت فراخوانده و پس از پایان آموزش با رفع احتیاج آنان را مرخص نماید.

تبصره - نحوه احضار و مهلت معرفی فراخوانده شدگان و همچنین کسانی که بععل ناشی از وضع جسمانی یا اجتماعی یا مشاغل آنان ممکن است از فراخوانده شدن برای تجدید یا تکمیل آموزش نظامی معاف گردند در آئین نامه اجرائی این قانون تعیین خواهد شد.

ماده ۵۵ - هزینه رفت و آمد افسران و درجه‌داران و افراد وظیفه ای که برای تجدید یا تکمیل آموزش نظامی یا بسیج فرا خوانده میشوند بمسئله وزارت جنگ میباشد.

تبصره - در مواردی که رفت و آمد بوسیله بنگاههای راه آهن و کشتیرانی دولتی امکان پذیر باشد فراخوانده شدگان با ارائه مدارک لازم که در آئین نامه اجرائی این قانون پیش بینی میشود بطور رایگان از وسایل مزبور استفاده خواهند نمود.

ماده ۵۶ - فراخوانده شدگان رای تجدید یا تکمیل آموزش در صورتی که کارمند یکی از وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی یا وابسته بدولت یا بخش خصوصی باشند با حفظ شغل مربوط حقوق و مزایای خود را از همان وزارتخانه یا مؤسسه یا بخش خصوصی دریافت خواهند داشت در غیر این صورت در مدت آموزش حقوقی معادل حقوق افسران و درجه‌داران و افراد هم درجه کادر ثابت از بودجه وزارت جنگ با آنان پرداخت میگردد.

ماده ۵۷ - فراخوانده شدگان برای بسیج در مدت بسیج حقوقی معادل حقوق افسران و درجه‌داران و افراد هم درجه کادر ثابت از بودجه وزارت جنگ دریافت خواهند داشت.

فصل هفتم

غیبت مشمولان وظیفه عمومی و جرائم و مجازاتها
مبحث اول - غیبت مشمولان خدمت وظیفه عمومی

ماده ۵۸ - مشمولان خدمت وظیفه عمومی که در زمان صلح در موارد زیر غائب محسوب میشوند:

الف - مشمولان خدمت وظیفه عمومی که برای رسیدگی یا اعزام احضار شده و در مهلت یا موعده مقرر که از طرف اداره وظیفه عمومی اعلام میشود خود را معرفی ننموده باشند.

ب - مشمولانی که معاینتهای موقت دریافت داشته

و پس از انقضاء مدت اعتبار ظرف یکماه برای تجدید رسیدگی خود را معرفی ننمایند پس از معرفی و با دستگیری در صورتی که برابر مقررات این قانون قابل خدمت و بلا مانع تشخیص داده شوند بخدمت اعزام میگرددند و پس از اتمام خدمت زیر برچم بانها غیبت آنان در مراجع دادگستری خارج از نوبت رسیدگی میگردد چنانچه دارای عذر موجه نباشند بزندان تأدیبی از دو ماه تا یکسال محکوم خواهند شد.

تبصره ۱ - مشمولان غائب در صورتیکه پس از حضور یا دستگیری در معاینه پزشکی معاف دائم تشخیص دادند شونداز تعقیب کیفری معاف خواهند بود.

تبصره ۲ - مشمولان غائب در صورتیکه پس از حضور یا دستگیری در معاینه پزشکی معاف موقت تشخیص داده شوند برای درمان بسازمانها و مؤسسات درمانی عمومی خیریه یا دولتی معرفی میشوند و بعد از انقضاء مهلت معافیت بر حسب اینکه قابل خدمت یا معاف دائم تشخیص داده شوند بر حسب مورد بخدمت اعزام یا معاف خواهند شد. در صورت اخیر قابل تعقیب کیفری نخواهند بود.

تبصره ۳ - مشمولانی که معافیت تکفل دریافت داشته و پس از انقضاء مدت معافیت خود را ظرف یکماه برای تجدید رسیدگی معرفی نکرده باشند پس از حضور یا دستگیری بکفالت آنها رسیدگی میشود. در صورتیکه در مدت غیبت در وضع تکفل آنان تغییری حاصل نشده و مشمولان در حال کفالت باشند از معافیت کفالت استفاده کرده و از تعقیب کیفری معاف خواهند شد.

ماده ۵۹ - مشمولان غائبی که بخدمت زیر برچم اعزام میگرددند در صورتیکه در حین خدمت زیر برچم حسن رفتار و اخلاق از آنان مشاهده شود و یا در عملیات جنگی ابراز شجاعت و فداکاری نمایند نومراتب مورد گواهی فرمانده مربوط که درجه محل سازمانی آن امیری باشد واقع گردد از تعقیب کیفری مربوط بانها غیبت معاف خواهند شد.

مبحث دوم - جرایم و مجازاتها

ماده ۶۰ - کسانی که با تقلب و دسیسه موجبات معافیت خود یا دیگران را از خدمت وظیفه عمومی فراهم سازند در دادگاه نظامی بانها برای رسیدگی شده بششماه تا دو سال

حبس غادی محکوم خواهند شد و در صورتیکه ارتکاب جرم در زمان جنگ باشد بدو تا پنج سال حبس مجرد محکوم میشود هر گاه بموجب قوانین جاری اعمال از نکستی آنها عناوین خاص دیگری داشته که مستلزم کیفر شدیدتری باشد در این صورت بکیفر اشد محکوم میگردد.

تبصره - منظور از تقلب و دسیسه مذکور در این ماده عبارت است از ارتکاب عملی که موجبات معافیت مشمول را من غیر حق فراهم یا وسایل آن را تسهیل نماید از قبیل اخذ شناسنامه مجدد، استفاده از شناسنامه دیگران، اعمال نفوذ، دادن شهادت کذب، گواهی برخلاف واقع، مکث در داشتن حقیقت و تحریک کردن و فریب دادن مشمول و نظایر آنها.

ماده ۶۱ - اشخاصی که بمنظور اجرای مقررات این قانون وظائفی بمیده آن منجول شده است اعم از مسئولان و کارمندان اداره و طبقه عمومی و ژاندارمری و شهربانی و سازمانهای بیمه آنان و سایر مأموران و ذراتخانه ها و مؤسسات دولتی و نمایندگان انجمنهای شهری و دهه داران و کدخدایان چنانچه با سوء نیت موجبات معافیت یا اعزام مشمولی را به خدمت و طبقه عمومی من غیر حق فراهم سازند در دادگاه نظامی با اتهام آنها رسیدگی شده به حبس غادی از یک تا سه سال محکوم خواهند شد و در صورتیکه عمل در زمان جنگ واقع شود به حبس مجرد از دو تا دو سال محکوم خواهند شد.

ماده ۶۲ - مشمولانیکه فرمان اجرائی آنان برای رسیدگی صادر می گردد مکلفند طی سال اجازت و حضور مشمولیت خود را روشن نمایند چنانچه مشمولان مذکور بسن ۲۹ سال تمام نرسیده باشند ادارات اصلاحات ارضی و تعاون روستایی در مورد فروش و واگذاری زمین و مؤسسات اعتباری و شرکت های تعاونی روستایی در مورد پرداخت هر گونه وام کشاورزی و دفاتر اسناد رسمی در مورد خرید و فروش اموال غیر منقول و دفاتر ازدواج در مورد انجام عقد ازدواج و شهربانی کل کشور در مورد صدور گواهی نامه رانندگی و شهرداریها در مورد صدور یا تجدید پروانه ادامه کسب و وزارت بهداشت در مورد تمدید کارت سلامت اشخاص برای ادامه کسب در صورتی تقاضای آنها را پذیرفته و مورد رسیدگی و اقدام قرار خواهند داد که وضع مشمولیت متقاضی روشن شده باشد. بدین ترتیب که مشمول متقاضی باید فنوکی با رونوشت مصدق برگ اعزام بخدمت یا برگ خانه خدمت یا معافیت دائم از خدمت و

یا برگ معافیت موقت و یا آماده بخدمت که مهلت آنها منقضی نشده باشد تسلیم نماید مسئولین امر که برخلاف مقررات این ماده اقدام نمایند تحت تعقیب قرار گرفته و بحسب تأدیبی از ششماه تا دو سال محکوم خواهند شد. دادگاهها مکلفند باینگونه جرائم خارج از نوبت رسیدگی نمایند.

ماده ۶۳ - استخدام مشمولین بطور کلی در روزان بخانه ها و مؤسسات وابسته بدولت و در کارخانه ها و کارگاهها و مؤسسات خصوصی بدون داشتن معافیت دائم ممنوع است مجازات متخلفین (استخدام کنندگان) از ششماه تا دو سال حبس تأدیبی خواهد بود. دادگاهها مکلفند باینگونه جرائم خارج از نوبت رسیدگی نمایند.

تبصره ۱ - اشتغال بکار مشمولین ببارگ معافیت موقت یا دفترچه آماده بخدمت فقط در مدت اعتبار آنها با امانع است.

تبصره ۲ - استخدام مشمولین در نیروهای مسلح شاهنشاهی با رعایت تبصره ۳ ماده (۸) این قانون از محدودیت مقرر در این ماده مستثنی است.

ماده ۶۴ - آئین نامه های اجرائی این قانون وسیله وزارتخانه های کشور و جنگ تهیه و تصویب و بموقع اجرا گذارده خواهد شد.

ماده ۶۵ - قانون خدمت نظام وظیفه مصوب سال ۱۳۲۱ با استثنای مقررات جزایی مذکور در مواد ۱۵۵ و ۱۵۶ و آن قسمت از سایر قوانین و مقررات که مغایر با این قانون باشد ملغی است.

مخبر کمیسیون کشور - کلانتر همزی
گزارش شور اول از کمیسیون علوم و آموزش عالی
بمجلس شورای ملی

کمیسیون علوم و آموزش عالی با حضور نمایندگان دولت در جلسه ششم تیرماه ۱۳۴۹ لایحه خدمت وظیفه عمومی را مورد رسیدگی قرارداد و مواد مربوط بخود را با اصلاحاتی که بعداً مورد تأیید کمیسیون کشور قرار گرفت تصویب کرد.

اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.
مخبر کمیسیون علوم و آموزش عالی - دکتر قهرمان

رئیس - کلیات لایحه مطرح است، آقای دکتر الموتی بفرمائید.

دکتر الموتی - لایحه خدمت وظیفه عمومی که امروز در مجلس شورای ملی مطرح است یکی از لوایح بسیار مهمی است که خیلی با دقت تهیه شده و مشکلات زیادی از طبقات مختلف مملکت بخصوص نسل جوان را حل خواهد کرد بدون شك ملت ایران علاقه زیادی به انجام خدمت وظیفه عمومی دارد و هر جوان ایرانی مکلف و موظف است که در راه خدمت به شاهنشاهی ایران و ملت ایران خدمت وظیفه را انجام دهد امروز همه ما شاهد هستیم که در ایران خدمت وظیفه در

دورترین نقاط مملکت بشکل سباهی دانش، سباهی بهداشت و سباهی ترویج صورت می گیرد و بطرز خدمت وظیفه در ایران بعنوان نمونه درد نیاتلفی شده در امر خدمت وظیفه در گذشته بعلمت لوایح مختلفی که موجود داشت اشکالاتی موجود بود در این لایحه بنظر من سعی شده که کلیه این اشکالات حل بشود مثلاً بعلمت استقبال زیادی که مردم ایران از تحصیل میکنند تعداد داوطلبان تحصیل در رشته های مختلف در دبیرستان و دانشگاه

بیشتر از ظرفیت جذب همه بخش ها است با اینکه الان در شرایط فعلی دولت قبول کرده که در طول برنامه چهارم تعداد محصلین دانشگاه را به ۶۰ هزار نفر برساند الان که دو سال از برنامه چهارم گذشته تعداد دانشجویان ما همین تعداد رسیده یعنی دانشجویان ما تا این حد در دانشگاهها جذب شده اند و می بینیم برای کشور امسال در حدود ۹۰ هزار نفر آماده شرکت هستند

باین جهت وقتی راجع باین لایحه صحبت میشد این فکر بود که واقفاً راه حل های مختلفی پیدا بشود که در دانشگاه های خارج بتوانند درس بخوانند یا اینکه ضمن درس بتوانند در صف سپاهیان دانش خدمت بکنند اگر دانشگاه های مملکت قدرت جذب ندارد واقفاً باید عده ای بتوانند بروند در دانشگاه های خارج تحصیل کنند ولی در گذشته بعلمت بی ترتیبی که وجود داشت عنقریبی از جوانهای مملکت بخارج میرفتند برای اینکه میدانستند بعلمت اینکه داوطلب زیاد برای کشور دانشگاه وجود دارد ممکن است نتوانند موفق بشوند به همین دلیل در این لایحه شرایطی در نظر گرفته شده برای عده ای از جوانان که میخواهند برای تحصیل بخارج بروند که از آن جمله صلاحیت مالی و اخلاقی که بتوانند

درس بخوانند چون الان عده ای دانشجوی در خارج هستند که

چهارم گذشته تعداد دانشجویان ما همین تعداد رسیده یعنی دانشجویان ما تا این حد در دانشگاهها جذب شده اند و می بینیم برای کشور امسال در حدود ۹۰ هزار نفر آماده شرکت هستند

باین جهت وقتی راجع باین لایحه صحبت میشد این فکر بود که واقفاً راه حل های مختلفی پیدا بشود که در دانشگاه های خارج بتوانند درس بخوانند یا اینکه ضمن درس بتوانند در صف سپاهیان دانش خدمت بکنند اگر دانشگاه های مملکت قدرت جذب ندارد واقفاً باید عده ای بتوانند بروند در دانشگاه های خارج تحصیل کنند ولی در گذشته بعلمت بی ترتیبی که وجود داشت عنقریبی از جوانهای مملکت بخارج میرفتند برای اینکه میدانستند بعلمت اینکه داوطلب زیاد برای کشور دانشگاه وجود دارد ممکن است نتوانند موفق بشوند به همین دلیل در این لایحه شرایطی در نظر گرفته شده برای عده ای از جوانان که میخواهند برای تحصیل بخارج بروند که از آن جمله صلاحیت مالی و اخلاقی که بتوانند

درس بخوانند چون الان عده ای دانشجوی در خارج هستند که

گزارش شور اول از کمیسیون دادگستری
بمجلس شورای ملی

کمیسیون دادگستری با حضور نمایندگان دولت در جلسه ۳۰ خرداد ماه ۱۳۴۹ لایحه خدمت وظیفه عمومی را مورد رسیدگی قرارداد و فصل و مواد مربوط بخود را با اصلاحاتی که بعداً مورد تأیید کمیسیون کشور قرار گرفت تصویب کرد.

اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

مخبر کمیسیون دادگستری - دکتر وفا
گزارش شور اول از کمیسیون بهداری
بمجلس شورای ملی

کمیسیون بهداری در جلسه نهم تیرماه ۱۳۴۹ با حضور نمایندگان دولت لایحه خدمت وظیفه عمومی را مورد رسیدگی قرارداد و مواد مربوط بخود را با اصلاحاتی که بعداً بتأیید کمیسیون کشور رسید تصویب کرد.

اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.
مخبر کمیسیون بهداری - دکتر ستوده

گزارش شور اول از کمیسیون امور خارجه
بمجلس شورای ملی

کمیسیون امور خارجه در جلسه سیزدهم تیرماه ۱۳۴۹ با حضور نمایندگان دولت لایحه خدمت وظیفه عمومی را مورد رسیدگی قرارداد و مواد مربوط بخود را با اصلاحاتی که بعداً بتأیید کمیسیون کشور رسید تصویب کرد.

اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

مخبر کمیسیون امور خارجه - فتح اله مافی
گزارش شور اول از کمیسیون نظام
بمجلس شورای ملی

کمیسیون نظام در جلسه یازدهم تیرماه ۱۳۴۹ با حضور نمایندگان دولت لایحه خدمت وظیفه عمومی را مورد رسیدگی قرارداد و با اصلاحاتی که بعداً بتأیید کمیسیون کشور رسید تصویب کرد.

اینک گزارش آنرا بمجلس شورای ملی تقدیم میدارد.

مخبر کمیسیون نظام - سر نیب حکیمیان

و هم چنین از وزارت کشور و وزارت علوم و وزارت آموزش و پرورش و تیمسار مشاور رئیس نظام وظیفه که واقعا در تنظیم این لایحه و پیشنهاداتی که داده شده حداکثر همکاری را کردند که ما توانستیم با همکاری نمایندگان محترم یک لایحه جامعی را تهیه بکنیم. تشکر بکنم برای اینکه هر چه این لایحه جامعتر و کاملتر تهیه شود تکلیف همه طبقات مملکت که داوطلب و آماده انجام خدمت هستند روشن میشود و بنظر بنده خدمت ارزنده‌ای به مملکت شده است. (احسن).

رئیس - آقای پروفیسور مخبر فرماید.

پروفیسور مخبر فرمند - همانطوریکه آقای دکتر

الموتی فرمودند نهایت دقت در یکی از لویحی که میتوانم عرض کنم از بر کارترین لویحی است که از اول دوره تا بحال تقدیم شده، خود آقایان مسئولین امر در کمیسیونها تمام اطراف و جوانب کار را توضیح دادند و واقعا میتوانم بگویم آنچه که مقدر بوده انجام شده امیدوارم که این لایحه را بتوانند به بهترین وجه پیاده نمایند تا قسمت اعظم مشکلات محصلین از بین برود البته در مواد جزئیاتی هست که بنده در موقع خودش پیشنهاد خواهم کرد و آن هم از نظر این است که شأن یک مجلس انقلابی اینطورا قضا میکند که حتی المقدور آنچه که به عقل ما میرسد نقطه خالی و خلالتی در این لایحه نباشد که مجبور شوند بعداً بصورت اصلاحیه‌ای بیاورند یک موردی بنظر بنده رسید که پیشنهاد میکنم و خواهش میکنم آقایان مذاقه کنند اگر صلاح است آن را چون خارج از این لایحه است ولی مربوط به لایحه هست بمرحله اقدام در بیاورند الان ما در سازمانهای کارگری خودمان نماینده کارگر داریم که این نمایندگان کارگر با وزارت کار و با باایمدهای اجتماعی مرتب سروکار دارند و در اثر این رفت و آمدها خودشان واقعا عضوی از این دو مؤسسه هستند بطوریکه الان اگر یک مشکلی برای یک کارگری باشد اولاً نماینده کارگر در هوش روشن است که راهش چیست و چه باید کرد چه بسا خودش توضیح میدهد و کارگر را قانع بکند یا بدردش رسیدگی کند این را بمرامی که در هاش بروی او باز است می‌شود می‌شنید در یک کمیسیون حرف اینها را می‌شنود اگر چاره جوئی هست میکند و برای آنها جواب می‌آورد و از آمد و رفت و اتلاف وقت

از مزایای دانشجویی استفاده میکنند ولی در حقیقت درس نمی‌خوانند ولی با این نظارتی که خواهد شد (دکتر اسفندیاری نهمه) عرض کردم از این ۳۵ هزار نفری که در خارج هستند همه مشغول تحصیل نیستند برای اینکه واقعا مشخص شود آن کسانی که در دانشگاههای خارج درس می‌خوانند و بنظر من برای ملت ایران افتخار آمیز است که ما میبینیم در مملکت ایران علاوه بر ۶۰ هزار دانشجو که در دانشگاههای مملکت درس می‌خوانند ۳۵ هزار جوان در خارج از مملکت تحصیل اشتغال دارند یعنی با بدین در نظر گرفته شود که برای افرادی که جهت تحصیل بخارج می‌روند تسهیلاتی فراهم شود که حقیقتاً بکار درس بپردازند و وقت خودشان و پول مملکت را تلف نکنند در این لایحه سعی شده است که تمام این مشکلات حل شود یعنی اگر کسانی تا بحال بخارج از کشور برای تحصیل رفته‌اند و در دبیرستانها و دانشگاهها واقعا درس می‌خوانند و بکار تحصیل اشتغال دارند به آنها معافیت تحصیلی داده بشود از این بعد کسانی که بخارج از مملکت می‌روند اگر بخواهند در دانشگاهها شرکت کنند و با در امتحان اعزام محصل شرکت میکنند بعد از گذراندن این مرحله میتوانند از معافیت تحصیلی استفاده کنند ولی اگر گروهی باشند که بخواهند قبل از دیپلم بروند چون در دانشگاههای خارج در خیلی از ممالک نمیتوانند سهولت وارد دانشگاه بشوند می‌روند سه سال چهار سال پشت در دانشگاهها میمانند و موفق نمیشوند و گرفتاری ایجاد میکنند ولی برای اینکه عده‌ای بتوانند سهولت وارد دانشگاههای خارج بشوند به آنها با شرایطی اجازه داده میشود که بروند سیکل دوم را در خارج ببینند و بتوانند دوره دبیرستان را در دانشگاهها طی کنند تا بتوانند وارد دانشگاه بشوند وقتی این مشکل وظیفه عمومی در اینجا حل شود میتوانند بمملکت خودشان برگردند چون امروز کسانی هستند که بخارج از مملکت رفته‌اند و تحصیل میکنند بعلمت مشکلات و بی‌ترتیبی‌هایی که در گذشته وجود داشته اینها نمیتوانند بمملکتشان برگردند با اصلاحات زیادی که در این لایحه شد بنده فکر میکنم که این لایحه بکسی از مفیدترین لویحی است که در مجلس شورای ملی مطرح است و میتواند مشکلات زیادی از نسل جوان مملکت ما را حل کند بنده اینجا وظیفه دارم واقعا از تیمسار ارتش اویسی رئیس سازمانی کل کشور و تیمسار کانونوزبان معاون وزارت جنگ

جایگیری میکنند بنده پیشنهاد میکنم اگر ممکن با شد یک دفتری يك چند نفری بعنوان نماینده دانشجو دانشجویانی که مشمول هستند اشخاص را بپر و بسله‌ای که صلاح میدانند وزارت علوم یا دانشگاه انتخاب بکند که در مرحله اول اینها به این دفتر مراجعه کنند و او چون وارد هست اینها را قانع بکند یا در راهبائی اینها بخصوص محصلینی که از خارج می‌آیند و برای سه هفته اینجا می‌آیند کار دارند زندگی دارند و میخواهند بیشتر وقتشان را با فامیلشان بگذرانند اینها فقط با مراجعه تا جوا اگر لازم است مدارکی نشان بدهند و این کارها بر سبیل این اشخاصی که نماینده اینها هستند انجام بشود و در نتیجه هم مراجعین به نظام وظیفه کمتر میشود و همچنین بچه‌ها خوشحال تر میشوند و دیگر این کدورتی که چند مرتبه رفتیم کمیسیون وقت نداشت مرا پذیرفتند و ده روز وقتم را صرف کردم این بگویم که از بین خواهد رفت من خواهش میکنم راجع به این موضوع در خلال این لایحه اگر ممکن باشد يك فکری بکنید که حالا که تمام وسائل را فراهم میکنید که اینها راحت باشند دراضی باشند این مطلب را هم در نظر بگیرید.

رئیس - آقای صدری کیوان فرماید.

صدری کیوان - بنام خداوند توانا با اجازه مقام

معظم ریاست و نمایندگان محترم قبل از ورود در بحث کلیات لایحه بسیار مفید نظام وظیفه عمومی مقدمه کوتاهی شامل دو قسمت بعرض نمایندگان محترم میرساند. در قسمت اول با افتخار فراوان باید عرض کنم در این عصر خجسته یعنی عصر سلطنت وجود مقدس محمد رضا شاه آریامهر شاهنشاه محبوب خداوند منان با اعطاء معظم له بملت ایران بر ملت و مملکت ایران منت نهاده است زیرا در سایه تلاشهای مداوم و شبانه روزی قائد توانای ایران امروز همه چیز در طریق منافع ملت و مملکت متحول و دگرگون گردیده سرعت عمل، هیجان و التهاب مثبتی در انجام این تحولات بجشم می‌خورد (صحیح است) امنیت بی نظیری که در سرتاسر ایران حکمفرما شده علاوه بر اینکه سدی در برابر فرار سرمایه‌های ملی از کشور شده زمینه مساعدی هم برای سرمایه‌گذاران جدید و جلب سرمایه‌های خارجی بکشور فراهم ساخته است (صحیح است) - احسن) ثبات سیاسی، استقلال اقتصادی، جلب اعتماد عمومی و حیثیت روز افزون بین المللی نمونه کوچکی از ثمره

تلاشهای شبانه‌روزی و مداوم رهبر عالیقدر ما است که در خور حقیقتی و سپاس فراوان است (صحیح است احسن) خلاصه باید عرض کنم آنچه ما امروز از سعادت و سلامت و رفاهیت و ترقی و تعالی و عظمت برخوردار شده و می‌شویم همه و همه از برکت وجود شاهنشاه بزرگ ما است و بس امیدواریم خداوند روز بروز بر عمر و عزت این رهبر توانا بیفزاید و سایه بلند پایه معظم له را بر سر ملت و مملکت ایران مستدام فرماید (انشاء الله - احسن). و اما در قسمت دوم عرایض در سایه امنیت و ثبات سیاسی و استقلال اقتصادی و آرامش بی نظیری که شاهنشاه آریامهر برای ملت ما و مملکت ما فراهم ساخته است دولت خدمتگزار هویدا در اجرای اوامر و نیات بلند شاهنشاه موفقیت‌های فراوان بدست آورده و در زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی، صنعتی، کشاورزی و سایر شئون مملکتی اقدامات چشم‌گیری معمول داشته است (صحیح است - احسن) دولت خدمتگزار هویدا با اجرای برنامه‌های متعدد و متنوع شرایط مساعدی برای رسیدن بزندگی بهتر و ساختن ایرانی آبادتر را که از ده‌های انقلاب مقدس اجتماعی ایران است فراهم آورده است و مصممانه می‌کوشد تا اوامر عالیله شاهنشاه را بخوبی بموقع عمل و اجرا در آورد البته اگر بخواهم وارد جزئیات کارنامه درخشان دولت خدمتگزار هویدا شوم در این وقت کم‌قادر نخواهم بود که جزئی از کل و عشری از اعشار آنها را عرض کنم همینقدر بعرض نمایندگان محترم میرسانم که دولت خدمتگزار هویدا در زمینه‌های کشاورزی، اصلاحات ارضی، گسترش نهضت تعاونی امور صنعتی، توسعه امور بازرگانی، توسعه تعلیم و تربیت، بهداشت همگانی تعلیمات عالیله و دهها برنامه دیگر موفقیت‌های شایانی کسب کرده است (صحیح است - احسن).

مقدمه را کوتاه میکنم و بنظام وظیفه میپردازم لایحه نظام وظیفه که فعلا در مجلس شورای ملی مورد بحث و فحص نمایندگان محترم است صرفاً دولت خدمتگزار هویدا بسا الهام از نیات خیر شاهنشاه و اوامر مؤکد معظم له که همواره برای آسایش مردم شرف صدور میباید تهیه و تنظیم شده بزعم اینجناب بسیار خوب تهیه شده و وقتی انشاء الله از مراحل مختلف قانونگذاری گذشت و بمرحله اجرا درآمد مقدار زیادی از اشکالات فعلی مردم و مخصوصاً جوانان عزیز را که چشم چراغ مملکت هستند مرتفع نموده و موجبات رضایت

آنان را فراهم خواهد ساخت (صحیح است - احسن است) علت خوب تنظیم شدن این لایحه هم اقدامات متعدد و متنوعی است که درباره يك لایحه معمول میشود تا تقدیم پارلمان گردد. باین ترتیب که ابتدا وسیله اکیسرها و صاحب نظران در وزارتخانه مربوطه لایحه مورد بررسی قرار میگردد سپس به کمیسیونهای تخصصی نخست وزیر فرستاده میشود پس از آن در هیأت دولت مطرح شده اصلاح میگردد سپس به کمیسیونهای تخصصی حزب مترقی ایران توبین داده میشود آنگاه به کمیته مرکزی و فراکسیون پارلمانی حزب فرستاده میشود و این مراجع روی آن اصلاحاتی بعمل میآورند و آن را برای تقدیم پارلمان آماده می نمایند (صحیح است - احسن است) با این مراتب ایرادی که در چند جلسه پیش نسبت به نحوه قانونگذاری از طرف اقلیت عنوان شد بیچوجه وارد نیست (صحیح است) کوتاه سخن همانطور که گفتیم تهیه کنندگان این لایحه فوق العاده در تنظیم آن زحمت کشیده و کوشش کرده اند و زحمات آنها در خور قدردانی است اما از آنجائیکه اکثریت باین اصل کلی معتقد و مؤمن است که هر بنائیکه ساخته میشود دارای دو جنبه است يك جنبه روشن و يك جنبه سایه و کمال مطلق مختص ذات واجب الوجود باری تعالی است و آنچه آدیان فراهم میآورند نمیتواند عاری از نقص و عیب باشد پس با وجود کوششهای فراوانی که در تنظیم این لایحه معمول شده باز معتقدیم که هنوز نیاز با اصلاحاتی دارد که انشاء الله در کمیسیون و در شور دوم بعمل خواهد آمد. اما در مورد اهمیت خدمت وظیفه عمومی شعری بیاد آمد که بی مناسبت نمیدانم در اینجا بعرض برسانم:

عنکبوت ارخانه دارد آدمی دارد وطن

عنکبوت آسا توهم دور وطن تاری بتن

مسلماً دفاع از خاک مقدس وطن و حفظ و حراست حدود و ثغور ایران و صیانت میراث مقدس و گرانبهای ملی یعنی سلطنت مشروطه و شاهنشاهی گرانقدر و عظیم الشان ایران از جمله وظایف ملی است که ایرانیان با خون خود آنرا در صدر بر نامزدندگی خود حاکم کرده و عموم آحاد و افراد وطن برای دفاع از هر ذره از خاکهای سیاه و هر قطره از آبهای شور مملکت و دفاع از شاهنشاهی تاریخی و با عظمت خود همواره حاضرند که تا آخرین قطرات خون خود را نثار نمایند روی این اصل و با این مراتب ملت ایران خدمت

نظام وظیفه عمومی را خدمتی مقدس خدمتی ارزنده خدمتی والا بر می شمارند و برای آن ارج و مقامی عظیم قائل هستند (صحیح است - احسن است). خدمت نظام وظیفه صرف نظر از ایفاء يك وظیفه حتمی و مقدس ملی دوره مقدس و ارزنده ای است که جوانان عزیز وطن ما برای روبروشدن با مشکلات زندگی برای بهتر زندگی کردن و برای آشنا کردن با مظاهر زندگی قرن آماده ساختن و وقتی جوانان عزیز ما از این مکتب مقدس فارغ التحصیل میشوند در گرونی های مثبت و ارزنده زیادی در وجود آنان فراهم شده که قبل از خدمت فاقد آن بوده اند بهمین مناسبت جوانان برومند وطن ما از این خدمت مقدس استقبال میکنند و ارتش شاهنشاهی هم بحق در تعلیم و تربیت جوانان و آشنا کردن آنان بفتون جدید حتی حرفه ها و امور فنی و دهها مورد مفید دیگر با تلاش چشم گیر و کوششی مقدس آشنائی کند که در خور قدردانی است. کوتاه سخن چون وقت جلسه امروز ماروبیایان است و وعده ای از همکاران گرامی در این باره مطالبی خواهند فرمود بنده ضمن عرض تبریک بدولت خدمتگزار هویدا که با تقدیم این لایحه در تکمیل قانون خدمت وظیفه عمومی توفیق یافته است سخنان خود را خاتمه میدهم (احسن است - احسن است).

رئیس - آقای مصطفوی نائینی بفرمائید

مصطفوی نائینی - با اجازه مقام معظم ریاست بنده

قبلاً تقاضا کرده بودم در کلیات این لایحه نظر خودم را عرض کنم جناب آقای دکتر الموتی با بیان فصیح و رسایشان قسمت مهمی از مطالبی را که بنده میخواستم عرض کنم فرمودند و بار بنده را سبک کردند معذک از جهت اینکه در فراکسیون پارلمانی همانطور که آقای صدری کیوان فرمودند خودش يك مرحله قانونگذاری است که قسمتی از لواج را بطور صافی در میآورد خود من در آنجا بحث هائی کردم و بحثها و نظرات اصلاحی بکمیسیون محول شد و در آنجا نمایندگان دولت کمال حسن نیت را بخرج دادند از این جهت و از جهت اینکه تمام ساعاتی که بکمیسیون کشور برای رسیدگی باین لایحه تشکیل بود بنده در جلسه شرکت کردم و در حقیقت مادرست این لایحه را شکفتیم و بررسی کردیم و شاید بیشتر نمایندگان محترم که الان در جریان بررسی هستند روی این لایحه دقت کرده اند و به محتوایش وارد هستند و باز از جهت اهمیتی که این لایحه دارد در مدتی

که طرح این لایحه مورد بحث و رسیدگی است اکثر مردم بنده مراجعه کرده اند و با وجود اینکه ناطقین قبل از بنده فرمایشاتی در کلیات این لایحه فرمودند بنده باز هم مفید میدانم که راجع بکلیات این لایحه صحبت کنم در حقیقت آنچه ناظر بودم از حسن نیت نمایندگان دولت که در این جلسه بودند یعنی معاون محترم وزارت کشور، معاون محترم وزارت جنگ، معاون محترم وزارت علوم که در جلسه تشریف داشتند و بکاش میشد در کمیسیونها تماشای حسی حضور داشته باشند تا به بینند دولت خدمتگزار دولت علاقمند بمردمی که ابواب جمعش هستند چه جور حسن نیت نشان میدهد هر جا که حرف معقول و حسابی پیشنهاد میشود با کمال حسن نیت میپذیرد و هر کجا بر مینماید اشتباه کسی نقاضایی دارد با استدلال آنها را قانع می کند بپیر حال بنده بعضی از مواز که دیدم همین انتشار مفاد لایحه در روزنامهها در جامعه حسن اثر داشته است با اختیار اینجا عرض میکنم یکی از مواد مربوط به مشمولیت محصلین است مربوط به امکان تحصیلات عالی است همکاران محترم میدانند در گذشته جوانبائی که بدرجه لیسانس نایل میشدند میبایست بلافاصله خدمت وظیفه شان را انجام بدهند و اگر شایق خواندن تحصیلات مافوق لیسانس یادورده دکترا بودند باید بعد از انجام این خدمت مقدس تحصیلات خود را ادامه بدهند البته اشکالی در این کار نبود و همکاران محترم بهتر از بنده میدانند چون فرزندان انسان در دانشگاه تحصیل می کنند وقتی يك جوانی دو سال ارتباطش با عالم تحصیل قطع شد وقتی دو سال رفت خدمت و وظیفه اش را انجام بدهد چه بسا بعد از خاتمه خدمت سپاهیش بعد از خدمت وظیفه اش آمادگی برای خواندن فوق لیسانس ندارد این لایحه امکان داده است بدمحصلین مستعد بدمحصلینی که شایق تحصیلات بالا ترند که بعد از انجام تحصیلات لیسانس بتوانند دوره دکترا و یادورده فوق لیسانس را به بینند و این امکان را تا سن ۲۹ سالگی تا پایان ۲۹ سالگی بدانند و آنچه بنده تصدیق میفرمائید که اگر خدای نکرده دانشجو داده و البته تصدیق بود که بعد از ۲۹ سالگی نتوانست تحصیلاتش را تمام بکند او دیگر حق توفیقی ندارد و من خودم فرزندم در سال گذشته لیسانس شد و آرزو داشت که بتواند تحصیلات فوق لیسانس را ادامه بدهد از تمام مقامات مسئول بنده این استدعا را کردم ولی چون قانون اجازه نمیداد با کمال افتخار

جهت انجام خدمت نظام وظیفه اعزام شد و اگر ۶ ماه تأخیر شده بود شاید امکان این داشت که از این قانون استفاده کند و برود تحصیلات فوق لیسانس خود را تمام کند خیال می کنم این ماده امکان این را به طبقه جوان مملکت داده که تحصیلات عالی خود را ادامه بدهند و این نمونه واقع بینی دولت حاضر و نمونه علاقمندی دستگاهها و دولت به نسل جوان و طبقه تحصیل کرده است (صحیح است) مسأله دیگری که باز راجع به محصلین در اینجا به چشم می خورد مسأله امکان تحصیل افراد در دانشگاههای خارج از کشور است اگر جوانی استعداد داشته باشد و بتواند در خارج از کشور تحصیل کند و برای مملکت دانش و فضیلت بآرمغان بیاورد این قانون راه را باز گذاشته و با آزمایشی که در وزارت علوم بعمل میآید رسیدگی میشود باینکه متقاضی مسافرت بخارج کسی هست که بتواند به تحصیلات عالی بپردازد آن وقت باو اجازه میدهند که برود بخارج و برعکس برای نور چشمی هایی که قبل از رسیدن بدسن مشمولیت برای فراز از این خدمت مقدس وظیفه که بنده خیال می کنم اکثریت ملت ایران با ذوق و شوق و رغبت باشند و اگر کسی حاضر نباشد سهمی عمرش را بدهد و دو سال از عمر خود را برای خدمت مقدس بوطن صرف نکند آن اشخاص ایرانی الاصل نیستند (صحیح است) در هر حال در این قانون اجازه داده شده این نوع محصلین بروند و تحصیلاتشان را ادامه بدهند و با تمام برسانند و از فرار نور چشمی ها بعنوان تحصیلات خارج قبل از سن مشمولیت جلوگیری کرده است بنظر بنده این بسیار بسیار فکر صحیحی است فکری است که برای فضیلت و دانش و استعدادها احترام قائل شده و برای کسانی که بعنوان مختلف می خواهند از انجام وظیفه مقدس فرار کنند بن بست ایجاد شده مسأله ای دیگر در مورد معافیت هاست اگر آقایان فصل مربوط به معافیتها را توجه بفرمایند در فصل مربوط به معافیتها در قوانین گذشته بهامات زیادی وجود داشت موادی که در این قانون راجع به معافیتها گذاشته شده است خیلی روشن و صریح است و از جمله کسانی که واقعا عهده دار تکفل اشخاص از کار افتاده و بی بضاعت هستند این اشخاص متکفل شناخته بشوند معاف بشوند و کسانی که از ابهامهای قوانین گذشته استفاده میکردند و بناحق از خدمت نظام وظیفه فرار میکردند

این ما مجبور میشویم خدمتشان را انجام بدهند یکی از متروکهای کوچک این لایحه که شاید بعضی هنوز توجه نکردند این است که در قانون گذشته کسیکه معافیت تکفل داشت باید تا ۵ سال یا ۷ سال در ست بادم نمی آید هر سال برود خودش را به اداره نظام وظیفه معرفی کند گویا پنج سال بوده بهر حال هر سال باید تجدید برگ معافی کند اینجا نظر اینکه وجه این لایحه و نظر این لایحه مبتنی بر ایجاد تسهیلات برای مراجعین بوده گفته شده اگر کسی دوسال بدهد دار معاش دیگری بسود معافیت دائم باو داده شود این هم بنظر بنده يك طریقی است که تکلیف خیلی هارا روشن کرده است با روشن شدن تکلیف اشخاص میتوانند در شئون دیگر مملکت خدمتشان را انجام بدهند مسأله دیگری که واقعاً واجد اهمیت است و من باید به روشن بینی فکر تهیه کنندگان این طرح آفرین بگویم این است که در قانون گذشته مفاد بعضی مواد طوری بود که نشان میداد یعنی اینطور تفهه میشد که خدمت نظام وظیفه يك خدمت مجازاتی است زیرا اگر کسی غفلت میکرد و گرفتاری داشت و نمیتوانست در موعد مقرر خودش را معرفی کند در حقیقت غایب محسوب میشد و خدمتش دو برابر میشد یعنی تو در مقابل جرمی که مرتکب شدی وغیبت کردی ۲ سال دیگر خدمت اضافه میشود و در این لایحه حساب مجازات را از حساب خدمت مقدس نظام وظیفه جدا کردند (صحیح است) یعنی گفتند کسیکه غیبتش روشن بشود باید برود همان خدمت دوسال را انجام بدهد ولی بخاطر جرمش سه محساکم دادگستری سپرده شود و در محاکم دادگستری رسیدگی میشود اگر واقعاً دلیل غیبت موجه بشود تبرئه میشود و اگر برعکس بدون عذر موجه غیبت کرده بود مجازات میشود بحق هم باید همینطور باشد بنظر من يك ارفوق العاده و خوش بینی دیگری در مردم و خوانندگان این قانون ایجاد میکند که بمردم میگوید خدمت نظام وظیفه مجازات نیست خدمت وظیفه مقدسی است که حسابش با حساب مجازات تفکیک است ، در ماده ۶۲ خود من در فراکسیون نظری داشتم و بمقامات مسئول دولتی عرض کردم باید کمال تشکر را داشته باشیم که در ماده ۶۲ آن چنان اصلاحاتی بعمل آمده که دیگر مردم گرفتار نیستند یعنی سن ۲۹ سالگی که برای دانشجویان تعیین شده دیگر ماده ۶۲ در مورد اشخاص تحقیق پیدا نمیکند و از این بابت هم که موجب ناراحتی بعضی ها شده بود رفع نگرانی شده است البته منطبق قانونگذاری و دوشوری بودن لوایح این است که

باز هم اگر اصلاحاتی در این قانون لازم باشد بعمل بیاید جناب پرسور مخبر فرهمند دوست بنده تذکری فرمودند و شاید پیشنهاد ایشان مناسب و بجا باشد ، البته کتب هم پیشنهاد خواهند داد و در کمیسیون کشور بررسی میکنیم برای اینکه کار نظام وظیفه يك مسئله است که با تمام مردم این کشور اعم از تحصیل کرده های خارج و داخل و افراد بسیار ساده جامعه ارتباط دارد و من از همه همکاران خواهش میکنم حتی کسانی که در کمیسیون های مربوط به این لایحه تشریف ندارند با دقتی که پیش از دقت سایر لوایح است بررسی فرمایند و پیشنهاد ایشان را برای شوز دوم بدهند تا واقعا این لایحه بعد از اینکه تصویب نهائی رسیده يك لایحه جامع و کافی باشد که برای همه مردم مفید باشد، بنده همانطور که ناطق قبل عرض مجلس مقدس رسانیدند تهیه این لایحه را یکی از افتخارات حکومت آقای هویدا میدانم (صحیح است) و معتقد هستم که ضمن خدمات برجسته ای که شده ضمن کارهای بزرگی که در مملکت شده، این جور کارها و لوایح پراکنده ای که پراکنده گیش اسباب زحمت مردم را فراهم میکند ، این جور لوایحی که چون بعضی از موادش قبل از انقلاب تهیه شده بود توجه بحال طبقات روشنفکر و افراد تحصیل کرده نکرده بود این مشکلات بر داشته شده، باید بدولت هویدا و تهیه کنندگان این طرح تبریک عرض کنم و امیدوار هستم دولت هویدا موفق شود خدمات شایسته و بیشتری در آینده بمملکت بکند (احسن اجست).

رئیس - آقای دکتر حکیم شوشتری بفرماید.

دکتر حکیم شوشتری - جناب آقای رئیس همکاران محترم، گرچه همکاران عزیز و کرامی بنده قبل از من در مورد این لایحه فرمایشاتی فرمودند و آنچه لازم بود در مورد اهمیت این لایحه گفته شود بیان فرمودند و حق مطلب را ادا کردند ولی این لایحه بقدری مهم است که هر چه در مورد آن گفته شود حتی در مورد تنقیح و بهتر نمودن این لایحه صحبت شود و حقتش ادا بشود بر همه ما واجب است که این وظیفه مهم را انجام بدهیم ، وظیفه عمومی يك کار کوچکی که تأمین کادر نیروهای مسلح باشد با اصطلاحی که سابق می گفتند خدمت اجباری یا نظام وظیفه نیست در موقعی که جوانان این مرزوبوم به سنی میرسند که بایستی خدمات عمومی خود را شروع کنند به يك دستگاهی بسیار مقدس و با اضیاطی وارد میشوند که در آن دستگاه برای خدمت به مملکت فرم می گیرند

نظام وظیفه تنها برای دفاع از مملکت نیست ما خوشبختانه بعد از انقلاب مقدسی که برهبری و ابتکار شاهنشاه در این مملکت پایه گذاری شد ارتش ما از چند لحاظ وظیفه های دیگری بعهده گرفت و واقعاً ارتش در خدمت مردم درآمد. ارتش فقط وظیفه دفاع را بعهده ندارد ، الان وظایف دیگری هم بعهده ارتش مامحول شده الان آن سر بازی که سابق برای این برای اعمال حق حاکمیت دولت بدهات میرفت و روسا نشینان او را مأمور حاکمیت دولت می دانستند حالا او را فرشته شفا ، فرشته مشعل آور نور دانش بدهات می دانند، حالا سباهیان ما برای یاد دادن زندگی بهتر برای آباد کردن روستاها برای بهتر کردن وضع کشاورزی برای انجام همه کارهایی که برای درست کردن يك جامعه متقدم و رفاه لازم است میروند در بازان ما در سراسر مملکت در گوشه و کنار و در اعماق جنگلها و در بالای کوهها، در بیابانهای خشک لم بزرع در اقصی نقاطی که از راههای بزرگ و صعوب العبور می گذرد میروند تا نور دانش و سلامت و بهداشت و تا آنچه که بهبودی و بهروزی است بان دهات ببرند امروز ارتش ما واقعاً وظایفی گوناگون دارد ، خوشبختانه می بینیم که ارتش همه وظایف خود را خوب انجام میدهد، علاوه بر وظایف سر بازی و همراهی و همگامی با ارتش های دنیا در رشته های مختلف یعنی جدا از لحاظ حیوانی چه در بایستی چه زمینی بطور کلی در تمام رشته های مختلف ارتش، سازمانی داریم که همگام با سازمانهای مرفقی دنیا خدمات خود را بخوبی انجام میدهد ، برای این کار مینمای قانونی که تمام مردم این کشور بایستی از این کلاس استفاده کنند یعنی برنامه ورود باین کلاس همگان آن چنان باشد که بتوانند همه با يك نظم کافی و واقعی و آن چنان نظمی که در بر خورد آن بتوانند اطلاع حاصل کنند در دستگاهی وارد میشوند که با آن دستگاه بایستی نظم بگیرند ، قانون نظام وظیفه فوق العاده اهمیت دارد بنده عقیده دارم عموم آقایان همانطور که در مورد تمام قوانین مطالبات کافی و واقعی کردند و پیشنهادات خوبی داده اند در این مورد هم همین کار را بکنند ، بنده به سهم خود مطالباتی در این لایحه نموده ام و با شعاع مزاجات آنچه بنظم آمده است پیشنهادهایی داده ام که برای نمونه بعضی از آن پیشنهادات را قرائت میکنم همکاران عزیز در ماده ۱۰ این قانون نوشته شده است و کسانی که قبل از اعزام بخدمت زیر پرچم بموجب

احکام قطعی وارد گاهها بعلت ارتکاب جنایت بدو سال حبس یا بیشتر محکوم شده باشند از انجام خدمت زیر پرچم محروم خواهند شد ، البته بنصه ای هم ذیل این ماده است تبصره - از این قبیل مشمولان در مواقع ضرورت با بسیج همگانی میتوان برای امور مربوط بدفاع ملی استفاده نمود ، بنده باین ماده اعتراض دارم با حداقل بنده متوجه نشدم چرا این ماده را گذاشتند ، بنده عرض میکنم بهر صورت اگر کسی بدو سال حبس محکومیت پیدا کرد چه بسیار ممکن است این دوسال بخشوده شود وجه بسا ممکن است احتمالاً با توجه بدفانون مشروط بودن بعضی از جرائم بعد از آنکه يك سلسله از محکومیت از بین رفت بقیداش هم از بین می رود تازه بر فرض اینکه کسی دوسال محکومیت پیدا کرد و دوسال محروم شد چرا دیگر از خدمت نظام وظیفه هم محروم شود خاصه که شما در این بنصه گفته اید که در موقع بسیج عمومی از این قبیل افراد استفاده بشود اگر این اشخاص را از یاد گرفتن فنون سر بازی معاف کنیم در موقع بسیج عمومی نمیتوانیم آنچنانکه باید استفاده کنیم ما در این قانون پیش بینی های بسیار بسیار خوبی کرده ایم و نقائص سایر قوانین قبلی را رفع کرده ایم در این قانون ماده ای داریم که در مواقع ضرورت میتوانیم اشخاص را از ۱۸ سالگی احضار کنیم و مسلماً با توجه بدبیشرفت تکنیک سر بازی که در مواقع فوق العاده و ضروری میتوان در مدت بسیار کوتاهی برای سر بازی و کارهای فوری آنها را آماده کرد و با جابجا کردن کادرهای تعلیم دیده از همه افراد در موقع بسیج استفاده کرد چرا این افراد را از این لحاظ محروم کنیم حداقل اگر این افراد نابایب باشند چرا ما در این مدرسه عالی که اسمش خدمت مقدس سر بازی است نگذاریم دوسال بیابند و فرم بگیرند و بیابند در این مدرسه درس وطن پرستی و درس صداقت و درس راستی یاد بگیرند چرا ما نیائیم باینها درس برابری و برادری و درس خدمتگزاری به مملکت یاد بدهیم ، بنده بخصوص در حد تصور خودم فکر میکنم حتماً اشخاصی که این جور هستند لازم است بیابند خدمت سر بازی را انجام بدهند و بیابند در این کلاس فرم بگیرند و بزبان ساده تر آدم بشوند ، چرا اینها را محروم کردید؟ بنده با کمال تأسف در این مورد معترض هستم ، تصور می کنم اشخاصی که بهر جهت

خاطی شده اند یا در اثر سهوی محکومیت داشته اند یا بستی پس از خاتمه محکومیت و رفتن بزندان و بعد از این محرومیتی که دیدند برگردند و بیرونند به سر بازی و آدم بشوند چرا آنها را محروم می کنید آنجا يك مدرسه آدم ساز است البته تذکرات دیگری داشتم که از تشریف داشتن تیمسار سپهبد کاتوزیان استفاده می کنم و این تذکرات را عرض می کنم بنده چند وقت پیش مشاهده کردم که يك عمل بسیار بسیار شایسته ای برای پذیرفتن سربازان ساده در قبول افراد به نظام و وظیفه اعمال می کنند و آن اینست که افرادی را که می خواهند بیرونند سر بازی اگر می خواهند يك تعدادشان را قبول کنند آنها را بفرعه گزین می پذیرند بسیار کار خوبی است یعنی بجای اینکه يك سرباز که حتماً باید افراد برگزیده از این شانس استفاده کنند البته با اندازه احتیاج می پذیرند بنده در اینجا يك تأسف داشتم بنده مشاهده کردم که شمابه افراد بی سواد در سر بازی يك پوآن منفی می دهید و بیشتر با سوادها را سر بازی می برید البته این کار برای رفع احتیاج کادر بسیار خوب است ولی با توجه با اینکه شما در موقعیکه دو سال افراد را می برید تعلیم می دهید و الزاماً با سوادشان می کنید این نعمت را از يك عده ای می گیرید اینک قبول می کردید که افراد بی سواد را می بردید و با سواد می کردید بنده مشاهده کردم تمام افرادی که واجب التعلیم بودند و آمدند سر بازی وقتی برگشتند افراد دیگری بودند آن اضابط آن دروس آن تعلیم آن مدرسه همگاری و همگاری به همین از آنها آدم دیگری ساخته و طور دیگری شده اند زوی این اصل انتظار دارم يك راه حلی برای این مطلب فکر کنید که وقتی سرباز می خواهید صرف نظر از جهات دیگر که البته با توجه به تخصص و ضابطه های دیگر از نظر سلامت و بنیه جسمانی و مقاومت برای کارهایی که در نظر دارید البته کار بسیار شایسته ای می کردید که فرعه کوز را جانشین اینهمه ضوابط نگردید افراد را درست و با قبول می فرمائید ولی این راه من ملحوظ می فرمائید آنجا جانی شده است که بصورت مدرسه درآمد همینطور که برای تمام کارهای مختلف و تمام احتیاجات مملکتی ارتش در خدمت مردم است هر جاسیل می آید زلزله می آید جاده سازی تمام کادر شما فرمان شاهنشاه در خدمت ملت در این راهها همگامی می کنند چه بجاست که از نظر آموزش عمومی این وظیفه مقدس را هم انجام می فرمائید و این پوآن سواد داشتن و نداشتن را حداقل ملحوظ می فرمائید بلکه

در فکر خدمت بیشتری بیشتر بی سوادها را قبول کنید چون متأسفانه طبق آمار تعدادی بی سواد در سنین نظام و وظیفه داریم و چه بجاست اگر این کار را بفرمائید مادر وضعی قرار می گیریم که از سنین ۲۲ ساله بالا می توانیم بگوئیم در این مملکت بی سواد وجود ندارد البته به تبع ماده ای که حضوران عرض کردم چند قسمت دیگر هست که حتماً بایستی آن قسمت ها حذف شود بنده پیشنهاد های لازم را تقدیم می دارم از جمله در بند ب ماده ۱۲ این قانون است بنده ماده ۱۲ را قرائت می کنم:

کسانی که قبل از اعزام بخدمت زیر پرچم یا در موقع احضار برای تجدید یا تکمیل آموزش نظامی در مراحل احتیاط و ذخیره و یا در حین انجام خدمات مزبور تحت تعقیب جزائی قرار گیرند بترتیب زیر با آنان رفتار میشود:

الف - در صورتی که قبل از اعزام بخدمت در باره آنان کیفرخواست جنائی صادر شده باشد ناخاند رسیدگی و صدور رای قطعی بخدمت اعزام نخواهند شد.

ب - چنانچه در حین انجام خدمت در باره آنان کیفرخواست جنائی صادر شود اعم از اینکه تاریخ ارتکاب قبل یا بعد از اعزام بخدمت باشد از تاریخ اعلام کیفرخواست ~~خارج~~ قسمت مربوط از کسوت نظامی خارج و به مراجع قضائی مربوط تحویل میشوند و در صورت برائت بقیه خدمت زیر پرچم را انجام خواهد داد.

بنده قبلاً لازم میدانم از اینهمه توجه بخصوص از این احترامی که بدستگاه قضائی و نظم و نسق مملکت دارید و در این قانون پیش بینی شده تشکر کنم چون واقعاً قانون سابق نظام وظیفه وافی بمقصود نبود چه با افرادی که جنایت یا جنحه بزرگی انجام میدادند و برای فرار بنظام وظیفه پناه می بردند برای اینکه ابلاغ قانونی مراجع قضائی به سرباز وظیفه امکان نداشت و آن شخص می توانست لااقل دو سال از مجازات فرار کند خوشبختانه با این پیش بینی شمابه امنیت مملکت کمک کردید چرا وقتی برائت حاصل کرد ادا بر بازی می خوانید ولی تکلیفش را بعد از سر بازی معلوم نکردید حتماً بایستی با این ماده حذف بشود با تعیین تکلیف بشود اگر کسی محکومیت دو ماهه سه ماهه پیدا کرد و روزندان بعد بیاید خدمت را بکنند وقتی شما وسیله تشبه عبارت از خدمت مقدس سر بازی باشد در اختیار دارید چرا اینکار را نمیکنید شما بهیچوجه

نباید کاری بکنید که اشخاصی را از این نعمت محروم کنید خاصه عرض می کنم اشخاص خرابکار بیشتر مستحق این نعمت هستند که بیایند چند سالی در این خدمت مقدس در این مدرسه فرم بگیرند خدمتی است بمملکت این مدرسه آدم سازی است این مدرسه ایست که سربازان برای خدمت بمملکت تهیه میکند این جایی است که اشخاص فرم نگرفته را می آورد آنجا آدم می کنید خدمتگزار شاهنشاه و مملکت می سازید بنده عرض می کنم بایستی به این مطالب عنایت بشود البته عرضتان برسانم که ماده ۱۳ و بعضی موارد دیگر پیشنهاداتی دارم که بلحاظ اینکه میل دارم سایر آقایان اگر فرمایشاتی دارند بتوانند مطالب خود را بگویند با اینکه صحبت بنده در کلیات خیلی بیش از این بود ولی بلحاظ اینکه دیگران هم بتوانند از این حق استفاده بکنند بنده عرایض خودم را قطع می کنم و نظراتم را بشکل پیشنهاداتی اظهار می کنم و در مورد آن عرایض را در کمیسیون ها عرض خواهم کرد.

۱۶ - تقدیم يك فقره لایحه بوسیله آقای قوام

صدوری معاون وزارت دارائی

رئیس - آقای قوام صدوری بفرمائید.

قوام صدوری - بطوریکه خاطر نمایندگان محترم مستحضر است بموجب تبصره ۱۴ قانون بودجه سال ۱۳۴۹ مقرر است در اجرای قانون آموزش و پرورش منطقه ای در هر منطقه ای که این قانون نمود اجرا گذاشته میشود اعتبارات مربوط به آن منطقه از بودجه آموزش و پرورش کسر و صورت کمک در اختیار آن منطقه گذاشته بشود اجرای این طرح طبق آن تبصره با کمیسیون محترم بودجه است طرحی تهیه شده است برای اجرای این نظر و انتقال اعتبارات آموزش منطقه ای بعضی از مناطقی که در حال جاری صورت منطقه ای درآمد دارند لایحه را تقدیم می کند استدعا میشود به کمیسیون محترم بودجه ارجاع بفرمائید.

رئیس - لایحه به کمیسیون بودجه ارجاع میشود.

۱۷ - ادامه مذاکره در گزارش شورا اول کمیسیون

کشور راجع به لایحه خدمت وظیفه عمومی

رئیس - آقای دکتر دافر بفرمائید.

دکتر دافر - در مورد لایحه نظام وظیفه همکاران محترم بطور شایسته و وافی تذکراتی دادند و نظرات خودشان

را فرمودند به اعتقاد بنده چون این لایحه یکی از لواجی است که با تمام مردم ایران و تمام خانواده ها سروکار دارد در اندازه در باره آن بحث و موشکافی و دقت بعمل بیاید جا دارد بنده به لحاظ اینکه عضو کمیسیون کشور هستم خواستم با استحضار برسانم که حقیقتاً این لایحه با شکلی که تهیه شده است یکی از لواجی است که منطبق با منظور و نیات مقدس رهبر عالی قدر مملکت است که قوانین دست و پاگیر مملکت تنقیح بشود و بصورت قوانین روشن و مرتب نوشته بشود بنده به هیئت دولت مخصوصاً تهیه کنندگان لایحه باید تمیز يك عرض کنم که تمام خواستار رادرفرغ گرفتاری مردم و رفع اشکالات آنها بگردد و يك لایحه جامعی تهیه کرده اند بدیهی است این لایحه با پیشنهادها و نظرات آقایان و شور و دود و بحث در هر يك از مواد روشنتر و کاملتر خواهد شد اما بنده در چند مورد خواستم فرق لایحه فعلی را با قانون فعلی که در حال اجرا است به استحضار برسانم توجه بفرمائید مردم با تصویب قانون جدید تا چه اندازه از نظر نظام و وضعشان روشن و تکلیفشان قطعی تر میشود اما از نظر اصول برخلاف قانون در حال اجرا که خدمت نظام را عملاً بصورت يك جریمه و مجازات معرفی کرده لایحه فعلی از نظر موادی که تنظیم شده خدمت نظام را که حتماً يك افتخاری است به عنوان افتخار شمرده به همین دلیل در جواب همکار و هم مسلک عزیزم آقای دکتر حکیم شوشتری باید عرض کنم کسانی که به جنایت یا مجازات جنائی محکوم شده اند از این افتخار محرومند چون هدف لایحه اینست که این يك خدمت مقدسی است که جای هر کس که محکومیت جنائی داشته باشد نیست و لولاینکه وجود آن آدم از نظر نظامی احتیاج داشته باشد مسئله مهمی که اینجا به آن اشاره شد مسئله احضار و رسیدگی است بزرگترین مشکل جوانان ما این بود که وقتی به سن نظام وظیفه می رسیدند اگر يك کسی در ۱۲ تیرماه به سن ۲۰ سالگی تمام یا ۱۸ سالگی تمام میرسد مکلف بود خودش را به نظام وظیفه معرفی کند در حالی که اعزام اینگونه مشمولین و لولاینکه آماده هم بودند به خدمت نظام در همان روز برای هر کس مقدور نبود دوره ای بود در نتیجه دو ماه سه ماه شش ماه بسته به تاریخ مشمولین يك بالاترینی و بی ترتیبی همیشه با مقرر این لایحه این امر بشکل خوبی برطرف شده و آن اینست که در تمام

طول سال وقتی کسی سن ۱۹ سالگی رسد از ابتدا تا آخر ۱۹ سالگی در سن مشمولیت است و یکسال بر ای رسیدگی معین شده در نتیجه وقتی مشمولین احضار شدند و آمدند رسیدگی شد و بدوره های آموزشی فرستاده شدند دیگر آن بالاتر رسیدگی بوجود نمی آید مخصوصاً در مورد دانشجویان که معافیت تحصیلی يك ساله شد یعنی از اول سال تحصیلی تا آخر سال تحصیلی دیگر اینطور نیست که وقتی کسی در خرداد تحصیلش را تمام کرد تا خرداد سال دیگر سرگردان باشد نه معافیت تحصیلی داشته باشد و نه بتواند احضار شود وقتی خودش را معرفی میکند آمادگی برای استخدام نیست تمام این مسائل در این لایحه حل شده و بنحو بسیار مطلوبی حل شده و یکی از بزرگترین مشکلات از باب رجوع دوائر نظام و وثیفه ما در حال حاضر کسانی هستند که دارای معافیت تحصیلی پزشکی و یا تکفل هستند کسیکه الان میرود در کمیسیون پزشکی بطور موقت معاف از خدمت شناخته میشود تا ۳۰ سالگی ۵ سال متوالی باید بیا بدو باره بمان کمیسیون پزشکی مراجعه کند تمام مشکلات را طی میکند تا معافیت پزشکی آن تجدید شود در قانون فعلی گفته شده اگر چنانچه دو سال تمام آمد در کمیسیون پزشکی و معافیت او ولو بطور موقت تا پیداشده معافیت برقرار است و این آثار کسالت مرتفع نشده و نمیتواند این خدمت را انجام بدهد بعد از دو سال معافیت دائم باور دارد

میشود و دیگر اینکه تا ۵ سال و نایب سالگی مراجعه نمیکند و این اشکال مرتفع شده و در این قانون اصلاح شده است الان بموجب قانون فعلی آنهایی که تحت تکفل هستند باید ۵ سال متوالی بیایند اگر در وضعیتان تغییری داده نشده باشد در نتیجه مجبور هستند تکفل خود را تجدید کنند ولی در این جا گفته شده که سال سوم معافیت دائم با آنها داده میشود بر صورت پیش بینی های بسیار اساسی درباره این لایحه شده بنده این نکته را اشاره میکنم و بعرض خانم میدهم که از خدمت سربازی و نظام وظیفه برای اول بار در قوانین مملکت اصل لیاقت و شایستگی و خدمت و خدمتگزارى شناخته شده یعنی اگر يك لسانپسندای برود بخدمت نظام وظیفه که بخواند ستوان بنگم بشود خدمتگزار بشود یا ستوان دوم بشود درجه بگیرد اگر دیپلمهای که باید گروهان بشود تا افسری ممکن است ارتقاء پیدا میکند در صورتیکه بیشتر شایستگی دائم ممکن است ترقی پیدا کند

برعکس اگر يك دكتور و لسانپسند نتوانست و شایستگی نداشت ممکن است سر باز بشود باین ترتیب اصل خدمت و خدمتگزارى اصل این لایحه است بنده با اعتقاد فرستادگان این مطلب را عرض میکنم هم نيمسار معاونت محترم وزارت جنگ و هم معاون محترم وزارت کشور و هم ریاست اداره نظام وظیفه بخوبی در کمیسیون با کمال بی نظری تذکرات و پیشنهادات اصلاحی و در مواردی که مربوط به وزارت علوم و آموزش عالی بود آقای دکتر هندی معاون محترم وزارت علوم توجه کردند وقت نمودند و بررسی فرمودند این لایحه با بصورت بمجلس شورای ملی تقدیم شد امیدوارم با پیشنهاد های صائب دیگری که از همکاران دیگر خواهد رسید این لایحه که متبلا به همه مردم ایران است بصورت پاك لایحه منقح و یکی از قوانینی که منظور نظرو غیره را بقدر مملکت و منظور نظیر دولت حزبی ما است در بیاید و بدر مردم بخورد (احسنت) رئیس - نظر دیگری در کلیات لایحه نیست (اظهاری نشد) ورود در شور موادری میگیریم خانمها و آقایانی که موافقت خواهش میکنم قیام فرمایند (اکثر برخاستند) تصویب شد با اجازت خانمها و آقایان برای اینکه وقت مطالعه بیشتری جهت پیشنهاد های اصلاحی باشد بحث در شور موادرا بجلسه بعد موقوف میکنم.

۱۸- بیانات بعد از دستور آقای عباس میرزائی

رئیس آقای عباس میرزائی بعنوان بعد از دستور صحبت میکنند فرمایند
عباس میرزائی - بنده از اینکه حوصله میفرمائید این چند دقیقه آخروقت را بعرض من توجه میفرمائید سپاسگزارم و همچنین از مقام ریاست که بنده لطف دارید مخصوصاً هر قدر میآیم بن مطلب را عنوان میکنم که ایشان به نمایندگان مجلس از گروه کارگر يك لطف مخصوصی مبذول میفرمایند سپاسگزارم در اینجا باید عرض نمایندگان محترم برمانم که در این چند روز اخیر مستحضر شدیدی از دانشمندان روحانی یکی از فضلا یکی از ارباب و یکی از اجلة علمای اسلام بنام آقای شیخ عبدالحسین امینی بر حمت از دی بیوست در ایامی که آیت الله امینی در بیمارستان بستری بودند از طرف رهبر عالیقدر ملت ایران شاهنشاه آریامهر شاهنشاه اسلام بنام بزرگ مخصوصی بیاد ایشان رفت همچنین خود جناب نخست وزیر شخصاً در بیمارستان از آیت الله امینی عیادت فرمودند و دستورات مؤکدی

درباره معالجات آیت الله امینی صادر فرمودند و اخیراً که آیت الله امینی فوت نمودند بدستور جناب نخست وزیر آقای هوبد انزلی تشییع جنازه با همکاری رئیس شهر بانی کل و رئیس پلیس تهران و دو نفر بنام سرهنگ طاهری و سرهنگ شهرستانی و تمام افسران سرگرد و سروانی که در این تشییع جنازه کمال احترامات و مراسم نظامی و روحانی را بیا کرده بودند و تمام مردم بازار و کسبه و مردم تهران با ازدحام عجیب در حدود ۱۰۰ هزار نفر در تشییع جنازه این مرد بزرگ شرکت نموده بودند همکاری دولت و تمام افسران و تمام کسانی که در این تشییع از بزرگان و دانشمندان و نمایندگان مجلس شرکت کرده بودند بنده بر خود وظیفه میدانم سیاستگزاری بکنم و مجلس ختمی که در مسجد سیدعبدقزاقه بر پا شد و جناب آقای دکتر باهری از طرف دربار شاهنشاهی و جناب آقای عصار معاون نخست وزیر از طرف دولت در آن مجلس شرکت کردند و تمام علم و دانشمندان بیز در آن مجلس شرکت کردند آیت الله امینی صاحب تالیفات زیادی است کتابخانه عظیمی در نجف اشرف تشکیل داده و دولت ایران فرمان شاهنشاه آریامهر در مسوقیه که کتابی لازم بود برای این کتابخانه کمال مساعدت را بآیت الله امینی نمود ایشان کتب خطی نفیسی که مربوط به ولایت مولاعلی علیه السلام بود کمال مساعدت را بآیت الله امینی نموده بودند از تالیفات ایشان یکی ۱۶ جلد کتاب القدر است که یکی از اساتید معرر مربوط به دانشگاه

(نمایندگان - الازهر) نه، خیلی بالاتر و معروفتر از الازهر بنده اسمش را با داشت کرده بودم میخوانم که ببینید چه نامهای نوشته این استاد وجه مطلبی را در اینجا برای آیت الله امینی نوشته که افتخار ملت ایران است و در تمام مراحل نبوغ ملت ما را بشوید میرساند وقتی دانشمند روحانی میشود بهترین دانشمندان روحانی میشود و رهبر عالیقدر مملکتش وقتی انقلابی را برای بهتر زندگی کردن مردم بوجود میآورد انقلاب سقیدی است که از من کارگر و کشاورزی که پشت گاواهن ایستاده هر دوی ما چنان بهره مند میشویم که در این مکان مقدس در این کرسی خطابه مجلس شورای ملی در مقابل استادی مثل مهندس ریاضی و در مقابل شما دانشمندان بزرگ میآئیم و سخنانمان را آزادانه میگوئیم و شما با کمال علاقه توجه میکنید این بزرگترین افتخاری است که ملت ایران بر رهبری شاهنشاه محبوب دارد اینجا ملاحظه فرمائید بستمید چند ورق این مرد استاد بعنوان ادب و دانش فقط بنام محمد عبدالغنی حسن نوشته اینهم چند جمله آخر که اظهار ارادت بآیت الله امینی

میکند مینویسد : دانشمند بزرگوار و استاد جلیل القدر آقای عبدالحسین احمد امینی السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته - بعد از آدای سلام و احترام ، لحظات کوتاهی دست داد که سلامتی موقتی و نا با بدار خود را در آن احساس و بررسی مختصری در قمتی از کتاب شما «القدر» برابم میسر شد . با مطالعه ناچیز خود اذعان می کنم که سخن هر قدر هم بزرگ شود در برابر این کتاب ناچیز است . چقدر دوست داشتم که عافیت و تندرستی که از من روگردانده مرا یاری میکرد تا بررسی بیشتری در این کتاب می نمودم و بعد بر شما وقوف بیشتری می یافتم . تا بتوانم در قبال این عمل بزرگ شما در خور آن مطالعه و تحلیل نمایم . حکم عدل همان عدم استقامت مزاج است که هم عنان من است و معدیت من بحسب آجناب است که با پذیرش سحنی جدمتت عنوان (در سندهای غدیر) هر طور مقتضی میدانید امر به شر آن فرمائید .

بهترین بادش و توفیق شما را در انجام این خدمت مهم که موجب نیرومندی ملت مسلمان است از خدای متعال درخواست مینمایم . محمد عبدالغنی حسن

این استاد دانشگاه و شاعر معروف با سخنان نغز خودش «القدر» را چنین توصیف میکند: آری دانشمند بزرگوار و استاد زبردست (عبدالحسین امینی) در آغاز امر ضمن تدوین اولین محصول افکار خود حق دانسان غدیر را در حدود دو سه و توانائی ادا نموده و نسبت به او بیان حدیث غدیر از صحابه پیغمبر صلی الله علیه و آله و تابعین و طبقات علماء تا این زمان بطور کافی و مستوفی سخن رانده و باین مقدار از استدلال و حدیث - غدیر خم و تحقیق در سند روایت آن و دلالت آنها بر استوار بودن مقام شافع ولایت برای پیشوای گرامی علی علیه السلام اهم از آنچه که از من حدیث بدست آید و با آیات قرآن کریم که ضمن حدیث از لسان رسول اکرم صلی الله علیه و آله در برابر اصحاب بیان و اعلان شده حق سخن را ادا نموده

رئیس - آقای عباس میرزائی وقت شما تمام شد
عباس میرزائی - من خواستم این مطلب در صورت جلسه چاپ شود که سید محمد علی عبدالغنی حسن استاد دانشگاه مصر و از شعرا نامی این مطالب را با سخنان نغز خودش آرایش داده و وقتی در صورت جلسه چاپ شد يك نسخه در کتاب

القدر که در نجف اشرف است بیادگار بماند و از توجیهی که نگاران محترم فرمودند و از لطف و عنایت خاص مقام ریاست تشکر میکنم (احسنت احسنت).

۱۹ - اعلام وصول و قرائت دو نامه رسیده از دولت در اجرای قانون نحوه خرید ماشین آلات

رئیس - دو نامه از دولت رسیده برای اطلاع مجلس قرائت میشود.

(شرح زیر خوانده شد)

ساحت مقدس مجلس شورای ملی

با رعایت مادهٔ واحدهٔ قانون نحوه خرید ماشین آلات و سایر لوازم برای اجرای طرحهای مصوب برنامه‌های عمرانی کشور، مصوب ۲۴ خرداد ماه ۱۳۴۵ موافقت نامه اعتباری بمنظور تأمین قسمتی از هزینه‌های ارزی طرح شبکه مخابراتی یکپارچه کل کشور در تاریخ ۲۴ خرداد ۱۳۴۹ بنا بر شرکت بین المللی جنرال تلفن اند الکترونیکس منعقد گردیده است. موافقت نامه فوق بالغ بر ۱۲۱۸۷۵۵۸ دلار است که ۹۰ درصد آن بصورت اعتبار مورد استفاده قرار خواهد گرفت. اعتبار مذکور در دو مرحله هر یک در ۲۰ قسط حسابی شش ماهه بصورت سفته باز پرداخت میگردد و به مانده اقساط باز پرداخت نشده بهره‌ای از قرار ۶/۵ درصد در سال تعلق خواهد گرفت و سررسید اولین قسط مرحله اول ۲۵ اکتبر ۱۹۷۱ و اولین قسط مرحله دوم اول مارس ۱۹۷۳ خواهد بود. این گزارش در اجرای تبصره (۲) مادهٔ واحده فوق الذکر تقدیم میگردد.

امیرعباس هویدا

ساحت مقدس مجلس شورای ملی
با رعایت مادهٔ واحدهٔ قانون نحوه خرید ماشین آلات و سایر لوازم برای اجرای طرحهای مصوب برنامه‌های عمرانی کشور، مصوب ۲۴ خرداد ماه ۱۳۴۵ موافقت نامه اعتباری بمنظور تأمین هزینه‌های ارزی احدات ۴۶ کیلومتر خط لوله ۴۲ اینچی لوبینگ در سیستم جمع آوری گاز از منطقه مارون تا بند بلند که جمع کل هزینه ارزی آن ۴۷۴۱۷۵۰ دلار امریکائی است و بنا ۵۶۲۵۰۰۰ دلار امریکائی قابل افزایش میباشد با شرکت نیل برانس در تاریخ ۱۶ ژوئن ۱۹۷۰ منعقد گردیده است. اعتبار مذکور در ده قسط متوالی و مساوی ششماهه بصورت سفته باز پرداخت میگردد و به مانده اقساط باز پرداخت نشده بهره‌ای از قرار ۵ درصد در سال از تاریخ حمل اسناد و با گواهی انجام کار تعلق خواهد گرفت و سررسید اولین قسط ۳۰ ژوئن ۱۹۷۱ میباشد. این گزارش در اجرای تبصره (۲) مادهٔ واحده فوق الذکر تقدیم میگردد.

امیرعباس هویدا

۲۰ - اعلام شروع تعطیلات تابستانی - ختم جلسه

رئیس - با اجازه خانم‌ها و آقایان تعطیلات تابستانی را از امروز شروع میکنیم، از همکاران محترم خواهش میکنم به مسافرت که تشریف میبرند آدرس خودشان را در اختیار مجلس بگذارند. اگر جلسه فوق العاده‌ای لازم شد با اطلاعشان برسانیم و چون چهار ساعت وقت جلسه تمام شده با اجازه خانم‌ها و آقایان جلسه امروز را ختم میکنیم. (۳۵ دقیقه بعد از ظهر جلسه ختم شد).

رئیس مجلس شورای ملی - عبدالله ریاضی

ریاست معظم مجلس شورای ملی

متمنی است امر فرمایشی نماینده دولت برای پاسخ به سئوالات زیر در مجلس حاضر شود.

- ۱ - با وجود شکایات مکرر از طرف رانندگان و کمک رانندگان کامیونها در مورد بیمه سایر مزایای قانونی آنها دولت تاکنون چه اقدامی در این مورد نموده است؟
- ۲ - آسایشگاهی که بمنظور استراحت رانندگان و کمک رانندگان در خرمشهر احدات شده است چرا تاکنون تحویل آنها نگردیده است؟